№ 87. ВТОРНИКЪ, 6 НОЯБРЯ. 1862. WTOREK, 6 LISTOPADA. № 87.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ
KURYER WILEŃSKI

ГАЗЕТА
ОФФИЦІАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

GAZETA
URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.

СОДЕРЖАНІЕ.

TREŚĆ.

Часть оффиціальная.

— *О безпошлинномъ обмѣнѣ земель, принадлежащихъ къ помѣщичьимъ имѣніямъ.* Въ разрѣшеніе возникавшихъ въ разныхъ губерніяхъ ходатайствъ о дозволеніи, въ нѣкоторыхъ случаяхъ, безпошлиннаго обмѣна земель, принадлежащихъ къ помѣщичьимъ имѣніямъ, 18 октября, Высочайше повелѣно: землевладѣльцамъ, которые, вслѣдствіе поземельнаго устройства водворенныхъ въ ихъ имѣніяхъ крестьянъ, пожелаютъ произвесть между собою обмѣнъ земель, предоставить льготы и облегченія, указанныя въ статьѣ 6 Высочайше утвержденнаго, 19 февраля 1861 года, положенія о выкупѣ, съ соблюденіемъ слѣдующихъ правилъ: 1) въ имѣніяхъ, свободныхъ отъ запрещенія, означенныя льготы, по удостовѣренію мѣстнаго мироваго посредника, утвержденному мѣстнымъ губернскимъ по крестьянскимъ дѣламъ присутствіемъ, о томъ, что предполагаемый обмѣнъ полезенъ для удобнѣйшаго разверстанія крестьянскихъ угодій отъ господскихъ, или для отвода къ одному мѣсту угодій, остающихся въ непосредственномъ распоряженіи помѣщика. Въ этомъ послѣднемъ случаѣ, льготы даются только при такихъ обмѣнахъ, когда величина обмѣниваемаго участка, окруженнаго землями мірскими или постороннихъ владѣльцевъ, не превышаетъ половины размѣра, установленнаго въ статьѣ 14 Высочайше утвержденныхъ, 19 февраля 1861 г., дополнительныхъ правилъ объ имѣніяхъ мелкопомѣстныхъ владѣльцевъ. 2) Въ имѣніяхъ, состоящихъ въ залогѣ кредитныхъ установленій, сверхъ условій, изложенныхъ въ предъидущемъ пунктѣ, требуется еще, чтобы обмѣнъ не послужилъ къ уменьшенію количества удобной земли, поступившей въ залогъ. Въ имѣніяхъ сихъ таковой обмѣнъ разрѣшается тѣмъ учрежденіемъ, гдѣ

Dział urzędowy.

— O wolnéj od opłaty aktowéj zamianie gruntów należących do majątków obywatelskich. Dla uczynienia zadość zabiegom niektórych gubernij, o pozwolenie w niektórych razach bezposzlinowéj zamiany gruntów należących do majątków obywatelskich, Najwyżéj d. 18 października rozkazano: Obywatelom, którzy w skutek terrytorjalnego urządzenia osiadłych w ich majątkach włościan, zechcą zamienić między sobą grunta, nadać ulgi i powolności wskazane w art. 6-m Najwyżéj utwierdzonéj d. 19 lutego 1861 roku ustawy o wykupie, z zachowaniem następujących przepisów: 1) w majątkach wolnych od aresztu, nadawać pomienione ulgi, w skutek poświadczenia miejscowego pośrednika pojednawczego, utwierdzonego przez miejscowy urząd gubernjalny do spraw włościańskich, że zamierzana zamiana korzystną jest dla łatwiejszego odseparowania użytków włościańskich od dziedzicznych lub dla wydziału w jedném miejscu użytków będących w bezpośredniém rozporządzeniu dziedzica. W tym ostatnim razie, ulgi dają się tylko przy takich zamianach, kiedy wielkość zamienianego uczątku, otoczonego ziemiami gromadzkiemi lub właścicieli postronnych, nie przewyższa polowy skali ustanowionéj w art. 14 Najwyżéj utwierdzonych d. 19-go lipca 1861 roku dodatkowych prawideł o majątkach drobnych właścicieli. 2) W majątkach będących w zastawie w instytucjach kredytowych, o rócz warunków wyłożonych w poprzedzającym punkcie, potrzeba jeszcze, ażeby zamiana nie służyła do uszczuplenia ilości ziemi uprawnéj, która została oddaną na zastaw. W majątkach tych zamiana takowa rozwiązuje się przez tę instytucję, w któréj majątek został zastawiony. Lecz w wypadkach, kiedy ciążący na majątku dług przewyższa zwyczajną bankową

НѢСКОЛЬКО СЛОВЪ ПО ПОВОДУ ПРАЗДНОВАНІЯ ТЫСЯЧЕЛѢТІЯ РОССІИ ВЪ НОВГОРОДѢ.
(Сообщено).

Торжество тысячелѣтія Россіи отпраздновано въ Новгородѣ 8 минувшаго сентября. Памятникъ, предназначенный свидѣтельствовать грядущимъ поколѣніямъ объ этой знаменательной годовщинѣ, открытъ въ присутствіи **ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА** и Августѣйшей Его фамиліи, при сборѣ прибывшихъ на этотъ случай въ Новгородъ войскъ и при несмѣтной толпѣ народа всѣхъ сословій, стекшагося изъ ближайшихъ и отдаленныхъ мѣстъ на это торжество. Праздникъ былъ чисто семейный; но какъ семья, въ которой онъ совершился, раскинулась на полъ-Европы и на 1/5 часть земнаго шара, поэтому характеръ праздника былъ таковъ, что каждый изъ членовъ семьи, находясь на самомъ отдаленномъ концѣ Россіи, могъ сказать, что онъ былъ участникомъ праздника, если только, ставъ передъ образомъ мѣстнаго храма, съ теплою вѣрою и упованіемъ прошепталъ молитву о благоденствіи края, вступающаго въ новую эпоху жизни, о долголѣтіи Монарху и тѣмъ изъ его честныхъ сподвижниковъ, которые съ истиннымъ усердіемъ, чуждымъ личныхъ интересовъ, несутъ съ нимъ бремя заботъ о благѣ народа, находящагося въ періодѣ разумнаго, сознательнаго развитія.

Много было толковъ о предстоявшемъ торжествѣ тысячелѣтія. Одни ожидали манифеста и съ нимъ разныхъ льготъ и милостей, другіе объявленія всеобщихъ реформъ въ цѣломъ государствѣ; были даже такіе, которымъ и этого казалось мало, которые улетали на крыльяхъ фантазіи еще далѣе, и предвкушая что-то необъяснимое для нихъ самихъ, таинственно потирали руки и многозначительно покачивали толовой въ отвѣтъ на разныя догадки. Чего не было перетолковано и пересужено по этому случаю, какихъ не настроено воздушныхъ замковъ насчетъ дня торжества,— объ этомъ извѣстно каждому изъ читателей, если не принимавшему дѣятельное участіе въ этихъ толкахъ, то навѣрное слышавшему вокругъ себя новыя на каждомъ шагу предположенія.

Между тѣмъ торжество тысячелѣтія прошло предъ лицемъ исторіи и современнаго міра тихо, скромно, величаво-спокойно, не возмутивъ никакимъ необыкновеннымъ и сильнымъ ощущеніемъ великой семьи народной, не возбудивъ никакого лихорадочнаго движенія на всемъ пространствѣ имперіи. Ожиданія праздныхъ умовъ не оправдались, надежды многихъ, расчитывавшихъ въ своихъ личныхъ интересахъ на это торжество, улетѣли съ послѣднимъ звукомъ праздничнаго трезвона, съ послѣднимъ отголоскомъ эха, повторившаго дружный крикъ „ура“ Россіи и ея Монарху у подножія памятника.

Отчего же не сбылись всѣ эти предположенія и надежды?

Оттого, что многіе изъ ожидавшихъ не такъ понимали значенія минувшаго торжества, не приняли труда вглядѣться разумно въ тотъ спокойно-величественный ходъ событій настоящаго царствованія, который совершается въ нашемъ отечествѣ, не смотря на препятствія, противупоставляемыя на каждомъ шагу правительству съ одной стороны партизанами стараго порядка, а съ другой—горячими проповѣдниками современныхъ стремленій; оттого, что въ ожидавшихъ чего-то съ празднованіемъ тысячелѣтія осталась еще старая привычка къ эффектности въ правительственныхъ заявленіяхъ, а настоящая минута такъ священна, такъ дорога правительству по важности разрабатываемыхъ имъ жизненныхъ вопросовъ, что оно считаетъ неумѣстнымъ сообщать имъ праздничный характеръ, понимая, что благо народное состоитъ не въ одновременномъ сложеніи недоимокъ или дарованіи какихъ нибудь льготъ, но въ прочномъ устройствѣ народной семьи на свѣжихъ и новыхъ началахъ, основанныхъ на опытѣ минувшихъ лѣтъ и событій; оттого, наконецъ, что празднество общаго пробужденія къ жизни дѣятельной, разумной, сознательной, началось не съ наступленіемъ тысячелѣтія Россіи, но уже совершилось прежде и нынѣ совершается почти ежедневно въ краткое еще, но многозначительное настоящее царствованіе.

Да, многозначительно оно—и запишется глубокими чертами рѣзца на скрижаляхъ исторіи Русскаго государства. Въ краткій промежутокъ времени отъ воцаренія *Монарха Александра II-го не осталось почти ни одного нерва въ мощномъ и полномъ жизни народномъ* организмѣ, который бы не былъ затронутъ правительствомъ и не отозвался ему радостно или болѣзненно, смотря по степени своего нормальнаго или ненормальнаго состоянія. Получивъ толчокъ, все живущее и смыслящее двинулось въ путь по дорогѣ къ улучшенію и усовершенствованію; отбросивъ привитую издѣтства привычку къ самонадѣянности и самохвальству, народъ быстро пошелъ впередъ, руководимый инстинктомъ, и нужна крѣпкая плотина со стороны правительства, чтобы сдерживать потокъ общаго стремленія и рвенія усердныхъ народныхъ дѣятелей, пробующихъ свои молодыя силы на новомъ для нихъ поприщѣ.

Всѣмъ и каждому извѣстно, въ какой степени измѣнилась въ теченіи послѣднихъ семи лѣтъ внутренняя жизнь въ нашемъ отечествѣ, а потому мы не беремъ на себя труда приводить здѣсь рядъ тѣхъ полезныхъ и благодѣтельныхъ начинаній, которыми ознаменовано настоящее царствованіе. Всѣ пружины тронуты; весь механизмъ государственнаго устройства пересмотрѣнъ, и чтобы вѣрнѣе и ближе судить о потребностяхъ общественныхъ и народныхъ, правительство почло необходимымъ возбудить путемъ гласности общественное мнѣніе: этого только и ждала наша литература, чтобы высказать общественные недуги и недостатки и предпослать средства къ излеченію первыхъ и исправленію послѣднихъ. Современные литературные органы принялись усердно разрабатывать важные и животрепещущіе вопросы о тѣхъ необходимыхъ преобразованіяхъ, съ которыми тѣсно связано естественное, правильное и свободное развитіе народа, которые должны служить основнымъ камнемъ будущаго величія и счастія нашего отечества. Такимъ образомъ подвергнуты тщательному общественному обсужденію вопросы объ измѣненіи системы народнаго просвѣщенія, объ улучшеніи финансовъ, учрежденіи земскихъ банковъ, введеніи всеобщаго равномѣрно-прямаго налога на имущества, объ отмѣнѣ запретительной системы, объ устройствѣ быта евреевъ, до сихъ поръ отчужденныхъ отъ общества, о развитіи городскаго хозяйства, объ измѣненіи системы и формъ судопроизводства, о преобразованіи полиціи, объ уничтоженіи тѣлесныхъ наказаній какъ въ учебномъ, такъ и въ административномъ вѣдомствахъ, объ усовершенствованіи военной части, объ улучшеніи системы сообщеній и паспортнаго порядка; однимъ словомъ,—ничто не было забыто, все было высказано, и многое принято правительствомъ при преобразованіи отдѣльныхъ частей общаго государственнаго хозяйства.

Вмѣстѣ съ литературою двинулось и общество, вызванное также правительствомъ къ дѣятельности. Учрежденіе компаній для разныхъ торговыхъ промышленныхъ, благотворительныхъ, учебныхъ и ученыхъ цѣлей—показало, что общество ждало только поощренія и предоставленія ему права свободной дѣятельности на пути своего матеріальнаго и нравственнаго развитія.

Всѣми этими начинаніями руководило и руководитъ правительство, оживляемое во всѣхъ своихъ дѣйствіяхъ благодушною волею возлюбленнаго нашего Монарха. Призванный неисповѣдимымъ Провидѣніемъ занять славнѣйшій и могущественнѣйшій въ мірѣ тронъ, въ эпоху общаго нравственнаго и политическаго переворота въ Европѣ, онъ первый указалъ другимъ правительствамъ, что слава бранная не есть еще счастіе народное, что въ мирномъ и свободномъ развитіи внутренней жизни государства заключается то благо, за которымъ напрасно гоняются честолюбивые завоеватели, что сила народа измѣряется не пространствомъ занимаемыхъ имъ областей и земель, а прочнымъ соединеніемъ народныхъ массъ подъ знаменемъ разумной свободы, огражденной закономъ отъ вреднаго направленія. Проникнутый этою человѣчною идеею, онъ воплотилъ ее въ правительство, въ общество, въ обширную семью своего народа, и открылъ всѣмъ и каждому пространное и свободное поле дѣйствія для общей *пользы. На привѣтливый призывъ любимаго Государя* отозвался со всѣхъ концевъ имперіи признательный народъ, тяготившійся замкнутостью на пути своего развитія. Явились дѣятели съ молодыми, свѣжими силами, и въ средѣ общества, и на высшихъ ступеняхъ правительственной іерархіи: первые начали высказывать нужды современнаго общества и народа, недостатки существующихъ системъ и организаціи административнаго порядка въ государствѣ; вторые занялись составленіемъ изъ этихъ свѣжихъ и вѣрныхъ источниковъ проэкта будущаго устройства и преобразованій, и исподоволь стали приготовлять какъ рабочихъ, такъ и матеріалы къ возведенію обдуманнаго на раціональныхъ началахъ зданія государственнаго благоустройства; но, имѣя передъ глазами опытъ минувшихъ вѣковъ и ошибки, въ которыя впадали правительства разныхъ временъ и народовъ, они ведутъ дѣло медленно, осторожно, не торопясь, съ сознаніемъ и глубокимъ обсужденіемъ грядущихъ послѣдствій, помня, что дѣло ихъ не есть временная мѣра, что судьями созданнаго ими будетъ не современное общество, находящееся въ состояніи угара отъ наплыва разнообразныхъ новыхъ идей и событій, но грозный и неумытный судья—потомство.

И такъ, повторимъ еще разъ, что тѣ, которые ожидали чего-то съ празднествомъ тысячелѣтія Россіи и остались недовольны его скромнымъ характеромъ, не задали сами себѣ труда обсудить основательны ли были ихъ ожиданія. Вѣкъ кукольной эффектности уже миновалъ; громкіе манифесты, приносившіе существенную пользу только тунеяцамъ-взяточникамъ, умышленно обанкрутившимся подрядчикамъ и ворамъ-мошенникамъ, вышли уже изъ обычая; сложеніе недоимокъ ради какихъ либо торжественныхъ случаевъ также признано не благодѣтельною мѣрою, *но потворствомъ*, потому что ввело спекулятивный обычай затягивать недоимочные счеты отъ одного манифеста до другаго. Что же касается подготовленія къ празднику какой-либо новой реформы въ государствѣ, то эта устарѣлая инишіатива всегда невольно напоминала святочный обычай дарить ребятъ елкой, на которой игрушки еще наканунѣ подсмотрѣны любопытными дѣтьми сквозь замочную щель.

Нѣтъ, гг. недовольные! Дѣло, задуманное Русскимъ Царемъ, столь велико, что было бы грѣшно придавать ему эффектную обстановку. Оно эффектно само по себѣ, и ходъ его есть не внезапный взрывъ шутихи, изготовленной заранѣе для народной потѣхи, а ровный, спокойный, не торопливый ходъ перерожденія народа и цѣлаго государства путемъ преобразованій, проистекающихъ одно изъ другаго, не опережающихъ другъ друга, но слѣдующихъ одно за другимъ въ постепенномъ порядкѣ. Въ главѣ этого дѣла стало событіе, увѣковѣчившее память царствованія Александра II-го, это—уничтоженіе крѣпостнаго права, событіе вполнѣ достойное тысячелѣтняго праздника Россіи. Но и тутъ отеческое сердце Царя нашего не выдержало: Онъ не захотѣлъ томить ожиданіемъ народъ свой и, едва взошелъ на ступени прародительскаго престола, поспѣшилъ, не дожидаясь эпохи тысячелѣтія, изречь болѣе чѣмъ 20 милліонамъ своихъ подданныхъ радостное слово свободы.

Видя все это въ очію совершающееся въ отечествѣ нашемъ, грустно слышать въ разныхъ слояхъ порядочнаго общества нареканія и жалобы на несбывшіяся надежды и ожиданія. Какія же это были надежды и ожиданія? Ужъ не тѣ ли, которыми тѣшатъ себя недоучившіеся юноши, проповѣдующіе свободу мыслей и дѣйствій, и вмѣстѣ съ тѣмъ деспотически навязывающіе всѣмъ и каждому свои уродливыя правила и убѣжденія? Неужели эти доморощенные геніи администраціи и политики, эти передовые люди своихъ застѣнковъ могутъ не шутя думать, что правительство, ради ихъ убѣжденій, согласится жертвовать въ угоду имъ драгоцѣнными для него интересами цѣлаго государства; неужели они сами не видятъ, что стремясь къ лучшему, по ихъ мнѣнію, порядку вещей, они въ самомъ началѣ своего стремленія поднимаютъ знамя безначалія и, для достиженія цѣли, прибѣгаютъ ко лжи, лицемѣрію, угрозамъ, клеветамъ и другимъ подобнымъ средствамъ, унижающимъ человѣческое достоинство, а когда правительство, наконецъ признавая необходимымъ обуздать ихъ безразсудное бѣснованіе, прибѣгаетъ къ административнымъ мѣрамъ взысканія, они передъ соотечественниками своими и передъ лицемъ цѣлаго свѣта разыгрываютъ роль страдальцевъ за народъ и отечество.

Нѣтъ! Не такимъ путемъ привыкло итти доблестное славянское племя; оно не уполномочивало отъ себя этихъ борзыхъ ходатаевъ: оно положило упованіе во всемъ на своего Царя и довѣрилось ему съ дѣтскою любовью. Оно и теперь на всемъ пространствѣ имперіи отпраздновало славный день тысячелѣтія Россіи, съ полнымъ сознаніемъ, что на этомъ рубежѣ между темнымъ прошедшимъ и свѣтлымъ будущимъ зажглась для него заря счастливой жизни, открывается широкій путь, на которомъ блеститъ ему путеводною звѣздою *свободный трудъ*, источникъ народнаго и государственнаго благосостоянія.

Царь и народъ, народъ и Царь—вотъ двѣ силы настоящаго движенія въ Россіи; сроднившись между собою, онѣ стремятся твердо и неизмѣнно къ одной желанной цѣли. Цѣль эта есть общее народное благо, и никакое эхидное препятствіе не собьетъ съ рельсовъ этого величественнаго поѣзда.

„Помоги же Богъ Тебѣ, Русскій Царь!“—этотъ кличь несется къ Тебѣ со всѣхъ далекихъ концевъ обширнаго Твоего Царства, отъ всѣхъ соплеменныхъ и иноплеменныхъ народовъ, соединенныхъ подъ Твоею державою, и ожидающихъ отъ Тебя въ будущемъ на долгія времена прочнаго залога мира, тишины и благоденствія. Устраивай начатое Тобою дѣло мудро, твердо и спокойно, презирая карканье стаи хулителей, сопровождающей торжественный ходъ этого великаго дѣла, котораго не сотретъ ни зависть, ни злобная клевета съ безсмертныхъ страницъ исторіи.

Къ вамъ теперь два слова, гг. утописты, горячіе проповѣдники соціяльныхъ идей и нетерпѣливые порицатели медленности и отсталости правительственныхъ дѣйствій и распоряженій въ дѣлѣ государственныхъ преобразованій.

Въ одной изъ отдаленныхъ Русскихъ губерній послѣ прочтенія въ приходской сельской церкви Высочайшаго манифеста 19 февраля, крестьяне, вышедши изъ храма, вели толкъ о предстоящемъ новомъ устройствѣ ихъ быта. Одинъ изъ парней, горячась, пѣнялъ на то, зачѣмъ-молъ Царь назначилъ двухъ-годичный срокъ для перехода изъ крѣпостнаго въ свободное состояніе. „Эхъ, голова разумная“—прервалъ его сѣдой 60 лѣтній крестьянинъ,—„вѣдь вотъ ты уже десятый годъ живешь хозяиномъ въ своей семьѣ, а не устроилъ еще порядка въ хатѣ; какъ же хочешь, чтобы Царь нашъ батюшка, у котораго семья—цѣлая Россія, такъ вотъ въ одну минуту порѣшилъ и устроилъ все по твоему слову!“

Зарубите себѣ, господа ораторы-пессимисты этотъ простой, но полный здраваго смысла и истины урокъ, вышедшій изъ устъ меньшаго вашего брата, котораго вы привыкли считать тупымъ и глупымъ созданіемъ.

Вонамутъ.

имѣніе состоитъ въ залогѣ. Но въ тѣхъ случаяхъ, когда числящійся на имѣніи долгъ превышаетъ обыкновенный банковый размѣръ, кредитное учрежденіе входитъ по сему предмету съ представленіемъ въ министерство финансовъ. (По журн. главн. ком. объ устр. сельск. сост. отъ 8 октября за N. 29).

— *О срокѣ для перехода на оброкъ крестьянъ, заявившихъ о томъ свое желаніе.* По ст. 239 мѣстн. велик. полож., крестьяне могутъ переходить съ издѣльной повинности на оброкъ въ сроки, установленные уѣзднымъ мировымъ съѣздомъ; о желаніи же своемъ перейти на оброкъ обязаны заявить помѣщику, за годъ впередъ. Въ одномъ изъ губернскихъ по крестьянскимъ дѣламъ присутствій, относительно примѣненія этой статьи въ томъ случаѣ, когда крестьяне заявятъ о желаніи перейти на оброкъ между сроками, опредѣленными мировымъ съѣздомъ для сего перехода, возникло разногласіе: одни члены находили, что крестьяне имѣютъ право переходить на оброкъ не прежде, какъ чрезъ годъ по заявленіи о томъ желанія, т. е. въ срокъ, наступающій по истеченіи года; другіе же члены полагали, что переходъ этотъ можетъ совершиться и ранѣе года. Въ разрѣшеніе сего вопроса, 18 октября, Высочайше повелѣно пояснить губернскимъ присутствіямъ, что крестьяне, представившіе заявленіе о желаніи своемъ перейти на оброкъ, между сроками, опредѣленными уѣзднымъ мировымъ съѣздомъ для сего перехода, могутъ совершить самый переходъ на оброкъ въ послѣдній срокъ, имѣющій наступить до истеченія годичнаго времени, со дня представленія крестьянами означеннаго заявленія, если только между ними и помѣщикомъ не послѣдуетъ по сему предмету особаго соглашенія. (По журн. глав. ком. объ устр. сельск. сост. отъ 8 октября N. 29).

— *Относительно порядка назначенія въ рекруты въ волостяхъ крестьянъ: временно-обязанныхъ и собственниковъ.* Въ слѣдствіе возникшихъ вопросовъ о соглашеніи положеній 19-го февраля 1861 г. съ правилами дѣйствующаго рекрутскаго устава, въ дополненіе къ установленнымъ, въ Высочайше утвержденномъ, 19 февраля 1861 г., общемъ положеніи о крестьянахъ, правиламъ о рекрутской повинности крестьянъ, вышедшихъ изъ крѣпостной зависимости, 18 октября, Высочайше повелѣно: постановить, для руководства, при предстоящемъ рекрутскомъ наборѣ, слѣдующее: 1) волостные сходы временно-обязанныхъ крестьянъ и крестьянъ-собственниковъ, на основаніи 2 примѣчанія къ статьѣ 194 означеннаго общаго положенія, составляютъ мірскіе приговоры о лицахъ, назначаемыхъ ими въ рекруты, въ требуемомъ правительствомъ числѣ. Въ этихъ приговорахъ должны быть объяснены основанія, которыми руководствовались волостные сходы при назначеніи рекрутъ. *Примѣчаніе.* Затѣмъ, впредь до общаго пересмотра нынѣ существующихъ правилъ о рекрутской повинности, подлежащія отправленію оной, на основаніи ст. 194 общаго положенія о крестьянахъ, волостныя общества, избравшія очередной порядокъ, или оставшіяся при прежнемъ у нихъ порядкѣ отправленія рекрутства, освобождаются отъ возложенной на нихъ, пунктомъ 3 означенной статьи 194 общаго положенія, обязанности представленія очередныхъ списковъ. 2) Если лица, назначаемыя въ рекруты, проживаютъ въ другихъ мѣстахъ, то волостной сходъ, по соображеніи съ средствами сихъ лицъ и съ разстояніемъ отъ мѣста ихъ пребыванія до волости, назначаетъ срокъ для явки отсутствующихъ; распоряженіе о вызовѣ ихъ, чрезъ подлежащія полицейскія мѣста, дѣлается волостнымъ правленіемъ, которое, въ случаѣ надобности, обращается съ представленіемъ о содѣйствіи къ мировому посреднику. 3) Недовольные распоряженіями волостнаго схода, по назначенію рекрутъ, могутъ, на основаніи ст. 207 Высочайше утвержденнаго, 19 февраля 1861 года, общаго положенія о крестьянахъ, приносить жалобы мировымъ посредникамъ, для передачи на разсмотрѣніе мировыхъ съѣздовъ, которые, при разсмотрѣніи каждой жалобы, принимаютъ въ соображеніе: согласно ли сдѣланное назначеніе съ общими основаніями, принятыми сходомъ къ отправленію настоящаго набора, и съ рѣшеніемъ волостныхъ судовъ, если таковые были, о принадлежности рекрутскихъ квитанцій, а также обращаютъ вниманіе на принятыя мѣры къ вызову лицъ, назначенныхъ судомъ, но находящихся въ отлучкѣ. 4) Рѣшенія мировыхъ съѣздовъ объ освобожденіи отъ рекрутства неправильно назначенныхъ въ рекруты, если рѣшенія сіи состоялись до представленія рекрутъ той волости, къ которой принадлежитъ освобожденный, сообщаются въ рекрутское присутствіе; поступившія же, но неразсмотрѣнныя еще, жалобы, не останавливаютъ сдачи рекрутъ по приговорамъ, съ тѣмъ что, если жалобы будутъ признаны основательными, то неправильно отданный возвращается, съ замѣною его другимъ. 5) Мировые посредники наблюдаютъ за своевременнымъ составленіемъ волостными сходами мірскихъ приговоровъ и, по полученіи ихъ изъ волостныхъ правленій, передаютъ прямо отъ себя въ подлежащія рекрутскія присутствія, поставляя каждый разъ въ извѣстность о томъ губернское присутствіе, которое, въ случаѣ замѣченной медленности, въ представленіи приговоровъ, принимаетъ надлежащія къ устраненію оной мѣры. 6) Тѣ изъ временно-обязанныхъ крестьянъ и крестьянъ-собственниковъ, которые, по объявленіи имъ мірскаго приговора о назначеніи ихъ въ рекруты, не явятся въ срокъ къ своему мѣсту, признаются укрывающимися отъ рекрутской повинности. По возвращеніи на мѣсто, они сдаются въ рекруты, если окажутся годными на службу, а поступившіе за нихъ подъ-очередные возвращаются въ первобытное состояніе, если сами не пожелаютъ остаться въ военной службѣ. (По журн. главн. ком. объ устр. сельск. сост. отъ 8 октября за N. 29).

— *О расходахъ на командированіе членовъ губернскихъ по крестьянскимъ дѣламъ присутствій.* Вслѣдствіе возникшихъ по нѣкоторымъ губерніямъ вопросовъ: изъ какихъ источниковъ и въ какомъ размѣрѣ могутъ быть выдаваемы суммы на путевыя издержки командируемымъ по губерніи членамъ губернскихъ присутствій, 18 октября, Высочайше повелѣно: при командированіи члена губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ присутствія, для производства, по какому-либо случаю, мѣстнаго дознанія, выдавать ему прогонныя деньги, на общемъ основаніи. Потребная для сего сумма вносится въ смѣту и раскладку поземельнаго сбора на расходы по крестьянскому дѣлу. Такъ какъ смѣты и раскладки сего сбора на трехлѣтіе съ 1861 года уже утверждены, то, на время дѣйствія сихъ смѣтъ, означенный расходъ производить изъ остатковъ поземельнаго сбора, а въ случаѣ неимѣнія ихъ, заимообразно изъ крестьянскаго капитала, и потребная на возвратъ сего позаимствованія сумма должна быть включена въ смѣту поземельнаго сбора на трехлѣтіе съ 1864 г. (По журн. главн. комит. объ устр. сельск. сост. отъ 8-го октября за N. 29).

— *О выдачѣ торговыхъ свидѣтельствъ, не изъ одниxъ уѣздныхъ казначействъ, но и изъ другихъ учрежденій.* Г. управляющій министерствомъ финансовъ, съ Высочайшаго разрѣшенія, входилъ въ государственный совѣтъ съ представленіемъ о выдачѣ торговыхъ свидѣтельствъ не изъ одниxъ уѣздныхъ казначействъ, но и изъ другихъ учрежденій. Состоявшееся, согласно съ таковымъ представленіемъ управляющаго министерствомъ финансовъ, мнѣніе государственнаго совѣта удостоено, въ 17-й день сего сентября, Высочайшаго **ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА** утвержденія. Вслѣдствіе сего онъ, товарищъ министра финансовъ, представляетъ въ правительствующій сенатъ, для надлежащаго опубликованія, засвидѣтельствованную копію съ означеннаго мнѣнія государственнаго совѣта, въ коемъ изъяснено: государственный совѣтъ, въ департаментѣ государственной экономіи и въ общемъ собраніи, разсмотрѣвъ представленіе управляющаго министерствомъ финансовъ о выдачѣ торговыхъ свидѣтельствъ не изъ одниxъ уѣздныхъ казначействъ, но и изъ другихъ учрежднiй, *мнѣніемъ положилъ:* настоящее представленіе утвердить и, вслѣдствіе того, въ измѣненіе подлежащихъ статей свода законовъ постановить: „свидѣтельства на торговлю или промыселъ выдаются, по взносѣ установленной за каждое пошлины, изъ уѣздныхъ казначействъ, а также изъ думъ, магистратовъ, ратушъ или иныхъ, замѣняющхъ сіи мѣста, городскихъ учрежденій. Для сего бланки таковыхъ свидѣтельствъ казнатейства высылаютъ заблаговременно, по принадлежности, въ помянутыя учрежденія, которыя полученныя, за выданные ими свидѣтельства и билеты на лавки, деньги обязаны отсылать при именномъ спискѣ, въ казначейства, не далѣе какъ на другой день, если казначейство находится въ томъ же городѣ, гдѣ и мѣсто, выдавшее эти документы, а въ впротивномъ случаѣ, съ первою отходящею почтою." **ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО** воспослѣдовавшее мнѣніе, въ общемъ собраніи государственнаго совѣта, Высочайше утвертить соизволилъ и повелѣлъ исполнить. 17-го сентября 1862 г.

ВАРШАВА.

— *О новыхъ наименованіяхъ почтовыхъ властей въ царствѣ польскомъ.* Въ Высочайшемъ указѣ за Собственноручнымъ **ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА** подписаніемъ, $^{2}/_{14}$-го октября, изображено: „указомъ 31-го іюля (12-го августа) сего года, вмѣсто почтоваго округа царства полскаго, учредивъ особое и независимое отъ главнаго почтоваго начальства въ имперіи управленіе почтъ въ царствѣ, по представленію **ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЫСОЧЕСТВА**, Намѣстника Нашего въ царствѣ, повелѣваемъ: Статья 1-я. Начальника почтоваго округа царства польскаго и варшавскаго почтъ-директора именовать вредь директоромъ почтъ въ царствѣ, т. е. званіемъ, существовавшимъ до 1851 г., а помощника начальника округа—помощникомъ директора почтъ, съ оставленіемъ въ завѣдываніи его варшавскаго почтамта. Статья 2-я. Исполненіе настоящаго указа Нашего, который долженъ быть внесенъ въ дневникъ законовъ, возлагается на Намѣстника Нашего и совѣтъ управленія царства.

Божіею милостію
МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II.
Императоръ всея Россіи, Царь Польскій,
Великій Князь Финляндскій
и проч., и проч., и проч.

Принявъ во вниманіе, что подушная подать дворовыхъ людей обременяетъ бѣдное сельское населеніе, и что съ исполненіемъ очиншеванія неблагопріятное вліяніе податей будетъ еще болѣе чувствительнымъ, вслѣдствіе представленія государственнаго совѣта Царства Польскаго, постановили и постановляемъ слѣдующее:

Ст. 1. Установленная Высочайшимъ указомъ отъ 29-го декабря 1848 года подушная подать съ офиціалистовъ и дворовыхъ людей съ 20-го декабря 1862 года уничтожается.

Ст. 2. Исполненіе настоящаго Нашего указа, который долженъ быть внесенъ въ дневникъ законовъ, возлагаемъ на административный совѣтъ Царства.

Данъ въ Царскомъ Селѣ, 16-го (28-го) октября 1862 г.

(Подписано) „*АЛЕКСАНДРЪ*"

Божіею милостію
МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II.
Императоръ всея Россіи, Царь Польскій,
Великій Князь Финляндскій
и проч., и проч., и проч.

Осуществляя объявленныя намѣренія въ Бозѣ почившаго Нашего Родителя, въ отношеніи уничтоженія кошерной подати, взимаемой съ евреевъ Царства Польскаго, и приводя въ исполненіе ст. 8 Нашего указа, отъ 24-го мая (5-го іюня) настоящаго года, въ которомъ, между прочимъ, мы поручили административному совѣту Царства составленіе по этому предмету проекта, вслѣдствіе представленія того-же совѣта и по выслушаніи мнѣнія государственнаго совѣта Царства, постановили и постановляемъ:

1. Кошерная подать съ евреевъ, установленная сеймомъ 24-го марта 1809 г., уничтожается съ 20-го декабря 1862 г. (1-го января 1863 г).

Ст. 2. Исполненіе настоящаго Нашего указа, который долженъ быть внесенъ въ дневникъ законовъ, возлагаемъ на административный совѣтъ Царства.

Данъ въ Царскомъ Селѣ, 16-го (28-го) октября 1862 г.

(Подписано) „*АЛЕКСАНДРЪ*"

Божіею милостію
МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II.
Императоръ всея Россіи, Царь Польскій,
Великій Князь Финляндскій
и проч., и проч., и проч.

Отдѣльными Нашими указами, уничтоживъ съ настоящаго дня кошерную подать съ евреевъ и подушную съ людей дворовыхъ и офиціалистовъ, для покрытія проистекшаго отсюда убытка доходовъ Царства, вслѣдствіе представленія административнаго совѣта и по выслушаніи мнѣнія государственнаго совѣта Царства Польскаго, постановили и постановляемъ:

Ст. 1. Акцизъ отъ винокуренія на заводахъ Царства, опредѣленный ст. 2, Высочайше утвержденнаго устава отъ 4-го (16-го) мая 1848 года, простирающійся до 23 коп. съ ведра, долженъ быть уплачиваемъ со дня объявленія настоящаго указа по 30 коп. съ каждаго ведра.

Ст. 2. Постепенное увеличеніе этого акциза, постановленное въ той-же статьѣ упомянутаго устава отъ выкурки вина свыше 3,900 и 9,750 ведръ на одномъ заводѣ, уничтожается со дня объявленія настоящаго указа.

Ст. 3. Постройка новыхъ винокуренныхъ заводовъ или увеличеніе уже существующихъ подлежатъ условіямъ, опредѣленнымъ въ 7 ст. устава о винокуреніи отъ 4-го (16-го) мая 1848 года.

normę, instytucja kredytowa wchodzi w tym względzie z przedstawieniem do ministerjum skarbu (Dzien. Główn. kom. o urząd. stanu wiejsk. d. 9 października za N. 29).

— O terminie przejścia na czynsz włościan, którzy objawili o tém swoje żądanie. Wedle art. 239 miejscowéj ustawy wielkor., włościanie mogą przechodzić z powinności odrobkowéj na czynsz w terminach, zakreślonych przez powiatowy urząd zjazdowy; życzenie zaś swoje przejścia na czynsz obowiązani są objawić obywatelowi na rok przedtém. W jednym z Urzędów Gubernjalnych do spraw włościańskich, względem zastosowania tego artykułu w takim razie, kiedy włościanie objawią życzenie przejścia na czynsz między terminami zakreślonemi przez Urząd Zjazdowy dla tego przejścia, wynikła różność głosów: jedni członkowie mniemali, że włościanie mają prawo przechodzić na czynsz nie inaczéj jak w rok po oświadczeniu o tém żądania, t. j. w terminie następującym po upływie roku; drudzy zaś utrzymywali, że przejście to może mieć miejsce i wcześniéj niż po roku. Dla rozwiązania téj wątpliwości, d. 18 października Najwyżéj rozkazano wytłómaczyć Urzędom Gubernjalnym, że włościanie którzy oświadczyli się z chęcią przejścia na czynsz między terminami zakreślonemi przez powiatowy Urząd Zjazdowy dla tego przejścia, mogą uskutecznić samo przejście w ostatnim terminie, mającym nastąpić przed upływem terminu rocznego, od dnia powyższego oświadczenia włościan, jeżeli tylko między nimi i obywatelem nie zajdzie w tym względzie osóbna umowa. (Dzien. Główn. kom. o urządz. st. wiejsk., z d. 8 września N. 29.)

— O kolei naznaczania w rekruty w gminach włościan: czasowo-obowiązkowych i właścicieli. W skutek wynikłych wątpliwości o pogodzeniu ustaw 19 lutego 1861 roku z przepisami obowiązującéj ustawy rekruckiéj, dla uzupełnienia ustanowionych w Najwyżéj utwierdzonéj d. 19 lipca 1861 roku Ogólnéj Ustawie o włościanach, prawideł o rekruckiéj powinności włościan wyszłych z poddańczéj zależności, d. 18 października Najwyżéj rozkazano: postanowić dla przewodniczenia się przy zbliżającym się zaciągu rekruckim, co następuje: 1) Gminowe schadzki włościan czasowo-obowiązkowych i włościan właścicieli, na zasadzie 2 uwagi do art. 194 pomienionéj Ustawy Ogólnéj, stanowią wyroki ogólne co do osób naznaczonych przez nie w rekruty, w żądanéj przez rząd ilości. W tych wyrokach mają być objaśnione zasady, któremi się kierowały schadzki gminowe przy naznaczeniu rekrutów. *Uwaga.* Do przejrzenia więc ogólnego obowiązujących dzisiaj przepisów o rekruckiéj powinności, podlegające onéj, na zasadzie art. 194 Ogólnhj Ustawy o włościanach, gromady włościańskie, które wybrały porządek kolejny, albo zostały przy dawniejszym u siebie porządku niesienia rekructwa, oswabadzają się od włożonego na nich punktem 5-m oznaczonego art. 194 Ogólnéj Ustawy, obowiązku składania spisów kolejnych. 2) Jeżeli osoby wybrane na rekrutów, mieszkają w innych miejscowościach, to schadzka gminowa, zważywszy środki tych osób i odległość miejsca ich pobytu od gminy, naznacza termin dla stawienia się nieobecnych; zarząd gminowy rozporządza się o wezwaniu ich przez właściwe władze policyjne, i w razie potrzeby udaje się z przedstawieniem o współdziałaniu do pośrednika pojednawczego. 3) Niezadowoleni z rozporządzeń schadzki gminowéj, z powodu naznaczenia rekrutów, mogą na zasadzie art. 207 Najwyżéj utwierdzonéj d. 19 lipca 1861 roku Ogólnéj Ustawy o włościanach, zanosić skargi do pośredników pojednawczych, dla rozpatrzenia ich na Urzędach Zjazdowych, które przy rozpoznaniu każdéj skargi przyjmują w uwagę, czy zgodny jest zrobiony wybór z zasadami ogólnemi, przyjętemi przez schadzkę dla stawienia niniejszego zaciągu, i z wyrokiem sądów gminowych, jeżeli takowe miały miejsce, o należytości rekruckich kwitów, a także zwracają uwagę na środki przedsięwzięte dla wezwania osób wybranych przez sąd, lecz nieobecnych. 4) Wyrok Urzędów Zjazdowych o oswobodzeniu od rekructwa wybranych niesłusznie w rekruty, jeżeli te wyroki ferowane były przed stawieniem rekrutów téj gminy, do któréj należy oswobodzony, kommunikują się Urzędowi rekruckiemu; weszłe zaś, lecz nie rozpatrzone skargi, nie wstrzymują zdawania rekrutów wedle wyroków, z tém, że jeżeli skargi uznane będą za uzasadnione, wówczas nieprawidłowie stawiony zwraca się i zamienia się innym. 5) Pośrednicy pojednawczy czuwają nad tém, ażeby wyroki na schadzkach gminowych stanowione były w porze właściwéj, i po otrzymaniu onych z zarządów gminowych, przesyłają wprost od siebie do właściwych urzędów rekruckich; zawiadamiając w każdym razie o tem urząd Gubernjalny, który w razie dostrzeżonéj zwłoki w przedstawieniu wyroków przedsiębierze należyte do uchylenia jéj środki. 6) Czasowo-obowiązkowi włościanie i włościanie właściciele, którzy po objawieniu im wyroku gromady o wybraniu ich na rekrutów, nie stawią się w terminie na miejscu, uważają się za ukrywających się od powinności rekruckiéj. Po powrócie na miejsce, zdają się oni w rekruty, jeżeli się okażą zdolnymi do służby, a kolejni co za nich wstąpili powracają do pierwiastkowego stanu, jeżeli sami nie zechcą zostać w służbie wojennéj. (Dzien. główn. kom. o urządz. stanu wiejsk. z d. 8 października za N. 29).

— O wydatkach na komenderówkę członków gubernjalnych urzędów do spraw włościańskich. W skutek wynikłych w niektórych gubernjach wątpliwości: z jakich źródeł i w jakiéj mierze mogą być wydawane summy na wydatki podróży dla komenderowanych do gubernji członków urzędów gubernjalnych d. 11 października Najwyżéj rozkazano: przy wysłaniu członka gubernjalnego do spraw włościańskich urzędu, dla uskutecznienia z jakiegobądź powodu miejscowych poszukiwań, wydawać mu rozjazdowe pieniądze, na ogólnéj zasadzie. Potrzebna na ten cel summa, wnosi się do budżetu i rozkładu poboru ziemskiego na wydatki w sprawie włościańskiéj. Ponieważ kosztorysy i rozkłady tego poboru na trzylecie od roku 1861 już są potwierdzone, to przez czas obowiązującego istnienia tych kosztorysów, pomieniony rozchód uskuteczniać z resztek poboru ziemskiego, a w razie braku ich, sposobem pożyczki z kapitału włościańskiego, i summa potrzebna do zwrótu téj pożyczki powinna być dołączona do listy poborów ziemskich na trzylecie od roku 1864. (Dzien. Główn. komit. o urządz. stanu wiejsk. z d. 8 września za N. 29).

— *O wydawaniu świadectw handlowych nie tylko z jednych podskarbstw powiatowych, ale też i z innych instytucij.* P. zarządzający ministerjum skarbu, za Najwyższém zezwoleniem, uczynił w radzie państwa przełożenie o wydawaniu świadectw handlowych nie tylko z podskarbstw powiatowych ale też i z innych instytucij. Nastałe, zgodnie z takowém przełożeniem zarządzającego ministerjum skarbu, zdanie rady państwa zaszczycone zostało w dniu 17 bież. września Najwyższém **JEGO CESARSKIEJ MOŚCI** zatwierdzeniem. Skutkiem tego towarzysz ministra skarbu złożył do rządzącego senatu celem należytego, ogłoszenia, poświadczoną kopję rzeczonego zdania rady państwa, w którém wyrażono: Rada państwa, w departamencie ekonomji państwa i w ogólném zgromadzeniu, rozpatrzywszy przełożenie zarządzającego ministerjum skarbu o wydawaniu świadectw handlowych nie tylko z podskarbstw powiatowych, ale też i z innych instytucij, *zdaniem postanowiła:* niniejsze przełożenie zatwierdzić i skutkiem tego, dla zmienienia właściwych artykułów zbioru praw postanowić: „świadectwa na handel i przemysł wydają się po opłaceniu ustanowionego za każde poboru z podskarbstw powiatowych, tudzież z dum, magistratów, ratuszów lub innych zastępujących te władze urzędów. W tym celu podskarbstwa zawczasu wysyłają gotowe blankiety na te świadectwa, do rzeczonych urzędów, które powinny, otrzymywane za świadectwa i bilety na kramy pieniądze, odsyłać wraz z listą imienną do podskarbstw, najdaléj na drugi dzień, jeżeli podskarbstwo znajduje się w tém samem mieście, gdzie i urząd, który wydał takowe dokumenta, w przeciwnym razie z pierwszą pocztą". **JEGO CESARSKA MOŚĆ** nastałe zdanie, w ogólném zgromadzeniu rady państwa, Najwyżéj zatwierdzić raczył i wypełnić rozkazał, 17 września 1862 r.

WARSZAWA.

— *O nowych nazwach władz pocztowych w Królestwie polskiém.* W Najwyższym ukazie za własnoręcznym **JEGO CESARSKIEJ MOŚCI** podpisem $^{2}/_{14}$ października wyrażono: „ukazem z 31 lipca (12 sierpnia) tego, roku zamiast pocztowego okręgu Królestwa polskiego ustanawiając osóbny i niezależny od głównego zwierzchnictwa pocztowego w Cesarstwie zarząd poczt w Królestwie, na przedstawienie **JEGO CESARSKIEJ WYSOKOŚCI** Namiestnika Naszego w Królestwie, rozkazujemy: Art. 1-go naczelnika okręgu pocztowego w Królestwie polskiem i warszawskiego dyrektora poczt, mianować odtąd dyrekorem poczt w Królestwie, t. j. w godności istniejącéj do 1851 r., a pomocnika naczelnika okręgu, pomocnikiem dyrektora poczt, z pozostawieniem w jego wiedzy pocztamtu warszawskiego. Art. 2-gi Wykonanie niniejszego ukazu Naszego, który ma być zamieszczony w dzienniku praw, wkłada się na Namiestnika Naszego i radę administracyjną Królestwa.

Wypis z protokółu sekretarjatu stanu Królestwa Polskiego
Z Bożéj łaski
MY, ALEKSANDER II,
Cesarz i Samowładca Wszech Rossji Król Polski,
Wielki Książę Finlandzki.
i t. d., i t d., i t. d.

Zwróciwszy uwagę, że podatek osobisty od służących dworskich, właścicieli i posiadaczy ziemskich dotyka ubogą klassę ludności wiejskiéj, a z przywiedzeniem do skutku oczynszowania włościan, niekorzystny wpływ jego wyraźniéj jeszcze odbićby się musiał, na przedstawienie rady administracyjnéj i po wysłuchaniu zdania rady stanu Królestwa, postanowiliśmy i stanowimy:

Art. 1. Postanowiony Najwyższym ukazem z d. 29 grudnia 1848 (10 stycznia 1849) roku podatek osobisty od oficjalistów i służących dworskich z dniem 20 grudnia 1862 (1 stycznia 1863) roku w zupełności uchyla się.

Art. 2. Wykonanie niniejszego ukazu Naszego, który w dzienniku praw Królestwa pomieszczony być ma, radzie administracyjnéj poruczamy.

Dan w Carskiem Siele, dnia 16 (28) października 1862 roku.

(podp.) „ALEKSANDER."

Z Bożéj łaski
MY, ALEKSANDER II,
Cesarz i Samowładca Wszech Rossji, Król Polski,
Wielki Książę Finlandzki,
i t. d., i t. d., i t. d.

Spełniając wielokrotnie objawione zamiary przez wiekopomnéj pamięci Rodzica Naszego; co do potrzeby uchylenia podatku koszernego starozakonnych w Królestwie Polskiem ciążącego, i przywodząc do skutku artykuł 8 ukazu Naszego z d. 24 maja (5 czerwca) roku bieżącego, w którym między innemi radzie administracyjnéj poleciliśmy podanie projektu w tym przedmiocie,—na przedstawienie tejże rady i po wysłuchaniu zdania rady stanu Królestwa, postanowiliśmy i stanowimy:

Art. 1. Podatek koszerny od żydów, prawem séjmowém z d. 24 marca 1809 roku postanowiony, z dniem 20 grudnia 1862 (1 stycznia 1863) roku, w zupełności uchyla się.

Art. 2. Wykonanie niniejszego ukazu Naszego, który w dzienniku praw Królestwa pomieszczony być ma, radzie administracyjnéj poruczamy.

Dan w Carskiem Siele, dnia 16 (28) października 1862 roku.

(podp.) „ALEKSANDER."

Z Bożéj łaski
MY, ALEKSANDER II,
Cesarz i Samowładca Wszech Rossji, Król Polski
Wielki Książę Finlandzki.
i t. d., i t. d., i t. d.

Oddzielnemi ukazami Naszemi z dnia dzisiejszego, uchyliwszy podatek koszerny starozakonnych ciążący i podatek osobisty od oficjalistów i służących dworskich, w zamiarze pokrycia ubytku dochodów Królestwa ztąd wynikającego, na przedstawienie rady administracyjnéj i po wysłuchaniu zdania rady stanu Królestwa, postanowiliśmy i stanowimy:

Art. 1. Opłata od wyrobu wódki w gorzelniach Królestwa, artykułem 2-m Najwyżéj d. 4 (16) maja 1848 roku zatwierdzonéj ustawy przepisana, wynosząca od każdego wiadra okowity 78 stopnia probierza stumiarowego, po kopiejek 23, ma być na przyszłość, począwszy od dnia prawnego ogłoszenia niniejszego ukazu, pobieraną po kopiejek trzydzieści cztery.

Art. 2. Podatek stopniowany tymże samym artykułem wspomnionéj ustawy, od wyrobu wyższego nad 3,900 i 9,750 wiader w jednéj gorzelni ustanowiony, od tejże saméj daty nie będzie miał miejsca,—i stopa w artykule 1-m niniejszego ukazu oznaczona, będzie dla wszystkich gorzelni jednostajną.

Art. 3. Zakładanie nowych gorzelni i powiększanie aparatów w gorzelniach istniejących, wymagać będzie i nadal konsensów w warunkach i za opłatą w artykule 7-m ustawy o wyrobie wódki z d. 4 (16) maja 1848 roku przepisanych.

Ст. 4. Исполненіе настоящаго Нашего указа, который долженъ быть внесенъ въ дневникъ законовъ, возлагаемъ на административный совѣтъ Царства.

Данъ въ Царскомъ Селѣ, 16-го (28-го) октября 1862 г.

(Подписано) „*АЛЕКСАНДРЪ*“

— Опредѣленіями правительствующаго сената, сентября 27-го, I. Утверждены кандидатами къ мировымъ посредникамъ: гродненской губерніи, по уѣздамъ: слонимскому Михаилъ Остромецкій и гродненскому Адамъ Ельскій: минской губерніи, по уѣздамъ новогрудскому Константинъ Кашицъ, пинскому графъ Артюръ Красицкій и минскому коллежскій регистраторъ Зенонъ Протасевичъ: II. Уволены по прошеніямъ: А. отъ должности мировыхъ посредниковъ: гродненской губерніи, волковыскаго уѣзда штабсъ-ротмистръ графъ Вацлавъ Красицкій; минской губерніи, пинскаго уѣзда коллежскій секретарь Юрій Осмоловскій; Б. Отъ званія кандидата къ мировому посреднику: минской губерніи, новогрудскаго уѣзда Игнатій Заборскій:

— Приказомъ по вѣдомству министерства юстиціи 18-го октября, назначены: виленскій губернскій уголовныхъ дѣлъ стряпчій, надворный совѣтникъ Барщъ товарищемъ предсѣдателя тамошней палаты уголовнаго суда, съ 26-го сентября 1862 г.

— Циркуляръ г. управ. минист. финансовъ гг. губернскимъ управляющимъ питейно-акцизными сборами въ 9 западныхъ губерніяхъ: Витебской, Могилевской, Минской, Ковенской, Виленской, Гродненской, Волынской, Подольской и Кіевской, отъ 20-го октября 1862 г. за N. 167, о порядкѣ открытія питейной продажи въ казенныхъ имѣніяхъ.

Г. министромъ государственныхъ имуществъ, отъ 11 сего октября за N. 13, дано палатамъ государственныхъ имуществъ западыхъ губерній циркулярное предписаніе слѣдующаго содержанія:

„Въ разрѣшеніе встрѣченныхъ нѣкоторыми палатами недоразумѣній по исполненію Высочайше утвежденнаго 4 іюля 1861 г. положенія о питейномъ сборѣ, а также для устраненія дѣйствій, несогласныхъ съ существомъ сего положенія и клонящихся къ установленію монополіи въ продажѣ напитковъ, считаю нужнымъ, примѣняясь къ означенному положенію, указать слѣдующее:

1) Право продажи питей и учрежденія винныхъ складовъ должно быть предоставляемо въ казенныхъ имѣніяхъ безъ всякой, кромѣ патентнаго сбора, платы, собственно за это право, но съ платою на общемъ основаніи за мѣста и строенія, для сего нанимаемыя. По сему корчмы, шинки и тому подобныя статьи, кои доселѣ сдавались вмѣстѣ съ правомъ питейной продажи, слѣдуетъ отдавать съ 1 января 1863 года въ содержаніе только какъ оброчныя статьи, то есть какъ домы или лавки, независимо отъ права продажи питей, на которое выдаются патенты отъ акцизнаго управленія на основаніи изданныхъ для сего правилъ.

2) На откытіе существовавшихъ доселѣ питейныхъ заведеній и пунктовъ согласія управленія государственныхъ имуществъ не требуется; таковое должно быть предварительно испрашиваемо только въ случаѣ открытія новыхъ пунктовъ или заведеній, сверхъ прежде существовавшихъ.

3) Но управленіе государственныхъ имуществъ властно отказать въ правѣ на распивочную продажу напитковъ собственно лицу, если признаетъ оное неблагонадежнымъ. Посему лице, желающее взять патентъ на открытіе одного изъ поименованныхъ въ ст. 241 положенія 4 іюля 1861 г. распивочныхъ заведеній или ренсковыхъ погребовъ съ распивочною продажею, обязано снабдить себя предварительно свидѣтельствомъ въ томъ, что къ сему со стороны управленія государственныхъ имуществъ не имѣется препятствій (ст. 228 полож. о пит. сборѣ 4 іюля 1861 г.).

4) Ренсковые погреба безъ распивочной продажи и вообще питейныя заведенія, не поименованныя въ ст. 241, какъ-то: штофныя, фруктовыя и мелочныя лавки, съ продажею вина на выносъ, могутъ быть открываемы на общемъ основаніи о торговыхъ заведеніяхъ въ казенныхъ селеніяхъ и съ соблюденіемъ ст. 239 и 240 пол. о пит. сборѣ. Сообразно сему и оптовые винные склады могутъ быть открываемы въ казенныхъ селеніяхъ на одинаковыхъ съ лавками основаніяхъ, съ соблюденіемъ, согласно ст. 238 положенія, правилъ о безопасности отъ пожара. Открытіе трактирныхъ заведеній допускается на основаніи Высочайше утвержденнаго 4 іюля 1861 г. положенія о сихъ заведеніяхъ.

и 5) Разрѣшенія и свидѣтельства, о коихъ упоминается въ пунктахъ 2, 3 и 4 сего предписанія, даются палатою государственныхъ имуществъ безъ всякаго участія въ томъ сельскихъ обществъ, на точномъ основаніи пунк. г. ст. 243 положенія 4 іюля 1861 г. Свидѣтельства сіи палаты, впредь до распоряженія, имѣютъ давать не далѣе какъ на 2-хъ годичный срокъ и въ нихъ положительно оговаривать, что казна сохраняетъ право выдавать таковыя же разрѣшенія и другимъ лицамъ, въ той же мѣстности по собственному усмотрѣнію.

О вышеизложенномъ поставляя въ извѣстность палаты для надлежащаго руководства, вмѣняю имъ въ обязанность не допускать въ казенныхъ имѣніяхъ ихъ вѣдомства никакихъ отступленій отъ правилъ, изложенныхъ въ положеніи 4 іюля 1861 г. о питейномъ сборѣ.“

О такомъ распоряженіи министерства государственныхъ имуществъ даю знать гг. управляющимъ питейно-акцизными сборами поименованныхъ 9 западныхъ губерній для свѣдѣнія и въ потребныхъ случаяхъ руководства.

Отъ департамента податей и сборовъ. На основаніи п. 4, §§ 16 и 23 Высочайше утвержденнаго, 2-го сего октября, положенія о закладахъ, залогахъ и ручательствахъ по разсрочкамъ въ платежѣ акциза за вино, министерство финансовъ составляетъ, по даннымъ правиламъ, для руководства акцизныхъ управленій подробную вѣдомость цѣнамъ, по коимъ земли, оставшіяся при имѣніяхъ, въ непосредственномъ распоряженіи помѣщика, за отводомъ надѣла крестьянамъ, а также земли, не принадлежащія къ населеннымъ имѣніямъ, безспорно обмежеванныя цѣлыми дачами и не состоящія въ черезполосномъ владѣніи, должны быть принимаемы въ залогъ въ разныхъ мѣсностяхъ.

На семъ основаніи 17-го сего октября утверждена г. управляющимъ министерствомъ финансовъ нижеслѣдующая вѣдомость цѣнамъ на означенныя земли.

Названіе губерній и уѣздовъ.	Цѣны десятины удобной земли при пріемѣ въ обезпеченіе разсрочки акциза за вино. Руб.	К.
Витебская.		
Витебскій, Лепельскій, Невельскій и Себежскій	5	—
Городецій, Полоцкій и Суражскій	4	—
Велижскій	2	50
Могилевская.		
Мстиславскій	6	—
Гомельскій, Климовичскій, Копысскій, Могилевскій, Оршанскій, Сѣппинскій, Чаусовскій, и Чериковскій	5	—
Быховскій и Рогачевскій	2	50
Кіевская.		
Южная оконечность Кіевскаго уѣзда, Каневскій, Черкасскій, Чигиринскій и Звенигородскій	20	—
Бердичевскій, Липовецкій, Таращанскій, Уманскій, южныя половины Сквирскаго и Васильковскаго	16	25
Югозападная састь Радомысльскаго уѣзда, по правую сторону дороги изъ Житоміра въ Кіевъ, сѣверная половина Сквирскаго и Васильковскаго и средняя касть Кіевскаго между дорогою изъ Кіева въ Житоміръ и южною оконечностію уѣзда, отнесенною въ первой мѣстности	12	—
Подольская.		
Всѣ уѣзды кромѣ Бальтскаго	20	—
Балтскій уѣздъ, кромѣ двухъ южныхъ его оконечностей, по правую и по лѣвую сторону отъ г. Балты, пограничныхъ съ Тираспольскимъ и Ананьевскимъ уѣздами, Херсонской губерніи	16	25
Южныя оконечности Балтсаго уѣзда, пограничныя съ Тирасполскимъ и Ананьевскимъ уѣздами	15	—
Волынская.		
Все пространство, лежащее по лѣвую сторону, идя отъ востока къ западу, линіи, начинающейся на границѣ Волынской губерніи съ Кіевскою, у Левкова и проходящей чрезъ Скоморохи, Сынчуры, Татариновку, Слободище, Пятки, Чудновъ, Липно, Черторію, Тирановку, Полонное, Судилки, Плесной, Михлю, Бирисовъ, Плужновъ, Куневъ, Шумскъ, Рахмановъ, Кременецъ, Вишневецъ, Башуки, до границы съ Австріею. Эта мѣстность заключаетъ въ весь себѣ Староконстантиновскій уѣздъ, южныя части Житомірскаго, Новоградъ-Волынскаго, Заславскаго, Острогскаго и большую югозападныую половину Кременецкаго	18	75
Простанство, лежащее по правую сторону, идя отъ запада къ востоку, линіи, начинающейся отъ границы Волынской губерніи съ Цастдомъ Польскимъ, близь Устилуга, чрезъ Владиміръ, Затурцы, Торгинъ, Шепель, Иванчицы, Кидичинъ, Киверцы, Теремно, Воротневъ, Олыку, Клевань, Алескандрію, Тучинъ, Неверковъ, Даничевъ до Пищева и оттуда, идя отъ востока къ югозападу, чрезъ Мухаровъ, Берездовъ, Янушовку, Лисицу, Садовку, Вельбуйно, Острогъ, Нензиричи, Куневъ, Шумскъ, Рахмановъ, Кременецъ, Вишневецъ, Башуки, до границы съ Австріею. Въ это простанство входятъ: южныя оконечности уѣздовъ: Владимірскаго, Луцкаго и Ровенскаго, Дубенскій, за исключеніемъ сѣверной его оконечности, незначительная часть Новоградъ-Волынскаго, къ западной его границѣ, крайняя сѣверная оконечность Заславскаго, сѣверо-западная часть Острогскаго и меньшая западная половина Кременецкаго	12	—
Всѣ, непричисленныя ни къ одной изъ означенныхъ выше мѣстностей, части уѣздовъ: Владимірскаго, Дубенскаго, Ровенскаго, Новоградъ-Волынскаго, Житомірскаго, Заславскаго, Острогскаго и Луцкаго, кромѣ сѣверной части послѣдняго уѣзда, отнесенной къ влѣдующей мѣстности	9	—
Овручскій и Ковельскій уѣзды сполна и сѣверная половина Луцкаго, лежащая по лѣвую сторону, идя отъ запада къ востоку, прямй линіи, начинающейся у Яновки, на границѣ Луцкаго уѣзда съ Ковельскимъ и проходящей чрезъ Колки, до границы Луцкаго уѣзда съ Ровенскимъ	8	25

Подписалъ: директоръ *К. Гротъ.*

Скрѣпилъ: правитель канцеляріи *Крупениковъ.*

Art. 4. Wykonanie niniejszego ukazu Naszego, który w dzienniku praw ma być ogłoszony, radzie administracyjnéj poruczamy.

Dan w Carskiem Siele, dnia 16 (28) października 1862 roku.

podp. „ALEKSANDER.“

— Przez postanowienia senatu rządzącego 27 września, I. Zostali zatwierdzeni kandydatami na pośredników pojednawczych: gubernji grodzieńskiéj w powiecie słonimskim Michał Ostromęcki, i w grodzieńskim Adam Jelski; gubernji Minskiéj, w powiecie nowogródzkim Konstanty Kaszyc, w pińskim hrabia Artur Krasicki i w mińskim registrator kollegjalny Zenon Protasewicz II. Uwolnieni na prośby, A) od obowiązków pośredników pojednawczych: gubernji grodzieńskiéj w wołkowyskim powiecie, sztab-rotmistrz hrabia Wacław Krasicki; gubernji mińskiéj w powiecie pińskim, sekretarz kollegjalny Jerzy Osmołowski; B) Od obowiązku kandydatów na pośredników pojednawczych gubernji mińskiéj w powiecie nowogródzkim Ignacy Zaborski.

— Przez rozkaz w wydziale ministerjum sprawiedliwości z d. 18 października, wileński gubernjalny strapczy, radca dworu Barszcz mianowany towarzyszem prezydenta tamecznéj izby sądu kryminalnego od 26 września 1862 r,

— Okolnik p. zarządzającego misterjum skarbu do pp. gubernjalnych zarządzających trunkowo akcyznemi poborami w 9 gubernjach zachodnich, Witebskiéj, Mohylewskiéj, Mińskiéj, Kowieńskiéj, Wileńskiéj, Grodzieńskiéj, Wołyńskiéj, Podolskiéj i Kijowskiéj z 20 października 1862 roku N 167, o kolei otwarcia sprzedaży trunków w majątkach skarbowych.

P. minister dóbr państwa 11 bież. października N 13 wydał do izb dóbr państwa gubernij zachodnich następujący okólnik.

W rozstrzygnieniu napotykanych przez niektóre izby nieporozumień przy wykonaniu Najwyżéj zatwierdzonéj 4 lipca 1861 roku ustawy o poborze trunkowym, oraz dla uchylenia czynności niezgodnych z brzmieniem ustawy i dążących do wprowadzenia monopolu, przy sprzedaży trunków, poczytuję koniecznem, stosownie do rzeczonéj ustawy, wskazać co następuje:

1) Prawo na sprzedaż trunków i ustanowienie składów okowity, powinno być dozwolone w dobrach skarbowych, bez żadnych, wyłącznych za takowe prawo opłat, prócz poboru patentowego, lecz za opłatą na ogólnéj zasadzie za miejsca i budowle na ten cel zajmowane. Skutkiem tego karczmy, szynkownie i t. p. artykuły, które dotychczas oddawały się razem z prawem sprzedaży trunków, należy oddawać od 1 stycznia 1863 r. w dzierżawę tylko jako artykuły czynszowe, t. j. tak jak domy i kramy, niezależnie od prawa sprzedaży trunków, na które wydają się patenta od zarządu akcyzy na zasadzie wydanych o tém przepisów.

2) Na odkrycie istniejących aż dotąd zakładów szynkowych, niewymaga się przyzwolenia zarządu dóbr państwa; takowe powinno być tylko początkowo wyjednywane i to przy odkrywaniu nowych punktów lub zakładów oprócz wprzód egzystujących.

3) Lecz zarząd póbr państwa mocen jest odmówić prawa na przedaż kieliszkową takiéj osobie, k órą za nie wiarogodną uważa, dla tego więc osoba życząca brać patent na odkrycie jednego z wyszczególnionych w art. 241 ustawy 4 lipca 1861 r. zakładów kieliszkowych lub winiarni z wyprzedażą kieliszkową powinna opatrywać się w świadectwo o tém, że ze strony zarządu dóbr państwa żadnéj ku temu nie znajduje się przeszkody (art. 228 ust. o pob. trunk. 4 lipca 1861 r.).

4) Sklepy trunkowe bez przedaży kieliszkowéj, i w ogólności zakłady szynkowe niewyszczególnione w a t. 241 jako to: sztofowe, fruktowe; drobiazgowe kramy, z prawem przedaży okowity do domu, mogą być otwierane na ogólnéj zasadzie o zakładach handlowych w wioskach skarbowych i z zachowaniem art. 239 i 240, Ust. o pob. trunk. stosownie do tego i ryczałtowe składy okowity, mogą być otwierane we wsiach skarbowych, na jednostajnych z kramami zasadach, z zachowaniem, zgodnie z art. 238 ustawy przepisów o bezpieczeństwie od pożaru. Otwieranie traktjerniczych zakładów dozwala się na zasadzie Najwyżéj zatwierdzonéj 4 lipca 1861 r. ustawy o tych zakładach.

i 5) Rozwiązania i świadectwa, o których wzmiankowano w punkt. 2, 3 i 4 niniejszego reskryptu, wydają się przez izbę dóbr państwa, bez żadnego udziału w tém gmin wiejskich, na wyraźnéj zasadzie punktu d. art. 243 ust. 4 lipca 1861 r. Swiadectwa takowe, izby, aż do dalszego rozporządzenia, mogą wydawać nie daléj jak na termin dwuletni i w nich dokładnie orzekać, że skarb ma prawo wydawania takichże samych rozporządzeń i innym osobom w téj saméj miejscowości podług własnego uznania.

O wyżéj przepisaném, zawiadamiając izby dla należytéj skazówki, zobowiązuję takowe, aby niedozwalały w dobrach skarbowych pod ich wiedzą zostających żadnych zboczeń od przepisów wyłożonych w ustawie 4 lipca 1861 r. o poborze trunkowym“.

O niniejszém rozporządzeniu ministerjum dóbr państwa podaję do wiadomości pp. zarządzających trunkowo-akcyznemi poborami, w poszczególnionych 6 gubernjach, dla wiadomości i jako wskazówkę w danych razach.

Od departamentu podatków i poborów. Na zasadzie p. 4 §§ 16 i 23 Najwyżéj zatwierdzonéj, 2 bież. października Ustawy o zastawach, ewikcjach i gwarancjach przy rozłożeniu opłat akcyzy od okowity, ministerjum skarbu układa podług danych przepisów, jako wskazówkę dla zarządów akcyzy, wykaz szczegółowy cen, podług których grunta zostawione przy majątkach w bezpośredniém rozporządzeniu obywatela, po wydzieleniu ziemi dla włościan, jako też grunta, nienależące do majątków osiadłych rozmierzone bezspornie w jednolitych nadaniach i niemające szachownic, powinny być przyjmowane w zastaw w rozmaitych miejscowościach.

Na téj zasadzie 17 bież. października zatwierdzony został przez p. zarządzającego ministerjum skarbu następujący wykaz cen na rzeczone grunta.

Nazwiska gubernij i powiatów.	Ceny dziesięciny użytecznych gruntów przy przyjmowaniu na ubezpieczenie rozłożonych opłat akcyzy za okowitę. Rub.	K.
Witebska.		
Witebski, Lepelski, Newelski i Siebieżski	5	—
Horodecki, Połocki i Surazki	4	—
Wieliżski	2	50
Mohilewska.		
Mścisławski	6	—
Homelski, Klimowicki, Kopyski, Mohilewski, Orszański, Siennieński, Czausowski i Czerykowski	5	—
Bychowski i Rohaczewski	2	50
Kijowska.		
Południowy skraj kijowskiego powiatu, Kaniowski, Czerkaski, Czehryński i Zwienigrodzki	20	—
Berdyczowski, Lipowiecki, Taraszczański, Humański, południowe części Skwirskiego i Wasilkowskiego	16	25
Południowo-zachodnia część Radomyślskiego powiatu i prawéj strony od drogi z Żytomierza do Kijowa, północna część Skwirskiego i Wasilkowskiego i średnia część Kijowskiego między drogą z Kijowa do Żytomierza a południowym skrajem powiatu, zaliczonym do piérwszéj miejscowości	12	—
Podolska.		
Wszystkie powiaty oprócz Bałtskiego	20	—
Bałtski powiat oprócz dwóch południowych skrajnych części onego, z prawéj i lewéj strony od m. Bałty, pogranicznych z Tyraspolskim i Ananjewskim powiatami gubernji Chersońskiéj	16	25
Południowy skraj Bałtskiego powiatu, pograniczny z Tyraspolskim i Ananjewskim powiatami	15	—
Wołyńska.		
Cała przestrzeń położona z lewéj strony, idąc ze wschodu na zachód od linji poczynającéj się na granicy wołyńskiéj gubernji z Kijowską przy Lewkowie i przechodzącéj przez Skomorochy, Synczury, Tatarynówkę, Słobodyszcze, Piatki, Czudnow, Lipno, Czertorje, Tyranówkę, Połonnę, Sudilki, Plesnoj, Michle, Borysow, Płużnow, Kaniew, Szumsk, Rachmanow, Krzemieniec, Wiszniowiec, Baszuki, do granicy z Austrją, Ta miejscowość zawiera w sobie cały Starokonstantynowski powiat, południowe części Żytomierskiego, Nowogrod-wołyńskiego, Zasławskiego, Ostrogskiego i większą południowo-zachodnią część Krzemienieckiego	18	75
Przestrzeń położona z prawéj strony, idąc od zachodu na wschód, od linji poczynającéj się od granicy gubernji Wołyńskiéj z Królestwem Polskiém niedaleko Uściługa przez Włodzimierz, Zaturcy, Torgin, Szepel, Iwańczyce, Kidiczyn, Kiwercy, Teremno, Worotniew, Ołykę, Klewań, Aleksandrję, Tuczyn, Niewerkow, Daniczew, do Piszczewa i ztamtąd od wschodu ku południo-zachodowi przez Mucharow, Berezdow, Januszówkę, Lisicę, Sadowkę, Wielbojno, Ostrog, Międzyrzycze, Kaniew, Szumsk, Rachmanow, Krzemieniec, Wiszniowiec, Baszuki do granicy z Austrją. Do téj przestrzeni wchodzą: południowe skraje powiatów: Włodzimirskiego, Łuckiego, i Rowieńskiego, Dubieński, za wyłączeniem północnego jego skraju, nieznacząca część Nowogrod-Wołyńskiego do jego granicy zachodniéj, północny skraj Zasławskiego, północno-zachodnia część Ostrogskiego i mniejsza zachodnia część Krzemienieckiego powiatu	12	—
Wszystkie nie zaliczone do żadnéj z wyżwykazanych miejscowości, części powiatów Włodzimierskiego, Dubieńskiego, Rowieńskiego, Nowogrod-Wołyńskiego, Żytomirskiego, Zasławskiego, Ostrogskiego, i Łuckiego, oprócz północnéj części ostatniego powiatu zaliczonéj do następnéj miejscowości	9	—
Owrucki i Kowelski powiaty w zupełności i północna połowa Łuckiego, leżąca z lewéj strony, idąc od zachodu na wschód od prostéj linji poczynającéj się przy Janówce na granicy powiatu Łuckiego z Kowelskim i przechodzącéj przez Kołki do granicy Łuckiego powiatu z Kowieńskim	8	25

Podpisano: Dyrektor K. *Grot.*

Rządca Biura *Krupienikow.*

Kurjer Wileński

wychodzić będzie w r. 1863 w tym samym składzie.

Osoby życzące prenumerować to pismo upraszają się o wczesne zgłoszenie się, przed 1 grudnia, jeżeli nieżyczą doznać zwłoki w otrzymaniu pierwszych numerów.

Cena roczna w Wilnie rsr.		*10*
Z przesyłką	—	*12*
Półroczna w Wilnie	—	*5*
Z przesyłką	—	*6*
Kwartałowa w Wilnie	—	*3*
Z przesyłką	—	*3 k. 50*
Miesięcznie w Wilnie	—	*1*

Prenumerować można w Wilnie: w biurze Redakcji, oraz w Expedycji gazet.

W Warszawie u Gebethnera.

W Mińsku u W. Prokopowicza.

W Kijowie u p. Idzikowskiego.

W Żytomierzu u p. Butkiewicza.

W Kamieńcu Pod. u p. Kallenbacha.

W Kownie u p. Emila Mrongowiusa.

W St. Petersburgu u pp. Wolfa i Kraszeninnikowa.

W Moskwie u Czerenina (ul. Nikolska, d. hr. Szeremetjewa).

Nadto w kancelarjach JW. marszałków powiatowych, w biurach pocztowych i u osób uproszonych.

Redaktor A. H. KIRKOR.

Dział nieurzędowy.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Pogląd ogólny.

Rok zbliża się do końca pod groźnemi wróżbami. Wszędzie ogrom powikłań, a nigdzie nadziei prędkiego i pomyślnego ich załatwienia. Anglja spokojną jest wprawdzie na całéj niezmiernéj przestrzeni swoich posiadłości rozsianych po kuli ziemskiéj, ale w domu nurtowana ciężkim niedostatkiem bawełny, przewiduje dla najpracowitszéj i najprzemyślniejszéj swojéj ludności okropną zimę. Wprawdzie szczodrobliwość możnowładztwa, rozum właścicieli rękodzieł, uczucie miłości chrześcijańskiéj zaszczepione w narodzie, otwierają niewyczerpane zdroje miłosierdzia; ale przyszłość trwoży, a końca przesilenia nie widać. Lord Palmerston, świeżo na uczcie danéj w Guildhall, z powodu objęcia rządu stolicy przez nowego lorda majora Williama Andersona Rose, wystąpił z mową; wszyscy oczekiwali, że znakomity mąż stanu ukoi obawy i zapowie blizki koniec bratobójczéj amerykańskiéj wojny; powszechność zdawała się tém większe mieć prawo do kilku słów pociechy i nadziei, że w ostatnich czasach krążyć poczęły wieści, iż wielkie mocarstwa wdadzą się na drodze polubownéj w sprawę nowego-lądu; lecz lord Palmerston zachował milczenie, a poufne jego dzienniki zapowiedziały nawet, że nie wierzą w skuteczność pośrednictwa mocarstw.

Pod innemi względami, polityka angielska, lubo samoistna, żadnym zewnętrznym wpływom nie uległa, nie jest tego rodzaju, aby podnosiła uczucie godziwéj dumy narodowéj i uzacniała lud angielski. Upor lorda Palmerstona, otwartego orędownika półksiężyca, a więc prześladowcy krzyża, upakarza kraj w oczach świata. Obrona, któréj podjął się dziennik Morning Post, wywołała odpowiedź, pełną siły i prawdy; lud angielski będzie musiał z boleścią przyznać, że polityka lorda Palmerstona i hrabiego Russell, popierana na Wschodzie, zostawi na kartach dziejów wyrok, potępiający przeciwne ludzkości i chrześcijaństwu postępowanie Anglji. Zwracamy szczególniejszą uwagę czytelników naszych, na oba pisma, któreśmy pod Czarnogórzem umieścili; zasługują one na głębokie rozpamiętywanie, bo mimo całą powagę i umiarkowanie odpowiedzi, niepodobna nie przewidywać płodnych następstw i niezłomnéj woli niedać upaść Czarnogórzanom. Wiadomo, jak boleśnym odgłosem nieszczęścia i klęski tego ludu odbiły się w sercach Słowian; w niemożności pośpieszenia z inną pomocą, poczęto przynajmniéj zbierać pieniężne składki, dla odwrócenia okropności głodu, który był nieuchronnym w kraju, gdzie dzicz ottomańska trzody powyrzynała, wsi puściła z dymem i drzewa owocowe i winnice wyrąbała, a zboże na pniu popaliła. Zgroza pomyśleć, że temu świętemu uczynkowi miłosierdzia, zakaz rządowy w Austrji stanął na zawadzie. Nie wierzymy, aby gabinet wiedeński, mimo całą zawziętość swoję na Czarnogórzan, mimo całą czułość dla Turków, ośmielił się podobny rozkaz wydać, przypisujemy go raczéj nierozumnéj gorliwości urzędnika, któremu zdawało się, że myśl wyższą odgadnął. Dzienniki powtórzyły ze zgorszeniem, że księżna Jenny Taxis otrzymała surowe napomnienie od naczelnika obwodu buncłowskiego w Czechach, za zbieranie składek dla ranionych Czarnogórzan!

Wracając do Anglji, jesteśmy pewni, że umieszczona w dzisiejszym Kurjerze odpowiedź, tak gorąco w sprawie chrześcijan przemawiająca, podjętą zostanie przez niezależne wyzwolone angielskie dziennikarstwo, i że nakoniec sprawa chrześcijan, nim jeszcze na parlament mający 13 stycznia 1863 roku zebrać się na obrady, wytoczoną zostanie, już w czasopismach angielskich, we właściwém świetle przedstawiona będzie narodowi.

Nie bez zadziwienia dowiadujemy się z doniesień telegraficznych, że na wyspach Korfu i Zante, zaszły objawy współczucia dla Anglji, że nawet żołnierze angielscy zbratali się z ludem; bliższych szczegółów o rodzaju tych objawów nie mamy, ale zdają się być z niemi w sprzeczności adresa, które po wszystkich gminach jońskich uchwalono przesłać do Aten, dla wynurzenia tymczasowemu rządowi greckiemu, serdecznego współczucia.

Z Grecji wiadomości są pożądane; kraj jest spokojny; porządek wszędzie panuje; naród czeka powszechnego zjazdu przedstawicieli, na którym Grecja przystąpi do wyboru króla, bo obawy obwołania rzeczypospolitéj upadły. Dzienniki rozniosły były wieść, że sędziwy jenerał Grivas ulubieniec wojska i ludu, zamyślał skupić około siebie zwolenników rzeczypospolitéj, i bądź co bądź jéj zwycięztwo zapewnić, ale podług depeszy telegraficznéj dziś tydzień 11 listopada z Messyny wysłanéj, dzienniki greckie doniosły o jego śmierci. Co do kandydatów na tron grecki, zdaje się, że dwory opiekuńcze żadnemu ze swoich krewnych,

ubiegać się o koronę nie dozwolą nawet drugorzędne, pójdą zapewne za przykładem króla belgijskiego, który synowi swojemu hrabiemu Flandrji, być królem greckim nie radzi. Przez wzgląd na dobro Hellady, pragnąć by należało, aby lud najgodniejszego ze współziomków do berła powołał. Wspólność wiary i języka w kraju tak niewielkim lecz jednolitym, jakim jest Grecja, zdaje się być niezbędnym warunkiem powodzenia.

We Francji głęboka choć pozorna tylko cisza. Cesarz bawi w Compiègne i ledwie w początkach grudnia do Paryża wróci. Niecierpliwość powszechna zdaje się być zaspokojoną, p. de la Gueronière w dzienniku swoim umieścił treść rozesłanego przez pana Drouyn de Lhuys do ajentów dyplomatycznych francuzkich, okolnika w sprawie włoskiéj.

Pan de la Gueronière nauczył nas niedowierzać wykładom swoim. Niejednokrotnie już był schwytany na wypaczeniu najważniejszych dokumentów; dla tego czekać należy samego tekstu okolnika. Wszakże, nim dzienniki własne słowa p. Drouyn de Lhuys powtórzą, przedstawimy ich treść przez p. de la Gueronière podaną, dla uspokojenia zwolenników Włoch jednolitych. Uwagi pana Drouyn de Lhuys nic nie obejmują, czegoby Włosi lękać się mieli; nowy okolnik jest jeszcze jedném z tych mnogich pism, rzuconych przez Napoleona III na świat, w których skuteczność sam nie wierzy, a które służą tylko do zyskania czasu i do odsunięcia w daleką przyszłość, niezbędności stanowczego kroku.

Podług treści podanéj przez pana de la Gueronière, minister spraw zagranicznych francuzkich utrzymuje, że okolnik jenerała Durando nie mógł służyć za podstawę rokowań, jako sprzeczny z politycznemi podaniami Francji we Włoszech. Daléj rozwodzi się nad mocném postanowieniem rządu francuzkiego, zachowania Rzymu i ocalenia niepodległości stolicy świętéj. Nakoniec twierdzi, że cesarz nigdy nie przyrzekał Włochom, że dla nich Rzym lub papiestwo poświęci.

Powtarzamy, że czekać należy na sam tekst okolnika pana Drouyn de Lhuys; dziś rozprawy nad nim byłyby przedwczesne. Odwoływanie się do podań polityki francuzkiéj we Włoszech, jest daremne. Nigdy Francja aż do roku **1859**, dobroczynnie na dolę półwyspu nie wpływała. Od czasu wypraw normandzkich, zakończonych nieszporami sycylijskiemi w 1282 i opuszczenia przez dom andegaweński w 1443, królestwa Obojga Sycylji; od czasu wyprawy króla francuzkiego Karola VIII do Włoch, dla odzyskania w roku 1494 królestwa neapolitańskiego; od czasu wojny Franciszka I, o Medjolan w 1525, aż do wojen rzeczypospolitéj francuzkiéj wsławionych zwycięztwami Bonapartego i nieszczęsnego traktatu w Campo-Formio, wpływ Francji na Włochy był najzgubniejszy. Rok dopiéro **1859**, zdawało się, że ma powetować odwieczne krzywdy, lecz i tu jakaś złowroga tajemnica wstrzymała Napoleona III, od wytrwania na obranéj raz drodze. Włosi wiedzą co trzymać o mniéj lub więcéj wyraźnych obietnicach w s p a n i a ł o m y ś l n e g o s p r z y m i e r z e ń c a, i z każdym dniem, nabierają silniejszego przeświadczenia, że sami sobie wystarczyć i mogą i powinni. Wrócimy do tego przedmiotu, wnet po otrzymaniu okolnika francuzkiego.

Pan Drouyn de Lhuys, wiedząc dobrze, że imienia swojego nie poda do p o t o m n e g o b l a s k u, przez trwałe urządzenie spraw włoskich, szuka sławy na innėm polu, lecz niewielki dał dowód politycznéj przenikliwości, jeżeli uwierzył w powodzenie swojego przedsięwzięcia. Przynajmniéj cel jest szlachetny, bo najdroższe dobra ludzkości obchodzący. Idąc za natchnieniem myśli cesarskiéj, postanowił wezwać Rossję i Anglję do współdziałania i zbiorowym wpływem trzech wielkich mocarstw, zagaić pojednawcze układy, między zwaśnionemi stanami Ameryki północnéj. Telegraf już doniósł, że M o n i t o r dnia 13 listopada ogłosił okolnik jego w tym przedmiocie; w téj chwili, otrzymujemy depeszą p. Drouyn de Lhuys do książęcia de Montebello, posła francuzkiego przy dworze rossyjskim i pośpieszamy z udzieleniem jéj naszym czytelnikom, również jak i odpowiedzi na nią w dosłównym przekładzie:

„Mości książę! Europa z boleśném zajęciem, patrzy na walkę więcéj niż od roku zapaloną na amerykańskim będzie. Kroki nieprzyjacielskie, wywołały poświęcenia i wysilenia zdolne zapewne obudzić najwyższe wyobrażenie, o wytrwałości i mocy obiedwóch ludności; ale ten widok tak chlubny dla ich męztwa, okupiony został niezliczonemi klęskami i najokropniejszym krwi rozlewem. Z temi następstwami domowéj wojny, która w samych początkach przybrała tak rozległe rozmiary, łączy się jeszcze obawa buntu niewolników, który uzupełniłby ogrom niepowetowanych nieszczęść.

Cierpienia narodu, dla którego wyznawaliśmy zawsze szczerą przyjaźń, byłyby dostatecznemi, dla obudzenia żywéj troskliwości cesarza, nawet wówczas, gdyby odbicie się tych zdarzeń nas samych nie dotknęło.

Pod wływem ścisłych stosunków, pomnożonych przez wymianę między rozmaitemi krajami kuli ziemskiéj, Europa doznała następstw przesilenia, które osuszało jedno z najobfitszych źródeł bogactwa pospolitego i dla wielkich ognisk pracy, stało się początkiem najdotkliwszych doświadczeń.

Owoż wiadomo wam mości książę, że skoro zatarga wybuchnęła, poczytaliśmy za powinność zachować najściślejszą neutralność razem z innemi wielkiemi mocarstwami morskiemi, i gabinet waszyngtoński niejednokrotnie wyraził uznanie prawości z jaką trzymaliśmy się téj drogi postępowania. Uczucia, które nam ją przepisały, pozostały niezmiennemi; wszakże, niewkładając na mocarstwa, trybu postępowania mogącego mieć pozór obojętności, znamię życzliwe tej neutralności musiało je raczej zniewalać do zostania pożytecznemi obiedwom stronom, przez podanie im pomocy do wyjścia z położenia, z którego o ile dziś przynajmniéj widać, wybrnąć nie zdołają.

Od samego początku wojny, okazała się między wojującemi stronami pewna równowaga sił, ciągle niemal trwająca, która po tylu przelewach krwi nie uległa, przynajmniéj dotąd, widzialnéj zmianie. Nic nie upoważnia do przewidywania w krótkim czasie, bardzo stanowczych wojennych działań. Podług ostatnich wiadomości otrzymanych w Europie, oba wojska znajdować się przeciwnie mają w warunkach niedozwalających żadnemu z nich spodziewać się w krótkim przeciągu czasu korzyści tak znakomitych, aby mogły przechylić szalę i zbliżyć zawarcie pokoju.

Ten zbieg okoliczności wskazuje, że nadszedł czas dogodny dla zawieszenia broni, któremu w obecnym składzie rzeczy, zdaje się, że żadne widoki strategiczne nie stoją na przeszkodzie. Usposobienia pokojowi przychylne, które zdają się wynurzać, tak na Północy jak na Południu, mogłyby z drugiéj strony ułatwić kroki, mogące być przedsięwziętemi do nastręczenia myśli rozejmu.

Cesarz sądził więc, że byłby czas oświadczyć stronom wojującym przyjazne usługi państw morskich i najjaśniejszy pan poruczył mi uczynienie w tym duchu przełożeń, tak dworowi rossyjskiemu, jak rządowi jéj królewsko-brytańskiéj mości. Trzy gabinety mogłyby i w Waszyngtonie i w Stanach skonfederowanych pracować nad doprowadzeniem do sześciomiesięcznego zawieszenia broni, podczas którego ustać powinny wszystkie działania wojny, proste lub uboczne, na morzu i lądzie; rozejm zaś, w razie potrzeby, mógłby i nadal być przedłużony.

Niepotrzebuję ostrzegać mości książę, że te starania nie pociągną za sobą z naszéj strony żadnego sądu o początku lub wypadku zatargi, żadnego nacisku na rokowania, które, o ile spodziewać się godzi, zagajonemi by zostały na korzyść zawarcia rozejmu. Jedyném naszem zadaniem, byłoby uprzątnienie zawad i wdanie się tylko w rozmiarach z góry zakreślonych, przez obie wojujące dziś strony.

Słowem nie sądzilibyśmy się być powołanymi do przesądzania, ale do przygotowania ułatwień trudności, które aż dotąd sprzeciwiały się wzajemnemu zbliżeniu.

Nadto czyż zgodne postępowanie trzech dworów nie ręczyłoby za ich zamiary? czyż nie wycisnęłoby na ich postępowaniu pieczęci oczywistéj bezstronności? Zgodnie działając, zjednoczyłyby najwłaściwsze warunki do wzbudzenia ufności, rząd cesarski, przez stateczne podania polityki francuzkiéj względem Stanów Zjednoczonych, Anglja przez wspólność plemienia, Rossja przez świadectwa przyjaźni, któréj nieprzestawała dawać dowodów gabinetowi waszyngtońskiemu.

Gdyby skutek nie miał usprawiedliwić nadziei trzech mocarstw i gdyby zawziętość walki miała wziąść górę nad mądrością ich rad, niemniej przecież ta usilność pozostałaby dla nich chlubną; spełniłyby one obowiązek ludzkości, tém wyłączniéj wskazywany w wojnie, w któréj namiętność utrudnia przeciwnikom wszelkie bezpośrednie rokowania.

Jest to posłannictwo nakazywane neutralnym przez prawo publiczne, przepisuje ono im spółcześnie najściślejszą bezstronność; neutralni nigdy uczynić nie mogliby szlachetniejszego użytku ze swego wpływu, jak starając się obrócić go na położenie końca walce, z któréj spłynęło tyle cierpień, i która naraża na niebezpieczeństwo tyle najważniejszych dóbr świata.

Nakoniec chociażby ten krok zbiorowy nie miał sprowadzić bezpośrednich następstw, nie zostanie on może zupełnie bezowocnym, bo zdoła nadać popęd ruchowi umysłów ku wyobrażeniom pojednawczym i przyczynić się do przyśpieszenia chwili, w któréj powrót pokoju mógłby stać się możliwym.

Wzywam was mości książe, przedstawić w imieniu najjaśniejszego pana te uwagi książęciu Gorczakow, z prośbą aby was uwiadomił o zamiarach rządu rossyjskiego; zechcecie mu też oświadczyć, że piszę w tychże wyrazach do ambasadora cesarskiego w Londynie. Paryż, 31 października 1862.

Proszę przyjąć i t. d. (podpisano) Drouyn de Lhuys.“

D o p a n a d'O u b r i l, z a r z ą d z a j ą c e g o p o s e l s t w e m r o s s y j s k i e m w P a r y ż u.

„Przesyłam przy niniejszém, odpis depeszy pana Drouyn de Lhuys, którą książę de Montebello miał polecenie nam doręczyć.

Ściąga się ona do spraw Ameryki północnéj, i ma na celu wezwać nas do porozumienia się z Francją i Anglją, aby korzystając z obecnego znużenia stron, doradzać im wspólnie zawieszenie kroków nieprzyjacielskich.

Odpowiadając na ten krok, przypomniałem książęciu ambasadorowi francuzkiemu, że nasz pan najmiłościwszy od samego początku wybuchu zatargi amerykańskiéj, nie przestawał poświęcać swéj troskliwości uzasadnionéj na przyjaznych istniejących stosunkach między obu krajami, a któréj gabinet cesarski jawne dał dowody. Uręczyłem go, że nic nie odpowiada lepiéj naszym pragnieniom, nad możność przyśpieszenia końca opłakiwanéj przez nas walki, i że tym celem minister nasz w Waszyngtonie ma rozkaz korzystać z każdéj dogodnéj zręczności, doradzać umiarkowanie i zgodę, koić wzburzone namiętności i doprowadzić walczących do rozsądnego układu. Uznałem, że te rady mogły by zapewne mieć daleko więcéj wagi, jeśli by zostały przedstawione jednocześnie i w tych samych przyjaznych formach przez wielkie mocarstwa, troskliwe o ustanie zatargi.

Lecz dodałem że podług naszego zdania, najmocniéj unikać należało pozoru nawet jakiegokolwiek nacisku, mogącego zadrasnąć uczucie narodowe Stanów Zjednoczonych, i obudzić zbyt łatwo zapalające się urazy, na samą myśl wtrącania się cudzoziemskiego. Owóż, podług wiadomości dotąd otrzymanych, skłonni jesteśmy wierzyć, że krok ułożony między Francją, Anglją i Rossją, choćby był najwięcéj pojednawczym, choćby go otoczono wszelkiemi ostróżnościami, jeżeli mieć będzie znamię urzędowe i zbiorowe, może doprowadzić do wypadku wprost przeciwnego celowi pragnień trzech dworów.

Wnieśliśmy z tego, że jeśli by rząd francuzki trwał w przekonaniu, że krok urzędowy i zbiorowy jest na dobie i jeśli by gabinet londyński podzielał to zdanie, niepodobna nam jest w téj odległości, w jakiéj się znajdujémy, z góry osądzić, jakie przyjęcie ten krok mógłby otrzymać. Wszakże w razie nawet, gdyby nasz minister nie wziął w nim urzędowego uczęstnictwa, zawsze jego moralne poparcie z góry jest zapewnione wszelkiemu pojednawczemu zagajeniu.

Służąc niém współtowarzyszom swoim, francuzkiemu i angielskiemu, w sposób osobisty jaki uzna za najwłaściwszy dla uchylenia wszelkich pozorów nacisku, p. von Stoeckel nie przestanie postępować i mówić zgodnie z rozkazem, jaki otrzymał od naszego najmiłościwszego pana, a którego statecznie trzymał się od początku amerykańskiéj zatargi.

Wzywam więc pana, abyś w tym duchu wyraził się przed panem ministrem spraw zagranicznych francuzkich, w odpowiedź na pismo, które nam zalecił doręczyć. Petersburg, dnia 27 października 1862. Proszę przyjąć i t. d. podpisano G o r c z a k o w.“

Oczywiście ten piérwszy ważniejszy dyplomatyczny krok pana Drouyn de Lhuys, jest zupełnie nietrafny, i poda tylko oppozycji zręczność do gorzkich przymówek. Jeżeli rząd cesarski rozumiał, że dumie narodowéj pochlebi, przez wystąpienie Napoleona III jako kierownika polityki powszechnéj, wielce się zawiódł. Mimo całą ogładę wyrażeń, pismo panu d'Oubril przesłane, wyraźnie wskazuje, że obadwa państwa morskie, do których pan Drouyn de Lhuys kołatał, nie wierzą w trafność jego pomysłu. Albo nas wszystko myli, albo nowy minister spraw zagranicznych francuzkich niedługo zajmować będzie swoję posadę.

Włochy.

T u r y n, 4 listopada. Dziennik „Narodowości“ pisze: Wielu utrzymuje, że Francja przesłała rządowi włoskiemu odpowiedź na okolnik jenerała Durando, inni temu zaprzeczają; co do nas, możemy donieść, że nota była rzeczywiście przesłana naszemu gabinetowi, że jest ułożona w wyrazach bardzo pojednawczych i życzliwych, że nakoniec otwiera drogę do nowych przełożeń w sprawie rzymskiej.

Dziennik „Monarchia Nazionale“ donosi: Część dziennikarstwa pragnie wmówić, że ministrowie chcą rozwiązać izbę i że zamknąwszy oczy na następstwa krok ten przyśpieszą. Inni znowu dodają, że gabinet używa tej groźby dla odwrócenia przesilenia i dla wciągnienia posłów w polubowne układy. Co do nas wiemy, ile podobne sądy ubliżają godności przedstawicielstwa narodowego i dla tego jesteśmy pewni, że myśl rządowa w téj mierze jest opacznie tłómaczoną.

W chwili, w któréj organizacja i zarząd królestwa a niemniej polityka zewnętrzna zajmują całą działalność i uwagę gabinetu i kraju, gorączka wyborcza, nic już nie mówiąc o stanie umysłów i wzajemném położeniu stronnictw, byłaby najniewcześniejszą.

Rząd więc niemoże pomyśleć o rozwiązaniu izby, chybaby zniewoliły go do tego okoliczności od niego niezależne. Tak więc rozwiązanie tylko w nieuchronnym razie nastąpić by mogło; gabinet niezawahałby się chwycić tej ostateczności, ale wówczas gdyby równowaga stronnictw i mniemań została zwichniętą i gdyby wszelkie środki politycznego kierunku były im z rąk wyrwane. W żaden sposób rozwiązania poczytywać nie należy za groźbę; ale w danym razie należałoby poczytać je za niezbędność, za logiczną wynikłość.

Powtarzamy znowu, że od czasu śmierci hrabiego Cavour wytężona jest największa usilność na ustalenie mocnéj i spójnéj większości, przez którą ten znakomity mąż stanu rozwijał swój polityczny programmat. Nieudało się to dotąd, ale z drugiéj strony wszyscy i wierzą i myślą, że bez rzeczywistéj parlamentowéj większości, niepodobna zrozumieć konstytucyjnego rządu.

Przypuszczając więc, że rozbrat między członkami izby dłużej potrwa, że każde głosowanie na jakikolwiek przedmiot, przedstawi chwilową zmowę, nie zaś wynikłość wspólnéj zasady,— cóż przyjdzie uczynić rządowi?

Kraj powie, że co do siebie, ma nieodzowną wolę, jasno w stu okolicznościach wyrażoną, tak co do środków, jak i co do celu; powie też, że jego przedstawiciele albo go niezrozumieli, albo opacznie tłómaczą jego uczucia, powie nakoniec, że między rządem dopraszającym się o przewodnictwo i wsparcie, a parlamentem, który udzielić mu go niechce, on jest ostatecznym sędzią, bo gra idzie o jego najżywotniejsze dobra. Tak więc, podług nas, kiedy rząd wie dobrze z wielokrotnego doświadczenia, że nie różność programmatów politycznych lub administracyjnych, ale osobiste urazy i błahe roszczenia skupiają ludzi politycznych w nieprzejednane gromady, rząd, mówimy, będzie musiał tak sobie począć, aby przedstawicielstwo narodowe nabyło nowego hartu w urnie wyborczej, zaczerpnęło w niej nowego i czystego zdroju dążeń i wyrzekło się matactw taktyki parlamentarnéj. Taki zwrót rzeczy byłby, jak każdy widzi, nie skutkiem dowolności, ale konstytucyjném następstwem położenia; jeśliby w żaden sposób niepodobna było utworzyć parlamentowej większości w tym lub w owym kierunku.

— Czytamy w dzienniku „Narodowości“: Od kilku dni znowu zaczęto dużo mówić o przełożeniach uczynionych przez gabinet francuzki tak w Turynie jak w Rzymie. Jeżeli wiadomości nasze są dokładne, a wszystko zniewala nas temu wierzyć, uczynione już lub rozstrzygnięte w Paryżu do udzielenia go Rzymowi przełożenie ma być następne:

Poruczyć zarząd świecki kraju, municypalności.

Uznać Rzym za miasto neutralne, w którém przebywałby rządca włoski i znajdowała się rezydencja Papieża, wolnego od trosków wszelkiego zarządu świeckiego.

Zapewnienie przyzwoitéj listy cywilnéj dla Papieża i kollegium świętego.

Nakoniec jest jeszcze jeden szczegół, z którego ogłoszeniem wstrzymujemy się aż do otrzymania o nim dokładniejszéj wiadomości.

To rozwiązanie jest zupełnie różne od owego, o jakiem od kilku dni mówią; jeżeli byłoby tylko tymczasowém, zaleca je przynajmniej to, iż utorowałoby drogę do rozwiązania ostatecznego, w sposób dla Włoch arcy dogodny.

— Czytamy w dzienniku E s p e r o pod dniem 3 listopada: Zawczoraj miała miejsce utarczka na pograniczu austryjackiém, w Bassa Negrini, między naszymi żandarmami i kilku żołnierzami austryjackimi. Nasi żandarmi, mając z sobą sierżanta, kaprala i dwóch żołnierzy linjowych z oddziału stojącego w téj miejscowości, przetrząsali okolicę; Austryjacy kilka razy wystrzelili do nich z ruszníc, na co nasi podobnież daniem ognia odpowiedzieli. A gdy przyszło do ręcznych zapasów, bez żadnego względu na granicę, jeden ze strażników skarbowych austryjackich uwięziony został na naszéj ziemi.

Nadbiegła pomoc Austryjakom: ale nasi, do których przyłączyli się wieśniacy i gminowa gwardja narodowa, zmusili ich prędko do ucieczki, tak, że to zajście niemiało ważniejszych następstw.

Władze wybadały, że Austryjacy pierwsi dali ognia i pierwsi zgwałcili naszę ziemię strzelaniem. Zdaje się, że jeden z nich był raniony; z wielką trudnością udało się ocalić jeńca od wściekłości ludu.

— „Gazeta urzędowa“ 3-go listopada ogłasza dekret królewski podpisany dnia 2-go, mocą którego udzielona została zupełna amnestja wszystkim popisowym krajów neapolitańskich należącym do poboru lat 1857, 58, 59 i 60 do byłego wojska Obojga Sycylji, a którzy w moc dekretów królewskich 20 grudnia 1860 i 24 kwietnia 1862 uważani są albo za wyłamujących się od służby wojskowej, albo za zbiegów, byleby stawili się w ciągu przyszłego miesiąca grudnia.

Włochy, tak sprawiedliwie pyszniące się swoją narodową chwałą, przygotowują obchody na odkrycie pomników wznoszonych na cześć kilku znakomitych mężów. Pierwszy obchód będzie miał miejsce w Asti, z powodu odkrycia pomnika wzniesionego przez miasto pamięci jednego ze swoich najsławniejszych poetów Alfieri; drugi w Genui przy odkryciu pomnika Krzysztofa Kolumba.

Król przyrzekł być obecnym na tych obchodach, co zapewne sprowadzi do tych obu miast wielką liczbę cudzoziemców. Przygotowuje się i trzeci obchód także dla narodu miły, na cześć Rossiniego, z powodu posągu, który stawią dla niego w Pezzaro rodzinném jego mieście własnym nakładem panowie de La Haute i Salamanca, przedsiębiercy drogi żelaznéj rzymskiej.

T u r y n 5 listopada. Chociaż dziennik O p i n i o n e usiłuje dziś zbijać pogłoskę o zmianie gabinetu i o wejściu do rządu panów Farini, Minghetti i Peruzzi, to jednak pewna, że układy w téj mierze już wielce postąpiły i że panuje czynna działalność, aby dójść o ile można prędzéj do rozwiązania.

Znaczna liczba posłów już zjechała się do Turynu, konferencje już rozpoczęto. Większość oświadcza się z gotowością popierania ministrów, ale pod jednym warunkiem, aby zasilili się przybraniem do swego grona członków, posiadających najwięcéj wpływu we wszystkich odłamach izby. To ma być przyczyną tego nowego składu gabinetu, który zdoła, jak tuszą ocalić nazwę ministrów od wichrów, któremi grozi stronnictwo Garibaldiego.

Pierwsze posiedzenia izby będą zapewne burzliwe; skrajni nie stracą zręczności czernienia ministrów z powodu wypadków pod Aspromonte i uwięzienia 3-ch posłów w Neapolu, nakazanego przez jenerała La Marmora. Rzecz o przymierzu z Francją zajmie z koleí drugie miejsce i pod tym względem nie zbędzie na interpellacjach. Następnie wytoczy się sprawa grecka i w ten sposób zmarnuje się jak zwykle dużo drogiego czasu.

Wszystko wszakże przewidywać pozwala, że walka nie będzie zawzięta. Dzienniki wyzwolone już od niejakiego czasu straciły tę cierpkość, którą tchnęły w pierwszych dniach utworzenia gabinetu, nawet O p i n i o n e zdaje się chcieć o ile można zbliżyć się do pana Rattazzi.

Niewiadomo jeszcze, w jaki sposób wydziały rozebrane zostaną. Jeżeli wiadomości nie mylą, margr. Pepoli krzesło ministra zamieni na ambasadę w Konstantynopolu; p. Sella obejmie wydział handlu, jeżeli p. Minghetti zechce przyjąć kierunek skarbu. P. Depretis usunie się; co do pana Rattazzi, jeszcze rzecz nie rozstrzygnięta, czy pozostanie na czele spraw zagranicznych, czy wewnętrznych.

Dzienniki doniosły o tak zwanem oczyszczeniu sądownictw w krajach południowych, to jest o wyrugowaniu ze służby wszystkich sędziów niezdatnych, podejrzanych lub przedajnych. Należy być sprawiedliwym; potrzeba było wielkiéj odwagi ministrowi do spełnienia pracy, w której tylu innych upadło; a przypomniawszy, że p. Rattazzi chwilowo tylko zastępuje ministra łaski i sprawiedliwości, należy przyznać, że prezes rady złożył dowód wyższego nad wszelkie pochwały patryotyzmu, stawiąc czoło stronnictwom dla ułatwienia i utorowania drogi swojemu następcy.

Zdaje się, że dnia 18 listopada, to jest w dniu otwarcia parlamentu, stan oblężenia będzie zniesionym we wszystkich krajach południowych. Jest to nowy dowód dobrych usposobień pana Rattazzi.

Wiadomość o rewolucji greckiej, sprawiła tu żywą radość.

Rząd włoski stoi na uboczu i dobrze czyni. Zasada nieinterwencji ocaliła Włochy, gwałcić więc tej zasady Włochy niemogą, ani powinny.

— Czytamy w dzienniku N a r o d o w o ś c i: Dziennik l a F r a n c e oznajmuje, że depesza rządu cesarskiego do gabinetu turyńskiego opiera się wyłącznie na liście cesarza i przenosi zadanie na pole zupełnie nowe, pomijając depesze, które „Monitor Powszechny“ umieścił, wnet po rzeczonym liście.

Żeby nowo-narodzony jaki publicysta odzywał się takim językiem, mogłoby to słusznie zadziwić; ale żeby publicysta, który jak p. de la Gueronière nietylko powtarzał w dziennikarstwie, ale jeszcze przez lat kilka zajmował wysoką posadę w ministerstwie spraw wewnętrznych, i z tej podwójnéj przyczyny wie doskonale jaką wagę przywiązywać należy do każdego dokumentu umieszczone w c z ę ś c i u r z ę d o w é j Monitora tak się odzywał i oskarżał głowę rządu francuzkiego o politykę oczywiście wsteczną, o rzucenie pewnego rodzaju wyzwania mniemaniu powszechnemu, tego już ani pojąć, ani wytłómaczyć niepodobna; chyba że dziennik l a F r a n c e uwziął się aby koniecznie o jego bredzeniu mówiono.

T u r y n, 7 listopada. W obec blizkiego otwarcia izb i najważniejszych zadań, które wkrótce na nią wytoczone będą, mniemanie powszechne zdaje się upatrywać potrzebę zmiany ministrów.

Ludzie oględni, a raczej trwożliwi są za gabinetem barwy wybitnéj, którby nie zrywając z przeszłością przedstawiał rękojmię oporu wyobrażeniom zbyt posuniętym. Pierwiastek wojskowy miałby w tym gabinecie wziąć przewagę, a przymierze z Francją usiłowanoby coraz silniej skojarzyć.

Ludzie śmielsi, ufni w rozsądek narodu, przekładają programmat niezależny i gabinet złożony z osób wolnych od wszelkich zobowiązań silnych i należących bez różnicy do rozmaitych odcieni większości postępowej. Co do kmotrostw politycznych, mniej licznych niżby się zdawało, które folgując urazom osobistym, dalej się jeszcze zapędzają, gotowe podać rękę skrajnej lewej, niema o nich co mówić, ponieważ ich programmat nie opiera się na statucie narodowym.

W tym stanie umysłów trudno odgadnąć, które z dwóch mniemań przeważy.

Ministrowie staną przed parlamentem, wytłómaczą swoje postępowanie, tak co do stosunków z państwami obcemi jak co do zarządu wewnętrznego. Mają prawo dopomnieć się aby ich słuchano, aby sąd był dojrzały, nie namiętny i z góry już postanowiony. Żeby to nastąpiło,

należy być wyrozumiałym na trudne okoliczności, wśród których ministrowie zagaili swe działanie.

Z powodu zgwałcenia przez Austryjaków granicy włoskiéj, niedaleko Guastalli, jen. Durando pisał do hrabiego Brassier de Saint-Simon posła pruskiego, tymczasowie zawiadującego sprawami austryjackiemi, żądając objaśnień. Nie zapominajmy, że podobne gwałcenie granic zdarzało się w latach 1847 i 1858 i że było przedsłańcem wojen.

Poseł włoski przy dworze teherańskim podpisał traktat handlowy z Persją. Jednym z najważniejszych artykułów jest pozwolenie przez rząd perski wywozu w ciągu lat 4-ch jaj jedwabniczych, za opłatą cła bardzo nizkiego. Byłoby zbyteczném dowodzić ważności tego pozwolenia. Przemysł włoski oczekiwał z niespokojnością, czy uda się to otrzymać, co wywrzeć powinno na kraj wpływ tak dobroczynny.

Zbójectwo poniosło ogromne straty; wszędzie wojsko otacza je i ściga, ale myliłby się ten, coby sądził, że już wszystkie głowy hydry poucinano.

Król odbył przegląd w Medjolanie znacznéj części wojsk zostających pod dowództwem jenerała Jana Durando. Widok był prześliczny; zauważano że lud serdecznemi okrzykami pozdrowił bersaglierów; ta przychylność jest tem pożądańszą, że po bitwie pod Aspromonte lud był na nich zażalony, zapewne niesłusznie, cieszyć więc powinno, że błąd swój naprawił.

Dotąd król niedał jeszcze rozkazów względem podróży swojéj do Emilji; jeżeli zaś uda się do Neapolu, to chyba kiedy stan polityki nieco wyraźniéj wyjaśni się, po kilku posiedzeniach parlamentowych.

Francja.

Paryż 5 listopada. Mówią że cesarz ma zamiar mianowania hrabiego de Persigny książęciem; po podniesieniu do téj dostojności hrabiego Morny, słusznie podobnaż należy znakomitemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Pan Thouvenel ma wyjechać dnia 20 listodada do Turynu i zabawić przez zimę we Włoszech południowych.

Paryż 6 listopada. Zdaje się być rzeczą pewną, że rząd francuzki wysłał do Turynu depeszę, zawierającą odpowiedź na okolnik jenerała Durando. Lecz, jaki jest duch téj depeszy? Przychylny władzy świeckiéj, mówią dzienniki katolickie; przychylny Włochom, utrzymują dzienniki sprzyjające sprawie włoskiej. Najprawdopodobniéj nota pana Drouyn de Lhuys nie rozstrzygnie zadania, lecz ma jedynie na celu skłonić rząd włoski do kroków pojednawczych, tak dotąd bezskutecznych w Rzymie. Czy ustępstwa, których domaga się gabinet francuzki, będą dosyć zgodne z życzeniami Włochów, aby mogły być przychylnie przyjętemi w Turynie i doprowadzić do pojednania, o które napróżno starano się w Rzymie? Byłoby niebacznością chcieć to rozstrzygnąć przed odczytaniem tekstu noty francuskiéj.

Utrzymują, że cesarz w rozmowie swojéj z panem von Bismarck mocno go zagrzewał do przeprowadzenia reorganizacji wojskowéj w duchu projektu króla Wilhelna. Rzecz prosta, że trudno wiedzieć w téj mierze prawdę, to tylko pewna, że dziennik paryzki Constitutionnel, dotąd stający w obronie izby poselskiéj pruskiéj w rzeczy budżetu, umieścił dziś list pisany do siebie z Berlina, przyznający zupełną słuszność w tym przedmiocie rządowi pruskiemu. Mówią, że margr. de Moustier poseł francuzki w Konstantynopolu przeniesiony zostanie na ambasadora do Londynu, na miejscu hrabiego de Flahaut, który dla podeszłego wieku pragnie usunąć się z widowni politycznéj. W takim razie baron Brenier wysłany zostanie do Konstantynopola.

— Dekret cesarski, podpisany dnia 2 listopada, podnosi pana Chaix d'Est-Ange, byłego jeneralnego prokuratora przy cesarskim paryzkim sądzie, na dostojność senatora.

— Piszą z Hawru: że księżna Klotylda po przybyciu swojém do tego portu udała się natychmiast o godzinie 9-éj zrana na mszą do kościoła Naj. Panny. Przy wyjściu znalazła już ogromną liczbę osób czekających na nią po obu stronach drzwi kościelnych; wszyscy poodkrywali głowy, księżna podwakroć ukłoniła się obecnym, którzy ze wzruszeniem pozdrawiali córkę Wiktora-Emmanuela, która chociaż nigdy dłużéj nie bawiła w Hawrze, ale jest dobrze tam znajomą z opowiadań majtków jachtu Hieronim-Napoleon.

Wynoszą oni dobroć księżny pod niebiosa, bo w ciągu podróży morskich, ile razy zdarzało się, że który z nich zachorował lub skaleczył się, dostojna małżonka książęcia Napoleona z największą troskliwością czuwała nad chorymi i własnoręcznie opatrywała rany skaleczonych.

Paryż, 7 listopada. Na dzisiejszej giełdzie rozbiegły się dość niepokojące wieści o Grecji. Mówiono nawet, że rzeczpospolita obwołana została w Atenach. Zapewnie musiało chodzić spekulantom o zniżenie ceny papierów, lecz nie powiodło się im, giełda zamknęła się ich podwyższeniem, bo nikt nie lęka się żadnych ważniejszych następstw z powodu wypadków w Grecji. Dzienniki angielskie pierwsze uderzyły na trwogę, ale postępowanie rządu tymczasowego jest tak oględne, zapewnienia przesłane gabinetom są tak zaspakajające, że Europa nie lęka się ani wojny, ani powikłań na Wschodzie. Zasada nieinterwencji nawet przez Austrję będzie szanowaną; jedna Turcja tylko nie może przyjść do siebie, bo każdy ruch niepodległości narodowej roznosi przestrach w Konstantynopolu. Turcy wiedzą, ile narodowości jęczy pod ich ohydném jarzmem i czeka godziny wybawienia.

P. de la Gueronière przemawia za arcyksiążęciem Maksymiljanem. Senator-publicysta nieszczęśliwy jest w swoich pomysłach; snać zapomniał, że Grecy równie nienawidzą Austrję jak Bawarję, bo wiedzą, że król Otton rządził się natchnieniami wiedeńskiemi.

Turcy z największym pośpiechem korzystają z traktatu zawartego z Czarnogórzem w Skutari. Wyprawiono już liczne gromady robotników dla zbudowania drogi wojennéj i blokhauzów. W Konstantynopolu sądzą, że opieszałość dyplomacji dozwoli dokonać te roboty, a wówczas mimo protestacji utrzyma się, co można będzie zaliczyć do rzędu czynów dokonanych. Dałby Bóg, aby Turcy byli w błędzie! Spółcześnie rząd ottomański wzmacnia warownie antiwarskie dla odcięcia Czarnogórza od morza Adryatyckiego. W cóż obróci się ta rozgłośna obietnica, że Czarnogórzanie otrzymają port, albo przynajmniej wolny przystęp do morza?

Hr. Stackelberg, poseł rossyjski przy dworze turyńskim przybędzie wkrótce do Paryża. Miał on posłuchanie pożegnalne u królowej Izabelli dnia 4 listopada. Zdaje się, że 24 tegoż miesiąca będzie już w Turynie.

— Dziennik Constitutionnel umieścił następną notę: Pan Nigra, poseł królestwa włoskiego, otrzymał wezwanie od cesarza do Compiègne. We czwartek, dnia 6 listopada, p. Nigra miał długą rozmowę z panem Drouyn de Lhuys. Obie te okoliczności zdają się zaprzeczać twierdzeniom nowiniarzy, że między dworami francuzkim i włoskim panuje wielkie rozdrażnienie.

Paryż 9 listopada. Z Grecji wiadomości coraz są pomyślniejsze. P. Rufos, który przewodniczył powstaniu w Patras, przyjął wezwanie na członka rządu tymczasowego. Podobnież jenerał Grivas, którego oppozycji lękano się, przyjął dowództwo siły zbrojnéj greckiéj. Półkownik Botzaris, który był ministrem wojny w chwili powstania nauplijskiego, udaje się do Paryża, rozumie się z panem Grivas synowcem jenerała, który jako naczelnik powstania nauplijskiego, wygnany z Grecji osiadł był w Paryżu. Dziwnym zbiegiem zdarzeń, wraca on do ojczyzny, właśnie w chwili, w któréj pułkownik Botzaris który najwięcéj przyczynił się do jego wygnania, sam na wygnanie idzie.

W tych dniach wyjdzie w Paryżu dzieło pod nazwą: „Rząd papieski osądzony przez dyplomację francuzką." Autorem jego jest p. Hubaine sekretarz książęcia Napoleona.

— Rząd Stanów Zjednoczonych zawiadomił posła swojego w Paryżu: że władze cywilne i wojskowe w Nowym Orleanie, otrzymały rozkaz ułatwiać wszelkiemi środkami wywoz bawełny do Europy.

— Zapewniają, że w dzień ś. Eugenji, d. 15 listopada, cesarz osobiście otworzy bulwar książęcia Eugenjusza.

Paryż 10 listopada. Sprawy greckie i włoskie ustąpiły na chwilę przed projektem pośrednictwa trzech wielkich mocarstw Francji, Anglji i Rossji w Ameryce. W Paryżu powszechnie utrzymują, że cesarz Napoleon podał tę myśl wymienionym dwóm dworom, ale lubo pojednanie stron wojujących byłoby największém dobrodziejstwém dla ludzkości, nikt nie wierzy, aby ten zamiar mógł być uwieńczony pomyślnym skutkiem.

Baron Lallemand zastępuje tymczasowie w Rzymie książęcia de la Tour d'Auvergne. Niektórzy twierdzą, że w skutek nowéj oziębłości między gabinetem paryzkim i dworem rzymskim, ambasador opóźni swój wyjazd do wiecznego miasta; tymczasem całą przyczyną zwłoki jest choroba, na którą książe zapadł w Berlinie.

Rozbiegła się też wieść, że sułtan ciężko zachorował.

Anglja.

Londyn 3 listopada. Lord Palmerston odwiedził królowę w Osborne. Nazajutrz odbyła się tajna rada, po któréj ministrowie wrócili do Londynu.

Statek oderwańczy zwany Alabama dopuścił się rozmaitych gwałtów na Atlantyku, przez co dał powód do wielkiego rozjątrzenia w New-Yorku i skarg na Anglję. Te skargi mają następny powód: Statek Alabama został zbudowany i osadzony w Riskenhead. Dla zmylenia ostróżności utrzymywano, że był zamówiony przez Hiszpanję. Kiedy był już zupełnie gotów do wypłynienia na morze, odbył dla doświadczenia podróż z Riskenhead do Dublinu przez kanał św. Jerzego. Ta okoliczność obudziła podejrzenie ajentów związkowych, bawiących w Anglji, którzy natychmiast zwrócili na ten okręt uwagę hrabiego Russell, okrętowi zaś wojennemu Stanów Zjednoczonych kazali towarzyszyć mu do Dublinu. Lord Russell nie sądził aby było dostatecznie dowiedzionem, że ten statek uzbrojony został dla oderwańców; tymczasem okręt Alabama przez zręczny obrót umknął z pod dozoru statku Stanów Zjednoczonych, rzucił się na Atlantyk, wywiesił chorągiew oderwańczą i stanąwszy na przesmyku handlu związkowego, schwytał już i zatopił około 12-tu okrętów kupieckich.

Kupcy New-Yorkscy widzą w tém oczywiste zgwałcenie neutralności angielskiéj, lecz mniemanie powszechne w Anglji odpowiada, że związkowi mają 240 statków wojennych na morzu, posiadają więc wszelką możność opiekowania się własnym handlem. Dziś otrzymane dzienniki amerykańskie obejmują sprawozdanie schwytania i zatopienia jednego z kupieckich okrętów angielskich zwanego Blanche; który jak mówią nie wiózł żadnéj kontrabandy i wzięty został przez parostatek wojenny Stanów Zjednoczonych, niedaleko wyspy Kuby, mimo przełożeń władz hiszpańskich. Należy czekać nowych szczegółów, aby ocenić to zdarzenie mogące mieć ważne następstwa.

Niszczenie przez ogień statków schwytanych, bez stawienia ich przed sądem, jest wypadkiem zdarzającym się tylko w obecnéj wojnie. Oderwańcy tłómaczą się, że wyjątkowe położenie w jakiém się znajdują, zmusza ich do téj ostateczności. Porty południowe są ściśle blokowane; państwa obce nie przyjmują ich ze schwytanemi statkami; ale ponieważ ten systemat palenia okrętów na morzu często spada na neutralnych, wynurza się więc szczegół prawa międzynarodowego, który musiał ściągnąć uwagę rządu angielskiego i o którym zapewne nieomieszka on wypowiedzieć swego zdania.

— Czytamy w dzienniku Sun.

Osborne-house (wyspa Wight), d. 1 listopada. N. k. w radzie raczyła dać zezwolenie na umowę małżeńską, między jego kr. w. Albertem-Edwardem, ks. Walji, ks. Saskim, i t. d. i jéj kr. w. ks. Aleksandrą-Karoliną-Marją-Charlotą-Luizą-Julją, córką ks. Chrystjana Duńskiego. Królowa rozkazała, aby to jéj przyzwolenie opatrzone zostało wielką pieczęcią państwa (podpisano) Arthur Helps.

Na téjże saméj radzie w obecności królowéj, rozkazano dzisiaj, parlament odroczony do czwartku dnia 13 listopada, odroczyć do wtorku dnia 13 stycznia przyszłego roku.

Londyn 5 listopada. Nędza w obwodach rękodzielniczych lankasterskich jest ogromna. Przed wezwaniem pomocy państwa, postanowiono raz ostatni odezwać się do miłosierdzia ogólnego. Biskupi nastają na duchowieństwo parafjalne o zwiększenie składek po kościołach; gminy różnowiercze urządziły podobnież zbieranie jałmużn po swoich kaplicach; uczniowie uniwersytetów śpieszą z pomocą; p. Cobden radzi lordom namiestnikom hrabstw zwoływanie miłosiernych meetingów i nadanie kommisji dobroczynnéj mauchesterskiéj takiego rozwoju, aby zaniechawszy znamię miejscowe, stała się głównem ogniskiem pomocy; nakoniec ogólnie zamierzają podwyższyć opłatę na ubogich. Istnieje atoli obawa, że te wszystkie usiłowania nie wystarczą potrzebom i że parlament będzie musiał przyjść z pomocą powiatom, których brak bawełny wtrącił w nędzę.

Austrja.

Piszą z Werony d. 29 października do dziennika wiedeńskiego Prassa: Urzędowe stosunki nasze z władzami piemonckiemi są dziś nierównie lepsze niż były przed kilku tygodniami; lecz chociaż obie strony dają sobie dowody największéj grzeczności, kłótnie a nawet jawna nieprzyjaźń między czatami naszemi i piemonckiemi coraz są częstsze na pograniczu. Tak naprzykład niedaleko Roveredo od strony modeńskiéj, wystrzelono z domu na spokojnie przechodzącą czatę austryjacką. Rozjątrzeni strzelcy austryjaccy tą zdradą rzucili się na dom; ale wszyscy zeń uciekli, skrzywdzonemu więc żołnierzowi austryjackiemu nic innego nie pozostało nad zaniesienie skargi. Władze austryjackie przesłały silne przełożenie dowódcy piemonckiemu, który natychmiast odpowiedział ze szczerém wynurzeniem żalu, obietnicą wyśledzenia i ukarania téj swawoli.

Powiedziałem, że stosunki nasze z władzami sardyńskiemi znacznie się polepszyły. Ledwie kilka miesięcy temu, adjutant półku Hohenlohe skradłszy pieniądze półkowe, uciekł do Lombardji; dopominano się o wydanie go jako zwyczajnego przestępcy, nie uczyniono jednak tego, lecz odesłano tylko część skradzionych pieniędzy. Przeciwnie w tych dniach kapitan Schnejder podobnież uciekł z pieniędzmi półkowemi i na pierwsze zażądanie wydano go władzom austryjackim jako zwyczajnego zbrodniarza, zgodnie z traktatem, o wzajemném wydawaniu sobie przestępców.

Wiedeń 4 listopada. Izba poselska roztrząsała na wczorajszém posiedzeniu projekt do prawa o polubownych układach między kupieckiemi upadłemi domami a ich wierzycielami. Posłowie Riehl, Brosche i Mende, mówili za zupełném zniesieniem układów. Notarjusz, doktor Kaiser, oświadczył się za układami i projektem do prawa mającym na celu ulepszenie jego przepisów. Poseł von der Strass, jako sprawozdawca oświadczył się za projektem komitetu. Minister Lasser jest tego zdania, iż na jedno prawie wychodzi: ulepszyć przewód sądowy tyczący się tych układów, albo wprowadzić te ulepszenia do nowego prawa o bankructwach, a nakoniec wyraził, że zostawuje izbie zupełną swobodę postępowania w tym przedmiocie.

Piszą z Wenecji 1-go listopada do dziennika wiedeńskiego Prassa. W przyszłym tygodniu osoby oskarżone o spiski przeciw bespieczeństwu i wojennéj potędze państwa, mają być stawione przed sąd wojenny umyślnie na ten cel mianowany. Włosi lombardzko-weneccy są nadzwyczaj przerażeni tym obrótem rzeczy; należało to jednak przewidywać, ponieważ dwa lata już temu wyszedł rozkaz cesarski, rozciągający władzę sądów wojennych na tego rodzaju przewinienia.

Prusy.

Berlin 7 listopada. Dzienniki zdały w swoim czasie sprawę z rozpraw zgromadzenia stronnictwa zachowawczego, w ciągu których dawniejszy poseł sejmowy p. Wagener oskarżył hrabiego Schwerin, że przewodniczył konwencji, kiedy w przeddzień zamknięcia sejmu izba poselska zebrała się na konferencję, dla obmyślenia środków w obec zagłosowania budżetu przez izbę panów. Hr. Schwerin były wyzwolony minister spraw wewnętrznych ogłosił następne oświadczenie:

„Jeżeli sprawozdanie Gazety Krzyżowéj jest dokładne, jak to przypuszczać powinienem, radca sprawiedliwości p. Wagener, miał na zgromadzeniu ogólném ludowego stowarzyszenia pruskiego, dnia 29-go października, odezwać się o mnie w sposób następny: „Demokracja przez uchwałę swoję zapadłą w izbie poselskiéj dnia 13 października nad zagłosowaniem budżetu przez izbę panów, przybrała sobie za sprzymierzeńca stronnictwo wyzwolone. Przyszło nam być świadkami dziwnego widoku, że mąż który ledwie przed półroczem był jeszcze ministrem królewskim; który sam pomagał doprowadzić do skutku organizację wojskową, który ją wytoczył na sejm i stawał w jéj obronie, że ten sam mąż dał się użyć do prezydowania na dorywczéj konwencji i wystąpił przeciw królowi."

„Chciałbym ten zarzut pana Wagenera przeciw mojemu politycznemu postępowaniu poddać pod sąd wszystkich, którym choć powierzchownie znajomy jest stan rzeczy; lecz ponieważ niewystarczałoby to może czytelnikom Gazety Krzyżowéj, których zdania lekce sobie nie ważę, postanowiłem oświadczyć co następuje:

„Zgromadzenie, któremu na objawione żądanie przewodniczyłem, nie było wcale „konwencją przeciw królowi;" tylko zaślepienie stronnictw może je tak nazywać; składało się ono z przedstawicieli wszystkich odłamów izby poselskiéj, (był na niém obecnym nawet jeden z członków skrajnéj prawéj, lub, jak to sam późniéj wyznał, bez osobnego wezwania); na tém zgromadzeniu organizacja wojskowa nie była wprost przedmiotem rozpraw; chodziło jedynie o postępowanie, jakie zachować należało w obec uchwały zapadłéj dniem wprzódy w izbie panów. Roztrząśnienie tego przedmiotu było wspólną powinnością wszystkich członków „politycznego ciała, do którego należę," i rozumiem, że byłoby nieprzyzwoitością z méj strony uchylać się od żądania „moich kolegów, przyjęcia przezemnie kierunku rzeczonych rozpraw jedynie z obawy, abym przyjmując to wezwanie, nie naraził się téj lub owéj stronie.

„Co do reorganizacji wojskowéj, tak samo dziś myślę, jak wówczas, kiedy dopomagałem do wytoczenia jéj i bronienia na sejmie; i dziś jeszcze poczytuję za błąd godny pożałowania uchwałę większości izby poselskiéj w tym przedmiocie; wszakże mojém zdaniem, izba poselska w żadnym szczególe nie przekroczyła obrębów służącego sobie prawa konsstytucyjnego, a za to, że się reorganizacji wojskowéj sprzeciwiła, nikt niemiał mocy obalać prawa i konstytucji.

„W obec podobnego zamachu, izba poselska, zdaniem mojém, spełniła tylko swą powinność względem króla i kraju, stawiąc o ile to było w jéj możności w granicach swych attrybucij konstytucyjny opór.

„Każdy kto niechce wyzyskiwać obecnych powikłań w jedynym widoku stronnictwa, każdy przeciwnie kto poczytuje za powinność patryotyczną pracować według sił, nad dójściem do zgody i pojednania, powinien przynieść do tego dzieła większy kapitał polityczny, niż wieczne powtarzanie kilku zdań zbutwiałych i ciskanie w oczy nazwą demokratów, jakby chodziło o wtrącenie ilotów w jaką osobną klassę, Putzlar, 3 listopada 1862 roku (podpisano) hr. Schwerin Putzlar."

Dziś po południu, król wrócił z Letzlingen do Berlina; p. von Bismark, baron Bodelschwing i hrabia Itzenplitz podobnież wrócili z tych łowów.

Berlin, 8 listopada. Rząd prowincjonalny ogłosił następny rozkaz w przedmiocie składek:

„Zapatrzywszy się na § II artykułu 4 instrukcji naczelnego prezesa prowincji z dnia 31 grudnia 1825-go (zbiór praw 1826 r. strona 4) i na §§ 6 i II prawa 11 marca 1850 (zbiór praw 1850 strona 265) rozkazano w obrębach wyżéj wymienionego rządu co następuje:

„1-o Wszystkie składki, wyjąwszy zbierane w kołach domowych, potrzebują właściwego królewskiego upoważnienia. 2-do) Podobnież upoważnienie jest wymagane na wszelkie ogłoszenia mające na celu podobne dary. 3-o) Osoby, korporacje i stowarzyszenia, mające udzielone sobie prawo zbierania składek i wzywania do nich, niepotrzebują tego upoważnienia. 4-o) Ktokolwiek wzywa lud do takich składek albo je zbiera bez tego upoważnienia, będzie karany grzywnami od 1-go do 10-ciu talarów, albo odpowiedniem uwięzieniem. Podlegają takiéj saméj karze ci, którzy bez upoważnienia zachęcać będą do składek, rozszerzać będą zachęty, odezwy, lub afisze mające na celu podobne składki. 5) Dla zapobieżenia o ile można wprowadzeniu powszechności w błąd, księgi lub listy składkowe przeznaczone do puszczenia ich w obieg na składki upoważnione, będą za każdym razem opatrywane stęplem właściwéj królewskiéj władzy"

Potsdam, 5 listopada. (Podpis.) Rząd królewski, wydział spraw wewnętrznych.

Gazeta Krzyżowa oznajmuje, że prezydent policji wrocławskiéj, powtórnym rozkazem zabronił ogłaszania darów, tak przez samych dawców, jak przez jakiekolwiek inne osoby.

— Piszą do gazety ludowéj. Poseł sejmowy i sędzia ziemski p. Fortsmann znajdował się na kongresie odbytym przed dwoma miesiącami w Wejmarze. W skutek téj podróży, sąd apelacyjny naumburski przypomniał okolnik ministerjalny, podług którego urzędnicy sądowi potrzebują upoważnienia ministra sprawiedliwości na każdy wyjazd za granicę; poselstwo na sejm w niczem nie zmienia tego prawidła.

Gazeta Elberfeldzka donosi, że wielu członków na sejmie prowincjï pruskiéj ma doradzać zagłosowanie adresu poświęcenia się dla króla.

Gazeta Krzyżowa zapowiada, że od przyszłego tygodnia król ma zamieszkać w Berlinie. Nadesłana depesza z Turynu 3-go listopada, donosi o przybyciu do Syrakuzy książęcia następcy trony pruskiego z małżonką.

Baron Talleyrand-Perigord, nowo-umocowany minister francuzki przy dworze berlińskim, przybył dziś zrana z Paryża; poprzednik jego, książe de la Tour-d'Auvergne, opuści wkrótce Berlin i uda się do Rzymu.

Odbyty popis ludności królestwa pruskiego w grudniu 1861-go dał następne wypadki. Ogół mieszkańców wynosi 18,491,220 czyli 751,307 dusz więcéj niż podczas popisu 1858. Ta liczba rozdziela się na 8 prowincij królestwa następnie: Prusy 2,866,866, księstwo Poznańskie 1,485,550; Pomeranja 1,389,739; Szląsk 3,290,695: Brandeburg 2,467,759; Saksonja 1,976,417; Westfalja 1,618,065; prowincja nadreńska 3,215,784. Kraje Hohenzollernskie liczą 64,675; Obwód Jahde 950 dusz. Pod względem wyznań, 11,298,294-ch protestantów; 6,906,988 katolików; 253,457 izraelitów; 16,170 osób należących do gmin wolnych (niemieckich katolików, i t. d.); 1,196 wyznawców kościoła wschodniego i 13,708 menonitów.

Czarnogórze.

Czytamy we francuzkim petersbursgskim dzienniku z dnia 30 pazdziernika (11 listopada) co następuje:

Swieże ogłoszenie depeszy lorda Russell i książęcia Gorczakowa, ściągających się do Czarnogórza i w ogóle do spraw tureckich, nastręczyło czasopismu Morning Post z dnia 3 listopada następne uwagi:

„Rząd rossyjski niechce ujrzeć się ostatecznie wyrugowanym z Czarnogórza, bez stoczenia choć pozornéj walki. Pisma, które ogłaszamy a które były wymienione między książęciem Gorczakowym i lordem Russell, najjaśniéj dowodzą tego postanowienia. Rossja przez półwieku i to z rozmaitych przyczyn pracowała nad przeniesieniem zwierzchności nad Czarnogórzem z rąk tureckich we własne i nad zaprowadzeniem swojego orędownictwa nad tym kraikiem na miejsce zwierzchniéj władzy tureckiéj. Na téj drodze knowań zaszła tak daleko, że przed 30 laty ogłosiła się orędowniczką Czarnogórza. Takie roszczenie niemiało zapewne więcéj zasady, jak gdyby Rossja dopominała się o orędownictwo nad wyspą Maltą, lub Francja nad wyspami rozsianemi na kanale, przynależytościami angielskiemi, które podobnie jak Czarnogórze posiadają pewne prawa i przywileje.

To roszczenie Rossji, nieuznane ani przez Turcję ani przez Europę, jest czczym wyrazem, niemającym żadnego znaczenia i jeśli byłoby potrzebne stanowcze zaprzeczenie, znaleźć je można w warunku traktatu 1856, przepisującym, że żadne prawo orędownictwa wyłącznego niema służyć żadnemu z osobna mocarstwu nad chrześcijańskimi poddanymi Porty.

Wszakże zaprowadzenie podobnego wpływu na Czarnogórzu zwracało baczniejszą uwagę niż wszystkie knowania rossyjskie w stronach południowo-naddunajskich. Czarnogórze bowiem raz w ręku rossyjskiém, stałoby się dźwignią przeciw Turcji i Austrji.

Dzieje polityki rossyjskiéj w téj mierze są bardzo ciekawe, dla należytego ich zrozumienia, musimy sięgnąć traktatu Adrjanopolskiego w 1829 roku.

Rossja wciągnęła niegdyś Austrję w swoje wojny z Turcją, ale skoro Austrja postrzegła, że była tylko służebnicą swoiéj sprzymierzenki północnéj i że na przypadek podziału Turcji, nieotrzyma tak jak dawniéj w Polsce, tylko jakieś okrajki, Austrja przyjęła politykę zachowawczą na wschodzie Europy. Od owéj to chwili Rossja, postrzegłszy niepodobieństwo bądź zjednania sobie pomocy Austrji przeciw Turkom, bądź zdobycia Turcji bez pomocy Austrji, usiłowała podkopywać wpływ austryjacki. Skutkiem czego, pod koniec wojny swoiéj z Turcją w roku 1829 traktat pokoju przepisany przez Rossją w Adrjanopolu był równie wytężony przeciw Austrji jak przeciw Turcji. Rzeczony traktat oddał w ręce Rossji ujścia Dunaju i pozwolił jéj zamknąć to co wówczas było prawdziwą arterją handlu austryjackiego. Odessa objęła w ten sposób niemal monopol czranomorskiego handlu. Austrja więc rozwinęła wówczas swój handel w Trieście i obwarowała go przez morską zbrojownię w Pola wyżéj Triestu na wschodniém Adrjatyckiém wybrzeżu; wnet Rossja pracować poczęła nad zaprowadzeniem nieustającéj groźby przeciw Triestowi i Pola, jeszcze niżéj na Adrjatyku. W tym celu usiłowała nabyć pyszny port Cattaro, znajdujący się w posiadaniu Turcji; lecz jedyna droga osiągnienia Cattaro prowadziła przez Czarnogórze. Czarnogórzanie, jak to sam rzut oka na kartę wskazuje, są małym ludem zupełnie odosobnionym, nad którym górują dawni muzułmanie bośnijscy od północy a mały pas ziemi tureckiéj od zachodu i oddzielają go od morza śródziemnego. Na tym pasie ziemi leży Cattaro. Rossja nalegała przeto, aby Czarnogórze miało przystęp do morza i długo domagała się o otrzymanie dla niego Cattaro, wprzódy atoli skłoniła Czarnogórzan do uznania nad sobą jéj orędownictwa.

Ustępstwo Cattaro Czarnogórzanom bez lorda Palmerstona, byłoby według wszelkiego podobieństwa do prawdy dokonane, czyli, co jedno znaczy, ustąpionoby ten port Rossji. W ten sposób Turcja byłaby współcześnie zagrożoną i z Sewastopola i z Cattaro, Triest zaś byłby zagrożony z tego ostatniego portu i Austrja ujrzałaby się skrzywdzoną tak, jak przez wyrugowanie swego handlu z ujść Dunajskich. Takie są dzieje knowań rossyjskich co do Czarnogórza, nic więc dziwnego, że rząd rossyjski z boleścią widzi zbrojne zajęcie Czarnogórza przez wojska sułtańskie. Przegra ona ostatnią swą kartę, straci ostatnią nadzieję z téj strony, jeżeli sułtan niebędzie zmuszony do powrócenia Czarnogórzanom służących im przywilejów. Książe Gorczakow powstaje przeciw postępowaniu rządu tureckiego, opierając się na dwóch dowodach: naprzód mówi, że zbrojne osadzenie i pobudowanie blokhauzów na Czarnogórzu wyrównywa zniszczeniu jego praw politycznych, i powtóre, że to sprzeciwia się traktatowi paryzkiemu, który, jak twierdzi, zaręczył wszędzie utrzymanie status quo. Rozbierzmy ten pierwszy szczegół. Należy pamiętać, że ten dowód wypowiedziany został w odpowiedzi na depeszę hrabiego Russell, utrzymującego, że Sułtan używa tylko niezaprzeczonego prawa zwycięzcy. Książe Gorczakow usiłuje więc dowieść, że traktat paryzki wyzuwa sułtana z tych zwyczajnych praw zdobyczy, a więc wielkie mocarstwa obowiązane są do interwencji i do opieki nad Czarnogórzem. Lecz co do nas, naprzód zaprzeczamy, aby traktat paryzki zaręczał status quo. Gdyby tak było, jakimże sposobem rząd rossyjski mógłby zwołać konferencję w Konstantynopolu na sprawy Serbskie w zamiarze odmiany status quo? Traktat zaręczył tylko ogólne prawo chrześcijan, szczególniéj zaś rozciągnął nad niemi rękojmię wielkich mocarstw, pod warunkiem, że żadne z nich nie będzie miało prawa osobnego mieszania się w sprawy tureckie. Rossji pozostawał jeden tylko środek, to jest żądać, aby konferencja zebrała się dla roztrząśnienia, czy Czarnogórzanie mają prawo do opieki 5 wielkich mocarstw. Gdyby Rossja uczynić to chciała, przyszłoby do rozwiązania tego szczegółu, czy traktat Pa-

ryzki rzeczywiście miał co innego na myśli nad odwrócenie samorzutnych najazdów Porty na jéj chrześcijańskie posiadłości. Lecz gdyby przewidzenia tego traktatu mogły być tłómaczone w ten sposób, traktat paryzki wyrównałby obaleniu cesarstwa ottomańskiego; zapowiadałby wszystkim zależącym od niego krajom, że w złamaniu wiary winnéj panu zwierzchniemu, mają wszystko do zyskania a nic do stracenia.

„Powstawajcie przeciw sułtanowi ile razy wam się zamarzy. Zaręczamy wam, na wszelki przypadek, wszystkie prawa, któreście dotąd posiadali.“ Książe Gorczakow chciałby nadać takie tłómaczenie traktatowi, którego głośnym wypowiedzianym celem było wzmocnienie cesarstwa ottomańskiego. Jakiejże polityki sami trzymamy się w Indjach? Zobowiązaliśmy się traktatem wspierać rząd krajowy Punjabu, ale kiedy Punjab niejednokrotnie napastował nas wojną, obaliliśmy ostatecznie to państwo i wcielili je do naszych posiadłości. Czyż ktokolwiek zaprzeczy, że wiarołomstwa i najazdy na naszą ziemię nie zniszczyły praw pierwotnie przez nas przyznanych? Drugie twierdzenie książęcia Gorczakowa, że zmieszanie Turków z chrześcijanami na Czarnogórzu jest przeciwne temu co on nazywa ogólną zasadą odsobnienia tych plemion, zależnie zasługuje na wzmiankę. To, co książe Gorczakow zowie zasadą ogólną, jest przeciwne rzeczywistościom. Czyż Turcy i chrześcijanie nie żyją razem i zgodnie w największéj liczbie znacznych miast Turcji europejskiéj i azjatyckiéj? Dosyć jest przytoczyć naprzykład Konstantynopol i Smyrnę. Podniesione dziś zadanie jest zupełnie podobne do owego, które doprowadziło do wojny w roku 1854. Rossja niewiele na tém zyskała, i jeśli pójdzie za głosem rozumu, nie ponowi doświadczenia.“

—„Wysokie orędownictwo, które słusznie lub niesłusznie przypisują temu dziennikowi, nadaje jego uwagom ważność, którą bez téj okoliczności z powodu namiętnego kierunku straciłaby ją zupełnie w oczach największéj liczby światłych czytelników. Sądzimy więc, że winniśmy w tém miejscu odpowiedzieć w kilku słowach.

Pominiemy wykład dziejów rossyjskich, od którego dziennik Morning Post zaczyna. Jest to zbiór ogólników od lat 50 zszywanych dla użytku gapiów wszystkich krajów, przeciw wyuzdanéj ambicji moskiewskiego kolosu.

Dziennik Morning Post miał zapewne przed oczami kartę zaborów, które od Gibraltaru do Adenu i Perimu prowadzą Anglję aż do Indji, kiedy kreślił obraz zamyślanych najazdów przez politykę rossyjską na Turcję i Austrję, z jednéj strony przez księstwa naddunajskie a z drugiéj przez Czarnogórze i port Cattaro.

Z trudnością przychodzi nam pojmować, jak dziennik poważny mógł za dni naszych rzucić się na podobne polityczne przekręcania.

Rossja w rozwoju swoim trzymała się takiego samego prawa, jakie przewodniczyło rozwojowi wszystkich państw i ulegała jak wszystkie prądowi wyobrażeń każdéj epoki. Musiała naprzód pracować nad zapewnieniem sobie granic przyrodzonych i przystępu do morza, tego wielkiego i jedynego czynnika cywilizacji.

Mogła Rossja jak inni, marzyć o zdobyczach w epoce, w któréj systemat zaokrągleń i przeciw-wagi przemagający w polityce powszechnéj wciągał państwa w nieustanne przerabianie karty jeograficznéj cenę ciągłych wojen.

Ale potrzeba niepospolitego zaślepienia, aby niewidzieć, że począwszy od roku 1815 Rossja stała się państwem najbardziéj zachowawczem w Europie, tak z zasady jak ze względu na własne dobro. Jedyném bowiem jéj staraniem powinno być zaludnienie niezmiernych posiadłości, rozwój ich przyrodzonych bogactw, zdobycie ich dla cywilizacji rolniczéj, przemysłowéj i handlowéj, a w tym celu utrzymanie pokoju i równowagi powszechnéj, aby nic nieodwracało jéj od téj pracy wewnętrznéj. Rzecz zaiste dziwna, że ci co przypisują rządowi rossyjskiemu zalety zręczności i wyjątkowéj głębokości politycznéj, odmawiają jéj pojęcia najwyraźniejszych i najdowodniejszych jéj korzyści.

Niechcemy dziennika Morning Post uczyć nowoczesnych dziejów; zaprowadziłoby to nas daleko i zapewne niebardzo chętnie bylibyśmy słuchani,

Pozwolimy tylko sobie zrobić tę uwagę, że polityka cesarza Mikołaja zapewniła Europie i wschodowi 25 lat pokoju w pośród najcięższych powikłań, gdy tymczasem od 6 lat niewidzimy nigdzie nic stałego a na wschodzie mniéj niż gdziekolwiek. Pierwiastki antagonizmu, który ubiegłe wieki nagromadziły na tém palącém polu, trzymane niegdyś na wodzy przez działanie Rossji, powstają jedne przeciw drugim z zawziętością, któréj nic niestawi już tamy i które zwiastują najboleśniejsze klęski dla ludzkości i cywilizacji, jeżeli wielkie mocarstwa Europy dorzucą jeszcze powikłania własnych zawiści, zamiast porozumienia się, zamiast ukojenia namiętności i pojednania widoków.

Ale przejdziemy do zadań obecnych:

Dziennik Morning Post wymiata na oczy gabinetowi rossyjskiemu, że gani postępowanie rządu tureckiego; naprzód, że zbrojne zajęcie i zbudowanie blokhauzów wyrównywa zniweczeniu praw politycznych Czarnogórza, powtóre, że te środki są w sprzeczności z traktatem paryzkim, który wszędzie zaręczył statu quo. Wypływałoby ztąd, że książe Gorczakow odwołał się do traktatu paryzkiego dla zaprzeczenia sułtanowi zwykłych praw zdobyczy. Niemożemy niewykazać złéj wiary tego twierdzenia, bo depesza książęcia Gorczakowa była aż nadto wyraźną w téj mierze, aby uwierzyć można, że jéj niezrozumiano.

Dziennik Mornig Post mięsza dla potrzeb swojego dowodzenia sprawę Czarnogórza z rękojmiami wypisanemi w traktacie paryzkim, na rzecz praw i przywilejów posiadanych przez hołdowne kraje sułtańskie.

Czarnogórze nigdy nie było hołdownym krajem Turcji; dziennik Morning Post sam wyznaje, że ten kraik położony szachownicznie między Turcją i Austrją, potrafił przez dzielność swoją zachować w kolei wieków rzeczywistą niepodległość. A więc traktat paryzki zajmować się nim nie miał potrzeby, mocarstwa więc oddały w milczeniu hołd szczególnemu jego stanowisku. W protokołach tylko ubocznie była o nim mowa. Pełnomocnicy rossyjscy zagadnieni przez hrabiego Buol o zamiarach gabinetu cesarskiego, z powodu orędownictwa nad Czarnogórzem, odpowiedzieli, że Rossja niemiała z tym krajem innych stosunków prócz tych, jakie wywiązują się z przywiązania Czarnogórzan do Rossji i życzliwości Rossji dla tych górali. Pełnomocnik turecki oświadczył ze swéj strony, że lubo rząd jego poczytuje Czarnogórze za część składową cesarstwa ottomańskiego, niema on przecież najmniejszego zamiaru zmieniać statu quo, które istnieje.

Z tych zatém rozpraw Czarnogórze wyszło takiém, jakiém je dzieje wyrobiły, to jest jako kraj zupełnie niezależny, złączony ogniwami przyjaźni z Rossją i mający zaręczenie, że Porta statu quo utrzyma.

Gdy wszakże we dwa lata późniéj wojna wybuchnęła, Europa wdała się, aby jej przeszkodzić, snać nie sądząc, aby mogła pozostać obojętną na wypadek zagrażający bezpieczeństwu Wschodu i pokojowi ogólnemu. Niewdając się w przesądzanie żadnego szczegółu prawnego, Europa starała się przez dokładniejsze i sprawiedliwsze rozgraniczenie odwrócić wznowienie kroków nieprzyjacielskich. Wówczas to Rossja i Francja doradzały Porcie uzupełnic ten układ polubowny, przez udzielenie Czarnogórzu nie portu Cattaro, jak twierdzi Morning Post, ale po prostu przystępu do morza; nie dla utworzenia Gibraltaru rossyjskiego nad Adrjatykiem, podług słów dziennnika angielskiego, ale po prostu, aby Czarnogórzanie, przestawszy dławić się w swoich suchych granicach i mogąc otrzymywać potrzeby do życia na których im zbywa, i wymieniać swe płody, znaleźli środki oddać się pracom pokojowym.

Nieusłuchano tych rad w Konstantynopolu; wszakże konwencja została zawartą i podpis ambasadora angielskiego daje się na niej widzieć obok podpisów przedstawicieli wielkich mocarstw i pełnomocnika Porty.

Ten stan rzeczy trwał przez dwa lata, a gdy nakoniec w ostatku rząd ottomański postanowił toczyć wojnę z Czarnogórzanami dla powetowania krzywd swoich, oświadczył samorzutnie i urzędowie wielkim mocarstwom, że nic nie zostanie zmienionéin w statu quo politycznéin i granicznéin Czarnogórza.

Rząd rossyjski oparł się na téj podstawie w ocenie warunków pokoju narzuconych przez rząd turecki Czarnogórzanom i musiał uznać, że niezaprzeczając praw strony wojującéj sułtanowi, przeprowadzenie drogi wojennéj i zbudowanie blokhauzów było niezgodne z dobrowolnie przyjętém zobowiązaniemPorty w obec wielkich mocarstw, że statu quo nie będzie nadwerężone.

Ale zadanie czarnogórskie jest dla Morning Postu, tylko ustępem, który przystraja na swój ład, aby mógł wypowiedzieć nową i bardzo niespodziewaną zasadę co do ogólnego przedmiotu rękojmi zapisanych w traktacie paryzkim na rzecz chrześcijan tureckich.

Ta zasada zasługuje na uważne rozpamiętywanie.

Lord Russell już mimojazdem natrącił w świeżo ogłoszonéj depeszy, że jeżeli poddani greccy lub słowiańscy sułtana podniosą rokosz „służące im przywileje będą cofnięte,“ a zapasy kraju obrócone zostaną na utrzymanie siły zbrojnéj.

Dziennik Morning Post jest jeszcze otwartszym. Zaprzecza, żeby traktat paryzki miał ręczyć statu quo; jeśliby tak było, mówi, po cóż Rossja zażądała konferencji na sprawy serbskie w zamiarze zmiany tego statu quo? Podług dziennika „Morning Post“, traktat paryzki nie zamierzał nic innego jak tylko zasłonić chrześcijan zależnych od Porty od samorzutnych najazdów tureckiego rządu. Inaczej wyrównywałoby to obaleniu cesarstwa ottomańskiego, które traktat paryzki miał na celu dźwignąć i wzmocnić. Byłoby to wmawiać chrześcjanom: „że łamiąc winną wiarę swojemu zwierzchniemu panu, mają wszystko do zyskania a nic do stracenia.“ Byłoby to im powiedzieć: „Powstawajcie przeciw sułtanowi tak często jak się to wam zamarzy, ręczymy wam w każdym razie prawa, któreście pierwej posiadali.“

Gdybyśmy wyznawali nauki tak namiętne jak dziennik Morning Post, moglibyśmy odpowiedzieć mu, przewracając na nice jego rozumowanie i oskarżyć, że wmawia Turkom: „Niech was nie kłopocą rękojmie osłaniające wasze kraje chrześcijańskie od nadużyć dowolnéj władzy; pomnażajcie przeciw nim środki gwałtu; jeżeli powstaną, skorzystacie z tego dla ograniczenia ich przywilejów; im wasza srogość silniej wpędzi je w rozpacz, tém bardziéj ściśniecie kajdany, tém uciążliwszém uczynicie zgotowane dla nich jarzmo, aż dopóki złamawszy wszelki opór i utopiwszy we krwi wszelką ich siłę, nie wzniesiecie na zwaliskach władzy nie znającéj żadnych przeszkód i granic!“

Pytamy więc dziennika Morning Post, w co obrócą się nie już zasady cywilizacji i ludzkości,—są to rośliny, które dlań niekwitną na ziemi Wschodu—ale uszanowanie traktatów i powagi Europy, Europy która poniosłszy tyle ofiar dla urządzenia nakoniec tego straszliwego wschodniego zadania ciągle ją niepokojącego, która głośno odrzuciwszy wszelką myśl, że może zostać wspólniczką ciemięztwa chrześcijan, porozumiała się na kongresie o to, aby ich nietykalność okryć rękojmią zbiorową i wpisała je w uroczysty traktat jak puściznę dziejów umieszczoną na przyszłość pod tarczę jej uczciwości, a która miałaby z obojętnością być świadkiem zburzenia dzieła, którego ruinę przyszłoby okupić obfitszemi potokami krwi, nędzy i cierpień niż ich wymagało jego zbudowanie!

Ale raz jeszcze protéstujemy przeciw tym ostatecznym rozstrzygnieniom, które, według wyrazów książęcia Gorczakowa, nie zostawują stronom spornym innego wyboru nad walkę wzajemnego wytępienia, a wielkim mocarstwom Europy innéj drogi, nad rozdzielenie się na dwa obozy, z których każdy według swych osobistych widoków, popierałby, albo doszczętne tłumienie ze strony Porty, albo zapałałby namiętne pragnienia chrześcijańskich ludności.“

Jako żywo, nie sądzimy, aby Europa powinna mówić do chrześcijan: powstawajcie pod osłoną zaręczonych wam przywilejów; ale nie sądzimy aby powinna mówić do Turków: Wtrącajcie chrześcijan w rozpacz i do buntu, abyście mogli nadużyć praw przemocy i zabić ich wolność. Nie sądzimy nawet, aby powinna powiedzieć do obojga: Wyrzynajcie się. rokować będziemy z tym co wyżyje!

Europa, podług naszego zdania, ma inne obowiązki i potrzeby. Zagadnienie wschodnie wyrobiła historja. Od nikogo nie zależy wymazanie go z roczników. Dwa pierwiastki stoją na przeciw siebie rozdzielone głęboką nieprzyjaźnią.

Zadaniem Europy jest ich pojednanie. Wezwana jest do tego uroczystemi obietnicami, względami na swoję cześć i spokojność. Nie wolno jéj być obojętną. Nie może scierpieć, a tém mniéj zachęcać stanu rzeczy nie dającego przewidywać innego końca, jak walkę wytępienia.

Rossja wytężyła wszelką usilność, aby jéj nie dopuścić; nieprzestawała wzywać wielkich mocarstw do porozumienia, które jedynie mogło odwrócić opłakane ostateczności kojąc namiętności i nienawiści, miarkując wzajemne roszczenia i godząc potrzeby.

Rossja nie wywołała konferencji na sprawy serbskie dla zmiany statu quo, jak utrzymuje dziennik Morning Post. To statu quo zostało zerwane przez działa belgradzkie. Starcie się było nieuchronne, konsulowie, a na ich czele angielski, wdali się i rozlew krwi wstrzymali. Rossja nie zboczyła ze swojéj rozjemczéj drogi. Tam jak wszędzie popierała środki, które według jéj zdania mogły zatrzeć ślady tego nieszczęsnego zdarzenia, uprzedzić jego powrót.

Morning Post lekce sobie waży zasadę rozdziału plemion i przytacza przykład Smyrny, gdzie chrześcijanie i muzułmanie spółistnieją w pokoju. Cieszyłoby to nas, gdybyśmy ujrzeli tę zgodę kwitnącą wszędzie w cesarstwie ottomańskiem; ale czyż potrzeba przypominać dziennikowi Morning Post te straszliwe rzezie, które kolejno przerywają tę zgodę?

Wszyscy uznać musieli, że w Serbji źrzódłem nieszczęść jest właśnie zetknienie się plemion, i postanowiono rozdzielić je z sobą. Owoż to zetknienie potępione w Serbji, chcianoby zaprowadzić na Czarnogórzu, gdzie nigdy nie istniało. Jeżeli Rossja protestowała przeciw takiemu systematowi, uczyniła to nie dla tego, że ten systemat niszczył statu quo, którego utrzymanie Porta przyrzekła, ale dla tego jeszcze, że zmierzał do utworzenia gwałtownego stanu rzeczy, który musiałby uwiecznić zatargi.

Dziennik Morning Post nie troszczy się o te następstwa. To czasopismo nie jaśnieje w ogólności zbytecznem zamiłowaniem spokojności lądu. Podług niego, Anglja zbyt oddalona i będąca wyspą, nie ma potrzeby lękać się, czy kilka miljonów chrześcijan będzie mniéj lub więcéj; byleby w końcu przemoc pozostała w ręku Turcji, a cóż jéj do tego, że panować ona będzie nad skrwawionem pustkowiem!

Ale właśnie w téj mierze zachodzą ogromne różnice między naszym poglądem a poglądem Morning Post. Polityka jéj podpalania w oczach naszych jest nietylko gorszącą, ale błędną; bo zdaje się nam być sprzeczną nawet z zamierzonym celem, to jest z utrzymaniem cesarstwa ottomańskiego w jedynych warunkach mogących mu zapewnić silne i trwałe istnienie.

Odwołujemy się bez trwogi do sądu naszych spółczesnych i do sądu dziejów; niech rozstrzygną, który z dwóch systematów jest zgodniejszy, nie powiemy z duchem i obyczajami naszego wieku, ale nawet z prawdziwem dobrem cesarstwa ottomańskiego, a więc i z bezpieczeństwem Europy:— czy ten, który zmierza do zachęcania rządu tureckiego pójść drogą gwałtu, który jątrzy nienawiści i uwiecznia zatargi niemogące przyczynić się do pomyślności żadnego państwa,— czy ten, który ma na celu skojarzyć zgodę między sułtanem i jego chrześcijańskimi poddanymi przez rozumne ustępstwa, który usuwając wszelką możliwość wyłącznych myśli wstecznych, wzywa wszystkie wielkie mocarstwa do porozumienia się w tem dziele pojednawczem.

Odwołujemy się do sądu samego narodu angielskiego. Zanadto szanujemy uczucie moralne i umysł oświecony, jaki go odznacza, abyśmy przypuszczać mieli, że wyzywania dziennika Morning Post wiernie odbijają jego mniemanie. Ręczy nam za to inny organ dziennikarstwa angielskiego, zajmujący właściwsze stanowisko dla przedstawienia myśli kraju: W artykule, któryśmy powtórzyli, dziennik Times nie przypuszcza „aby Anglja, która zachęcała Lombardów, Rzymian i Neapolitanów, mogła choć na chwilę myśleć o wspieraniu przemocy tureckiéj dziesięćkroć uciążliwszéj, niż to wszystko co Włochom kiedykolwiek przeboleć przyszło.“

Co do nas, którzy nie chcemy, ani upadku jednych, ani wytępienia drugich, bo widzimy w tém niebespieczeństwo dla wszystkich, trwamy w wierze, że prawda spoczywa między temi ostatecznościami; znajduje się ona w systemacie pojednawczym w depeszy książęcia Gorczakowa, systęmacie opartym na zgodzie Europy i porozumieniu stron spornych, nie starającym się o zwycięztwa lub klęski; lecz o doprowadzenie przez dyplomację, między roszczeniami których sprzeczność wyrodziła się z dziejów, układów zgodnych z postępowemi dążeniami naszéj epoki, zgodnych z bespieczeństwem i pomyślnością wszystkich.

Téj polityki właśnie bronimy; posiadamy silne przekonanie, że oświecone mniemanie powszechne Europy przyzna nam słuszność; a gdyby systemat gwałtu, doradzany przez dziennik Morning Post miał wziąć górę, niech cała odpowiedzialność za to spadnie na to czasopismo.“

Depesze telegraficzne.

WIEDEŃ. poniedziałek 10 listopada. Na dzisiejszém posiedzeniu izby poselskiéj, odrzucono wniesienie pana Stramm, który domagał się zakazu małych loterji.

Na temże posiedzeniu, izba zagłosowała dodatkowy budżet marynarki na rok 1862, oświadczając przytém, że postępowanie przyjęte w ciągu żądania kredytów, poczytuje za przeciwne duchowi i brzmieniu konstytucji.

LONDYN, poniedziałek 10 listopada Na uczcie lorda majora, wicehrabia Palmerston, w mianéj mowie, nie uczynił najmniejszéj wzmianki, ani o polityce wewnętrznéj, ani zagranicznéj.

LONDYN, wtorek, 11 listopada. Przedstawiciele wielkich mocarstw nie znajdowali się wczoraj na uczcie lorda majora. Jedyną wzmianką polityczną w mowie lorda Palmerstona, było zwrócenie uwagi i wynurzenie współczucia, dla ofiar nędzy panującéj w Lancashire; dodał: „miejmy nadzieję, że przyczyna téj nędzy wkrótce ustanie, chociaż nic bezpośrednio spodziewać się nie dozwala, aby strony wojujące prędko wróciły do uczuć zgodniejszych z ludzkością.“

Dzienniki wyrażają niechęć, z powodu milczenia lorda Palmerstona. Dziennik Marning wnosi z tego rodzaju wzmianki, iż lord Palmerston sądzi, że czas pośrednictwa jeszcze nie nadszedł.

TRIEST, wtorek 11 listopada. Wiadomości z Heratu, dochodzą do 25 sierpnia. Serdar Dost-Mohammed widział się w Meschedzie z szachzadem perskim, który oświadczył, że Persja nie chce, aby Dost-Mohammed wtrącał się w sprawy Heratu, lub rugował z posady Achmeda-Jana. Stoczono małą utarczkę pod miastem, któremu zbywa wody i karmu dla bydląt. Wojska heratskie, nie upadają na sercu.

Wiadomości z Singapory zdnia 6 października, i z Hong-Kong z dnia 27 września, donoszą, że buntownicy zniknęli z okolic Shang-haï, i że w Kantonie, znowu pościnano głowy sprzysiężonym. Stronnictwo nieprzyjazne cudzoziemcom, wichrzy w Pekinie.

Wiadomości z Korfu z dnia 8 listopada, donoszą, że w tém mieście i w Zante, zaszły objawy na rzecz Anglji, a z drugiéj strony, że żołnierze angielscy bratali się z ludem. Liczne rady gminowe jońskie, przesyłają adresa współczucia rządowi tymczasowemu greckiemu.

TRIEST, wtorek 11 listopada wieczorem. Wiadomości z Patras z dnia 4 donoszą, że spokojność i porządek panują w całéj Grecji. Pan Rufos przybył do Aten, przyjęto go z królewskimi zaszczytami. Grecy w królestwie, tudzież w Konstantynopolu, Aleksandrji i Smyrnie, pragną mieć królem książęcia angielskiego.

PARYŻ, wtorek 11 listopada wieczorem. Dziennik France, ogłasza treść okólnika pana Drouyn de Lhuys, przesłanego francuzkim dyplomatycznym ajentom i udzielonego gabinetowi turyńskiemu.

Pan Drouyn de Lhuys tłumaczy w tém piśmie, że rząd francuzki zaprzestał na uchyleniu od roztrząsania okólnika jenerała Durando, oświadczając, że okólnik nie może być wzięty za podstawę rokowań, jako będący w sprzeczności z podaniami dyplomatycznemi Francji we Włoszech.

Okólnik wykłada politykę, któréj Francja trzymała się: wypowiadała ona statecznie niezłomne postanowienie bronienia Rzymu i ocalenia niepodległości papieża.

Okólnik pochwala sprężystość, jaką gabinet turyński rozwinął przeciw Garibaldiemu, i dodaje, iż błędnie rozumiano, że Francja wyprowadzi wojska z Rzymu w nagrodę postępowania gabinetu turyńskiego. Nigdy, mówi, cesarz nie uczynił Włochom nadziei, że poświęci im Rzym lub papiestwo,

MESSYNA, wtorek 11 listopada. Sycylja jest spokojna. Dzienniki greckie donoszą o śmierci jenerała Grivas.

MADRYT, wtorek 11 listopada. Król spadł z konia i zwichnął rękę; ale ma się już lepiéj. Minister amerykański, otrzymał rozkaz oświadczyć, że rząd jego nagania postępek kapitana okrętu Montgomery, i że gotów jest do wynagrodzenia szkod, wyrządzonych rządowi hiszpańskiemu.

ARGOWJA, środa 12 listopada. Zgromadzenie ludowe kantonu argowskiego, odrzuciło więcéj niż 10000 głosów, prawo o porównaniu obywatelskiém żydów z chrześcijanami.

LONDYN, środa 12 listopada. Wiadomości z New-Yorku z dnia 1 listopada, donoszą, że meeting republikancki oświadczył się za dłuższém prowadzeniem wojny i pochwalił proklamację pana Lincoln. Związkowi zajęli Leesburg i Charleston w Wirginji. Oderwańców pobito niedaleko Fayetteville. Jenerał związkowy Butler, wylądował w 7,000 ludzi, w Pensacola. Jenerałowie związkowi Burnside i Siegel połączyli się z sobą. Mówią, że jenerał Bragg wyruszył w pole, dla połączenia się z jenerałem Lee w Wirginji.

PARYŻ, czwartek 13 listopada. Monitor powszechny pisze, że obrzęd otwarcia bulwaru książęcia Eugenjusza, nie miał mieć miejsca przed miesiącem grudniem; cesarz będzie na nim obecny.

Tenże dziennik umieszcza depeszę pana Drouyn de Lhuys, wzywającą Anglję i Rossję do porozumienia się, względem ustania wojny w Ameryce północnej.

Powiedziano w téj depeszy, że Francja uważa neutralność za obowiązek; ale że ta neutralność powinna być pożyteczną obiedwóm stronom wojującym i dopomódz im do wyjścia z położenia zdającego się nie mieć żadnego wyjścia. Depesza przekłada więc gabinetom petersburskiemu i londyńskiemu, doprowadzić je do półrocznego zawieszenia broni, które mogło by być przedłużone. Dodaje, że przełożenie uczynione przez mocarstwa, nie pociągnęło by za sobą ani sądu w sporze, ani nacisku na rokowania. Zadaniem mocarstw będzie ułatwienie trudności, a jeśli rady ich nie zostaną usłuchane, dostąpią przynajmniéj zadowolenia, że spełniły swą powinność.

RZYM, środa 12 października. Książę następca pruski z małżonką przybyli do Rzymu.

KOPENHAGA, środa 12 listopada. Dziennik Berlingske Tidende, pisze, że dowiedział się, iż król na radzie odbytéj dzisiaj postanowił zaprowadzić osóbny rząd dla Holsztynu, który wejdzie w działanie, w początkach grudnia. Siedlisko tego rządu będzie w Holsztynie; ale dopóki nie wejdą w wykonanie, mające się przedsięwziąć rozporządzenia, pozostanie w Kopenhadze. Hrabia A. Moltke będzie prezesem tego rządu i przydani mu zostaną do pomocy czterej radcy. Ministerstwo i sekretarjat holsztyński nie opuszczą Kopenhagi, inne biura przejdą pod rząd miejscowy.

BERLIN. czwartek 13 listopada. Listy pisane z Brukselli, zapewniają, że dwór belgijski stanowczo odrzuci żądanie Greków, jeśliby chcieli wezwać na tron hrabiego Flandrji.

LONDYN, czwartek 13 listopads. Wiadomości z New-Yorku z dnia 3 listopada, oznajmują, że wojsko związkowe Potomackie ciągle posuwa się naprzód. Jenerał Pleasanton zajął Union, skąd wyrugował oderwańców.

Jeńcy oderwańców wzięci w Koryncie utrzymują, że związkowi zdobyli Mobile; ale ta wiadomość jeszcze nie otrzymała potwierdzenia.

TRIEST, czwartek 13 listopada. Wiadomości z Aten dochodzą do dnia 8 listopada. Zgon jenerała Grivas potwierdza się. Poseł turecki protestował przeciw postanowieniu rządu tymczasowego helleńskiego, wzywającemu Greków gdziekolwiek zamieszkałych, do wysyłania przedstawicieli na zjazd narodowy ateński.

KOLONJA, piątek 14 listopada. Gazeta kolońska, umieściła list z Brukselli, podług którego gabinet londyński, odmawia stanowczo, zespolenia się z Francją w zamiarze wyjednania półrocznego rozejmu między stronami wojującemi w Ameryce, a także uczęstnictwa w jakimkolwiek kroku pośredniczym.

ATENY, sóbota 15 listopada. W moc dekretu zwołującego helleńskie narodowe zgromadzenie, poddani greccy mieszkający za granicą, wybierać mają jednego przedstawiciela na 1,000 do 10,000 głosujących; a po trzech jeżeli liczba głosujących przechodzi 10 tysięcy. Wszyscy Grecy królestwa są wyborcami, mogą zaś być wybranymi, jeżeli liczą więcéj 25 lat wieku.

KASSEL, piątek 14 listopada. Na posiedzeniu publiczném sejmowém, kommisarz rządowy oświadczył, że nie może dziś odpowiedzieć na zapytanie posła sejmowego Oetkera, ściągające się do budżetu i spraw gór pobożności, lecz spodziewa się, że będzie mógł to uczynić na przyszłem posiedzeniu.

Od dwóch dni, trwa tu przesilenie ministerjalne.

LONDYN, piątek 14 listopada. Dziennik Times i Morning-Post chwalą p. Drouyn de Lhuys, ale dodają, że Anglja trwa w postanowieniu niewdawania się w sprawę amerykańską; Morning-Post sądzi, że pośrednictwo niema najmniejszéj nadziei powodzenia.

Przegląd

Pism czasowych.

Gazeta Polska (do N. 259).

— W artykule samego redaktora czytamy co następuje: „Widząc staranie, z jakiem katedry literatur słowiańskich są obsadzone w szkole głównéj, przyszła nam myśl, iż obok nich język starożytny, pod względem filologicznym budowy oryginalnéj i zajmującéj, który zwracał uwagę wszystkich badaczów europejskich języków, którym część mieszkańców Królestwa mówi; słowem język litewski, nie ma dla siebie u nas uznanego prawa obywatelstwa naukowego. Z wielu powodów sądzilibyśmy, że na to zasługuje: w sprawie nauki, która na badaniu go wiele zyskać może, w sprawie dziejów litewskich dla których on jest prawie niętkniętem źródłem niezmiernego znaczenia (okazaliśmy to obszerniéj w 1-szym tomie: *Litwa*, jéj język, obyczaje i t. p.), naostatek w sprawie ludu który nim mówi, bo ten inaczéj oświecać się, kształcić i podźwignąć nie może tylko z pomocą tego narzędzia własnego. Tam nawet (w Augustowskiem), gdzie język litewski jest mową ludu, należałoby może nauczycieli zaprowadzić po szkołach i dać nowy popęd rozwijaniu się literatury, która pochlubić się może w XVItym wieku całym biblji przekładem, a w ostatnich czasach choćby poematem Donalejtysa, pracami Rhesy, i innych. Językiem tym z małemi zmianami miejscowemi mówi lud na obszernéj przestrzeni posiadłości w Prusiech, Cesarstwie i Królestwie; jest to zabytek należący do najstarszych w Europie szczątków epoki, z któréj gdzieindziéj zostały mowa bretońska i celtycka. Naukowe badanie wydobyłoby zeń wiele dla dziejów ważnego, praktyczna uprawa byłaby narzędziem jedynem do podniesienia i oświecenia ludu, który okazuje w sobie wszystkie żywioły, na jakich przyszłość budować można bezpiecznie. Pożądanem by było, aby ci których losy języka obchodzą, prywatnemi usiłowaniami postarali się o wykład i lekcje litewskiéj mowy w Warszawie, choćby zupełnie oddzielnie i w małych rozmiarach; o wydanie nowéj edycji Słownika ks. Szyrwida, z poprawkami jakich on dziś wymaga,—dykcjonarza i gramatyki Rhesy, zbioru pieśni poematu Donalejtysa i ksiąg elementarnych, których jest pilna potrzeba. Przedmiot ten dotykamy tylko pobieżnie na dziś, pragnąc aby wywołał roztrząsanie, choćby spór wreszcie, i po lepszem rozpoznaniu mógł przyjść do urzeczywistnienia.

— Piszą z Poznania z 26 października: Wielka i zadawniona sprawa sukcessyjna o dobra Opalenickie (przedmiotem jest areał paru mil kwadratowych, wartujący kilka miljonów talarów) zupełnie szczególny wzięła obrót tego lata. Wiecie, że się przed rokiem czy dwóma pojawił tu całkiem niespodziany sukcessor Opalińskich z Wołynia czy też z Podola, który zagroził dzisiejszemu posiadaczowi dóbr Opalenickich, pewnemu hamburskiemu kapitaliście, niejakiemu Beymemu, zrewindykowaniem na rzecz swoją całéj téj ogromnéj posiadłości ziemskiéj. Niebawem jednak wsadzono owego nowo pojawiającego się sukcessora do więzienia, pod zarzutem sfałszowania dokumentów. Otóż tego lata przyszło do zupełnéj zmiany położenia. Ów Opaliński nie tylko, że został wypuszczony na wolność jako całkiem niewinny zarzucanéj mu zbrodni, ale natomiast pokazały się ślady fałszerstwa dokumentów ze strony przeciwnéj. Adwokat Martini, który od lat kilkunastu prowadził interesa pana Beymego, znikł gdzieś z Grodziska. Powiadają, że udał się w podróż do Ameryki.

Jesień u nas nadzwyczaj pogodna i sucha; pomaga to spóźnionym sprzętom i siewom, ale za to woda w rzekach naszych tak mała, iż spław wszelki ustał, zkąd wielka drożyzna opałowego drzewa po miastach. Nie wiem, czy bardzo częste pożary, które się u nas od kilku miesięcy po wsiach i miastach zdarzają, należy wprowadzić w związek z tą wyjątkową suszą, lub też z grassującą jakąś złością ludzką. Naczelny prezes W. Księstwa p. Bonin, zdaje się nachylać do tego ostatniego przypuszczenia, wydał bowiem temi dniami ogłoszenie, w którem naliczywszy długi szereg pożarów w jednym tylko powiecie Kościańskim zdarzonych, naznacza dość wysoką nagrodę rządową za wykrycie sprawców. Obok pożarów zagęszczają się także kradzieże a nawet rozboje na publicznych drogach. Temi dniami czterech ludzi probowało na szosie pomiędzy Poznaniem i Swarzędzem (piaszczysta tam puszcza, zagajami tylko pokryta) zatrzymać powóz hr. Dąbskiéj i zrabować jéj tłómok podróżny. Przytomność umysłu stangreta i rączość czterech dzielnych koni cugowych oswobodziły podróżną od napaści i od większéj szkody, skończyło się bowiem na poprzerzynaniu tłómoka nożami.

Wyobraziciel tutejszego kierunku odpowiadającego programmatowi paryzkiego dziennika *le Monde* a niegdyś *Univers*, ksiądz Koźmian, nabył wielki i rozległy dom w Poznaniu, dla pomieszczenia w nim swego bardzo licznego konwiktu. Organ księdza Koźmiana i partji jego, *Przegląd Poznański* wychodzi wprawdzie jeszcze, ale tak nieregularnie i w tak długich odstępach, że szczupły zakres jego dotychczasowych czytelników jeszcze bardziéj znalazł. Poczta cofnęła nawet pośrednictwo swoje w rozprzedaży, z powodu ciągłéj nieregularności.

— Czechy i Morawa krzątają się czynnie i gorliwie około należytego uczczenia przypadającéj w roku przyszłym tysiąc-letniéj rocznicy zaprowadzenia chrześcijaństwa w tych słowiańskich krajach. Stolica Apostolska myśli także zawczasu o wielkiéj rocznicy. Święto patronów morawskich i apostołów słowiańskich śś. Cyrylla i Metodego, ma być w przyszłym roku, za zezwoleniem Ojca św. zamiast d. 9 marca, w dniu 3 czerwca obchodzone, a to z powodu obchodzenia 1000-letniego jubileuszu, słowiańsko-chrześcjańskiego. Uroczystość jubileuszowa rozpocznie się w przeddzień Nowego Roku t. j. w dzień św. Sylwestra r. b. odprawieniem nabożeństw we wszystkich kościołach całéj Słowiańszczyzny. Na Welehradzie będzie miłościwe lato przez cały rok, w każdéj zaś parafji przez jeden tydzień. Na Karlinie ustanowionym będzie jeden lub więcéj tygodni, podczas których każdego dnia odprawiać się będzie msza pontyfikalna, przez biskupów i opatów.

— Nakładca Nadwiślanina, p. J. Gołkowski, w skutek kilku wytoczonych mu processów drukowych, skazany został na rok jeden więzienia, znaczne koszta processowe i utratę konsensu drukarskiego. Gdy jednak skazany, obarczony jest wiekiem i dotknięty paraliżem, przeto według praw karnych pruskich nie może być osadzony w więzieniu. Karę zatém poprzednio nań naznaczoną, minister sprawiedliwości zmienił w skutek téj choroby na pieniężną, naznaczając ją na 500 talarów, a zatém ukarał go na drodze administracyjnéj, gdy wyrok sądowy spełnionym być nie mógł. Obżałowany zaniósł przeciw temu skargę do sądu.

— W październiku r. z. wyszła z powiatu Pleszowskiego w W. Ks. Poznańskiem kompanja z processją do wsi Łędu w Królestwie Polskiem, którą władze pruskie uznały za przeciwną przepisom policyjnym, i z tego powodu właściwy prokurator wytoczył proces ks. proboszczowi z Pleszewa, oraz trzem sędziom sądu powiatowego tamtejszego; sąd pierwszéj instancji skazał proboszcza na 10 talarów, a każdego z trzech drugich osób na 1 talar kary, od któréj znowu sąd appelacyjny w Poznaniu ich zwolnił, ale gdy prokurator j-lny założył appelację do najwyższego trybunału w Berlinie, tenże trybunał przed kilkunastu dniami zatwierdził wyrok pierwszéj instancji.

— Piszą z Chełmna: (w W. Ks. Poznańskiem). Przed tutejszym sądem powiatowym toczył się w drugiéj połowie z. m. proces przeciw p. Ignacemu Łyskowskiemu z Nileszew jako autorowi, i przeciw p. Ignacemu Danielewskiemu jako redaktorowi *Nadwiślanina*, a to o inserat pod tytułem „Polacy pod pruskiem panowaniem." Inserat ten mówił o przyczynach moralnego i materjalnego upadku ludności polskiéj, zachęcając w końcu do usiłowań o zdobycie lepszego bytu, własnemi siłami, legalnemi środkami, mianowicie przez stowarzyszenia. Obaj oskarżeni zasiedli na ławie obżałowanych, obaj sami się bronili. Po wyprowadzeniu śledztwa, prokurator wniósł o karę 6 miesięcy więzienia przeciw autorowi, a 150 tal. przeciw p. Danielewskiemu. Oskarżony p. Łyskowski dowodził, że artykuł jego do pracy i skupienia sił polskich zachęca, że w motywach swoich na historyczne, prawdziwe powołuje się fakta i w tym celu liczne przytaczał dokumenta. Redaktor p. Danielewski twierdził, że ponieważ inserat ten do liczby płatnych ogłoszeń należy, przed odpowiedzialność jego nie przypada. Sąd uznał obu winnymi: autora na 3-miesięczne więzienie, p. Danielewskiego na 100 talarów kary skazując.

— Przed niejakim czasem p. Friedlejn podał w pismach publicznych projekt centralnéj opieki kształcenia klassy służebnéj miejskiéj, w którym wykazał: że najważniejszym środkiem umoralnienia jest nauczać sługi dobrze czytać i pisać przedewszystkiem. Dowiadujemy się teraz, że Warszawskie Towarzystwo Dobroczynności sposobem próby przy czterech Ochronach swoich postanowiło urządzić w dni niedzielne lekcje czytania i pisania dla służących płci żeńskiéj, w czém damy uczęszczające do ochron przyrzekły pomoc swoją. Jakoż na początek, od trzech niedziel, w ochronie księdza Baudouina na Starem Mieście od godz. 3-éj do 5-éj po południu, sposobem próby, zbiera się już w tym celu do 30 służących-kobiet, a między temi są nawet i nie młode. Panie, które podjęły się téj mozolnéj pracy, spełniają ją z cierpliwością, a strudzone przez inne przybyłe są zastępowane. Cały program wykładu jest nauczyć: czytać, pisać i rachować. Że już wiele służących rozumie dobrze potrzebę oświaty, to przytoczyć można na dowód przykład, iż opiekun ochrony ks. Baudouina, nim zaprowadził owe przy ochronie lekcje, codzień spotykał na ulicy ubogą służącę, która zachodziła mu drogę i prosiła, aby pomyślał o tém i tak zrobił, iżby ona nie umiejąca czytać i pisać mogła się tego nauczyć. Nazwisko pomienionéj służącéj jest: Emilja Wojnarowiczówna; dziś należy ona do najpilniéj przykładających się uczennic.

— Piszą z Krakowa: Wyszedł tu właśnie drugi już Numer Dziennika Rolniczego, który powstał z wydawanego dawniéj Tygodnika. Trzeba przyznać, że Dziennik ten w skutek przeobrażenia wiele zyskał tak pod względem treści jak i formy. Jedną z głównych reform zaprowadzonych w nowem piśmie, jest zamieszczanie w niem sprawozdań z posiedzeń komitetu Towarzystwa. Dotąd komitet tylko dwa razy do roku, podczas ogólnych zebrań, zostawał w bezpośrednich stosunkach z członkami Towarzystwa i w sprawozdaniu raz w rok stawiał mu przed oczy obraz całorocznych swych czynności, zresztą w zupełnem prawie w pracach swych od ogółu Towarzystwa zostawał odosobnieniu. Dzisiaj, członkowie dwa razy na miesiąc dowiadywać się będą co się dzieje w komitecie, jakiemu losowi uległy i czyli były wzięte pod rozwagę podawane do komitetu wnioski, jakie komitet odbierał lub czynił odezwy do władz i t. p. Prócz tych ulepszeń, w pierwszych Numerach tego dziennika interesa krajowego rolnictwa żywo są dotknięte, a niektóre artykuły nawet nie rolnika zająć mogą.

— Donoszą z Paryża, że p. Józef Krasuski, o którego wynalazku do hamowania koni rozhukanych już parę razy pisaliśmy, wszedł teraz we współkę z p. Pohl (także rodem z Polski), który wynalazł siodła na sprężynach tak wygodne, iż się na nich siedzi jak na poduszce, materacu lub elastyce. Siodła te niedają czuć żadnego wstrząśnienia, tak że ludzie starzy, osłabieni, kobiety, osoby długie kursa w polach odbywać zmuszone, choćby przy najszybszym biegu, niedoznają znużenia. Siodła te, mundsztuki p. Krasuskiego łagodzące najdziksze konie, aparaty do wstrzymywania skombinowane razem stanowią przyrząd, który się sprzedaje cały. Pp. Pohl i Krasuski mają swojego siodlarza i mechanników najpierwszych w Paryżu; spodziewają się, że z kraju przyjdą im zamówienia, któreby ich przemysłowi i pracy dopomogły do dalszego rozwinięcia. (Ceny siodeł wraz z opakowaniem i przesyłką aż do miejsca, są od 60 r. do 80 i 100.) Zawarty układ z domem komissowym p. J. A. Guignard, 12 rue de Helder, dozwala siodła przesyłać do Warszawy pod adresem domu komissowo-bankowego M. Epstein i na prowincje.. Adresować można pieniądze do p. J. Krasuskiego, Rue de Trevise, Hotel de Trevise 18. Siodła są sześciu rodzajów, zastosowane do wagi osób mających je używać. Pp. Pohl i Krasuski mają patent na swe wyroby. Posyłka do Warszawy z Paryża zajmuje dni 20, do Wilna 24, do Kowna 26, do Petersburga 32 do 35. Kilkanaście takich przyrządów jest gotowych, a kilka zakupionych przez barona Alfonsa Rotschilda, Ksawerego i Konst. Branickich, kks. Leona i Zygmunta Radziwiłłów, hr. M. Potockiego, Leona Rzyszczewskiego i t. d.

— O kolei żelaznéj Toruńsko-Warszawskiéj donoszą w *Gazecie Gdańskiéj* pod d. 20 paździer. r. b. z Torunia: że koléj żelazna Toruńsko-Warszawska, wkrótce oddaną zostanie do powszechnego użytku. Po stronie Królestwa Polskiego również szyny są już położone w zupełności i tylko na niektórych miejscach na przestrzeni od Włocławka do granicy nasypują jeszcze żwir. Dworzec Włocławski, gmach do pałacu podobny, zupełnie już jest gotowy; dworzec zaś w Aleksandrowie (na pierwszéj stacji granicznéj z tamtéj strony), jeszcze nieskończony. Interesanci projektu na koléj żelazną z Poznania do Torunia, zaproszeni są na dzień 28 października do Gniezna na zgromadzenie przez kommissję obraną przez magistrat i radców miasta Poznania, odbyć się mające. Z Torunia, w tym celu udają się p. Koerner nadburmistrz i p. Adolph kupiec. Na porządku dziennym tego zgromadzenia stoi: 1) wybranie komitetu co do linji z Poznania do Torunia z odnogą do Bydgoszczy, 2) wybranie komisji i 3) zbadanie postanowień pojedyńczych powiatów i korporacji, pod względem gruntów bezpłatnie odstąpić się mających.

— Przeznaczona na premium tegoroczne litografja z obrazu Matejki: *Otrucie Bony*, w tych dniach odbitą została w składzie A. Dzwonkowskiego. Wykonanie jéj jest równie piękne i staranne jak przeszłorocznego premium: *Śmierć Barbary J. Simmlera.* Towarzystwo Zachęty dobrze pojęło, że zadałoby fałsz swemu celowi, gdyby premja dawało wykonywać za granicą. Nie zbywa nam ani na rysownikach, ani nawet na odbijających, raczéj o materjał może chodzi, papier, farbę, których w domu dobrych nie mamy. Wyszedł tu u Dzwonkowskiego dalszy ciąg *Hetmanów* rysowanych przez W. Gersona, zawierający: Ks. Janusza Radziwiłła, Jerzego Radziwiłła i Jędrzeja Sapiehę (litog. Aschenbrenner). Jestto z porządku już siódmy zeszyt tego pięknego dzieła. Przygotowują się także litografje, mające ozdabiać *Noworocznik dla Polek* p. Dzwonkowskiego.. między innemi, portret wcale wdzięczny *Wł. Syrokomli*, pełen wyrazu smutku. *W. Hugo* (z fotografji). *Cymbarka* ks. Mazowiecka i Honorata z Wiśniowskich *Zapowa*, żona znanego pisarza czeskiego.. Kilka innych illustracij do téjże książki są już gotowe także, między innemi piękne kompozycje do wyjątku z poematu Kordecki przez *Deotymę*.

Gazeta Warszawska: (do N. 259).

— Wspominaliśmy nie dawno i to dość obszernie o kalendarzu na rok przyszły, wydanym przez Towarzystwo Dobroczyności, popierając go zarówno ze względu na cel jak i na wewnętrzną jego wartość; teraz należy się wzmianka od nas kalendarzowi Jaworskiego, który w tych dniach prasę opuścił. Publicyści, wykonywając swoje zadanie, nie mogą tracić z uwagi literatury kalendarzowéj, choćby tylko dla tego, iż ta forma wydawnictwa jest u nas po książkach od nabożeństwa najpopularniejszą. Nie może być nam więc obojętną rzeczą czy kalendarze te będą złe lub dobre—czy będą zapełnione wiadomościami pożytecznemi, czy też zadrukowane błahostkami niegodnemi czytania. Niestety, dotychczas owe kalendarze prowincjonalne istotnie nie odpowiadają przeznaczeniu i daleko pozostają w tyle w porównaniu z kalendarzami warszawskiemi. Tańszych książek nad kalendarze trudno żądać, mianowicie jeżeli zważymy, iż na cenie trzy-złotowéj cięży 17-groszówka stęplowa. Wychodzące kalendarze w Warszawie zaspokoić mogą najtwardsze wymagania, tém więcéj, że unikając zbytecznéj z sobą konkurencji, obrały sobie każdy odmienny kierunek. Kalendarz Towarzystwa Dobroczynności, lubo pierwszy rok wychodzący, zbiorowa praca tylu piór utalentowanych, stał się almanachem nader zajmującym; kalendarz Ungra, mnóstwem drzeworytów, czerpanych z tygodnika Illustrowanego, zasługuje na swą nazwę popularnego, wszystko tam bowiem lekkie, przystępne; nakoniec, kalendarz Jaworskiego obrał sobie kierunek utylitarny, mianowicie zaś pod względem rolnictwa i przedmiotów mających związek z tą gałęzią narodowego bogactwa. I w tym roku p. Jaworski starał się zebrać w swoim kalendarzu to wszystko, co pod względem rolnictwa pojawiło się najciekawszego i najnowszego. Żadna gałąź rolnego przemysłu nie jest opuszczona, ale każda specjalném piórem dotknięta. Zaczynając od opisów roślin gospodarskich, mamy tutaj artykuły o wyleganiu zboża, o nowych narzędziach gospodarskich, o śpichrzach ulepszonych, tak nazwanych przewiewnych, o ogrodnictwie, leśnictwie, pszelnictwie, rybołówstwie, jedwabnictwie, mleczarstwie, hodowli bydła, owiec i tym podobnych gałęziach przemysłu. Nie należy sądzić, aby cały kalendarz zapełniony był artykułami téj treści, pożytecznéj ale suchéj dla ogółu; nie, posiada on także mnóstwo prac czysto literackich i poetyckich, jak: Wyjątek z poematu: „Obrona Trębowli" Józefa z Mazowsza; Jodła, Grajnerta; p. Gregorowicz dał wcale ciekawy obrazek; p. Skimborowicz życiorys astronoma Łęskiego i inne, których już nie wymieniamy. Zwrócić tylko musimy uwagę na dobrą nowość w tym kalendarzu, to jest na Przewodnika informacyjnego po Warszawie. Obejmuje on wyliczenie kościołów, wskazanie miejsc konsystowania władz, zakładów naukowych, zbiorów naukowych, szpitali i d. d. W kalendarzu rzeczy takie bardzo są na miejscu.

— Piszą z Krakowa pod d. 8 listopada: Dziś rano około godziny 3-éj, dzwon ogniowy zbudził ze snu mieszkańców, paliło się na Podbrzeziu. Szczęściem, że wiatr, lubo silny, dął w stronę gdzie nie było zabudowań, inaczéj bowiem Kazimierz byłby niechybnie zagrożony. Ta bowiem mała garstka ratujących, która się na miejscu pożaru znalazła, nie byłaby w stanie powstrzymać ognia, gdyby tenże ogarnął był dalsze domy Podbrzezia. Na ten raz zgorzał tylko odosobniony dom XX Augustjanów. Kraków za mało jest zamożny, ażeby mógł utrzymywać dostateczną liczbę straży ogniowéj. Przepisy zaś, obowiązujące mieszkańców do udawania się z odpowiednią pomocą na miejsce pożaru, poszły w zapomnienie, a przychodzą w pomoc straży ogniowéj tylko ochotnicy. Ciężka klęska, jaka dotknęła Kraków w 1850 r., jednakże nie powinnaby wyjść z pamięci i skłonić mieszkańców do ściślejszego zachowywania przepisów.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILEŃSKIEGO.

Paryż, 6 listopada.

„Na bezrybiu i rak ryba"— mówi przysłowie. Stwierdziło się ono raz jeszcze z powodu broszury Proudhona pod tytułem „La Fédération et l'Unité en Italie" w któréj sławny niegdyś socjalista loiki nie okazał. W innych czasach o podobnéj elukubracji nikt by nie wspomniał; dziś, w chwili przejścia Salomonowych siedmiu krów chudych, każdy czyta — a co dziwniejsza, komentuje.

Czytaliśmy i my niegdyś wszystkie książki wychodzące z pod pióra Proudhona — czém zapewne nie każdy z jego wielbicieli poszczycić się może, bo lektura niekoniecznie zabawna. Kilka kart wymównych, naznaczonych lwim szponem, nie są dostateczną przyprawą do przełknięcia ciężkiego ciasta ugniecionego z pedanckich sofizmatów po większéj części niezrozumiałych dla samego autora. Nic mniéj rozweselającego jak widok pracowicie postawionéj tezy, popijanéj przez antitezę, a mającéj ostatecznie być pojednaną z przeciwniczką przez syntezę, która nader rzadko przybywa.

Cóżkolwiekbądź, czytaliśmy przez lat kilka, uważnie, wszystkie utwory Proudhona, z któréj to lektury wynieśliśmy tylko przekonanie, że czas na nią użyty jest straconym. Pochlebiamy sobie, że czytelnik nie weźmie nam za złe zaniechania téj pracy, skoro po krótce opowiemy, czegośmy się od Proudhona dowiedzieli.

Sławny fundator banku ludowego zaczął z wysoka. Starał się najprzód zaszkodzić ile możności Stwórcy w oczach stworzenia.

Następnie zwrócił wzrok na ziemię i powiedział jéj właścicielom, że są złodziejami. Nie uwierzyli mu dziedzice, ale uwierzyli wydziedziczeni, lokatorowie, dzierżawcy — i uderzyli czołem przed jego sławną zasadą: „la propriété, c'est le vol."

Późniéj, z niemniejszem powodzeniem, popierał Proudhon prawo mocniejszego, loikę pięści— gwałt postawiony w miejscu perswazji. Sens moralny, a raczéj niemoralny, wszystkich tych dowodzeń: Vae victis!

Daléj, atakował prawo, które niecny kapitał przywłaszczył sobie: prawo nie pożyczania się inaczéj jak na procent. Dało to powód do załebków, z których autor nie wyszedł cały. Fryderyk Bastiat, dostawszy pozwolenie odpowiedzenia w tymże dzienniku (la Tribune du Peuple) dowiódł redaktorowi jasno, że mu piątéj klepki brak. Proudhon chciał podwyższyć siebie, depcąc przeciwnika — ale ostatecznie, głos opinji publicznéj powiedział grzecznie Proudhonowi, że bredzi.

Proudhon wyniosł z tego zajścia naukę, że jakkolwiek mocnym jest w dyalektyce, nie powinien lekkomyślnie rozpoczynać rozprawy z byle kim— i odtąd nie polemizuje.

Kobiety, dość powszechnie kochane, wyszły następnie na scenę, i sponiewierane zostały przez Proudhona niemiłosiernie. Odmówił im pojęcia, rozsądku, odwagi, czułości, piękności — odsądził od czci i wiary — co nie przeszkadza, że spółcześni, mimo to, śpiewają pochwały płci pięknéj.

Późniéj, w „Invocation à l'ironie" dowodził, że szyderstwo jest odwagą wojowników, mądrością urzędnika, uczciwością kupca, skromnością dziewicy — wszystkiego tego dowodził na serjo, a demokraci Panurga przyuczeni za nim przez kij skakać, połykali jak miód te nonsensa i zamiast odesłać autora do Charenton, kiwali głowami, wołając: jak pisze! niech go licho!!

Wyczerpawszy powyższe przedmioty, Proudhon przeszedł do swojéj drugiéj manjery, począł dowodzić zwycięzko, że Rzymianie żyć tylko mogą pod rządem klerykalnym.

Druga manjera znalazła nie mniéj wielbicieli — i przyznać należy, daleko lepszego tonu niż pierwsza. Jednakowoż znaleźli się gbury, którzy narobili autorowi nieprzyjemności..

Wygnanemu z Fracji Proudhonowi, mała Belgja dała przytułek i pozwoliła żyć spokojnie pod ochroną swych ustaw liberalnych. Proudhon, zamiast wdzięczności, poczuwszy w sercu niewdzięczność, szyderstwem za gościnność odpłacił. Począł wyśmiewać się z Belgów — nie zostawił na nich suchéj nitki; w końcu, uznawszy mały ich kraik niepotrzebnym, w drukowanem piśmie doradził cesarzowi francuzkiemu, ażeby go zabrał sobie, a jego prawa rzucił w śmiecie.

Tym razem nie wszyscy przyklasnęli. Oburzony kraik wyrzucił żmiję ogrzaną w zanadrzu. Proudhon rad nie rad, udał się do Francji.

Wróciwszy do Paryża, utwierdzony w swojéj ku narodowościom zawziętości, wydał broszurę, o któréj wspomnieliśmy na wstępie, a w któréj przedstawia rodakom, iż należy przeszkadzać zjednoczeniu Włoch, bo zbyt mocni sąsiedzi są niebezpieczni.

W broszurze téj czytamy, między innemi, zdania następujące: „Włochy potrzebują żelaznéj ręki, żeby je biczowała, czy ona będzie ręką Habsburga, czy Bonapartego, księcia Sabaudzkiego, czy Garibaldiego." „Rasy trwają, ale narodowości nie odżywają. W zmartwychwstanie Włoch nie wierzę, jak nie wierzył Metternich." „Rozłączenie władzy doczesnéj z duchowną, jest w teorji absurdem a w praktyce obłudą. Ci którzy chcą zostawić Włochy Włochom, są osły." „Tak zwana prasa francuzka demokratyczna, broniąc królestwa włoskiego, daje najgorsze pojęcie o swoim patryotyzmie i niepodległości sądu, dowodzi tém à quel degré d'imbecillité elle est tombée."

Pomnóżcie powyższe zdania przez tysiąc, a będziecie mieli ostatnią broszurę Proudhona, czyli powtórzenie argumentów, powtarzanych nieustannie przez zwolenników rządu kardynała Antonellego.

Zachwycone loiką Proudhona, dzienniki wsteczne wszelkich odcieni, śpiewają chorem pochwały nowego adepta: wice-hrabia Artur zowie go bratem, a redaktorowie Monda nizko mu się kłaniają. Niebezpieczna atoli, zbytecznie dowierzać i potakiwać nowemu obrońcy prebendy: Proudhon nie lubi, żeby kto był jego zdania. Kiedy w roku 1848 zaproponował izbie prawodawczéj uchwalenie sławnéj likwidacji społecznéj, pochlebiał sobie, że nikt nie będzie jego zdania. Na nieszczęście, sądząc że mu dogodzi, pan Greppo zaczął go popierać... Zapewniają, iż Proudhon nigdy mu tego nie przebaczył.

Otoż tedy, Francja, Union, Monde i Gazeta, powinny być ostróżne. Atleta demokracji, herkules socjalizmu, potężny mówca, któremu obecnie biją pokłony, łatwo może się znowu przeciwko nim obrócić i kopnąć po swojemu, to jest gorzéj niż narowisty koń kuty na cztery nogi.

Więc z nawrócenia radość przedwczesna. Wielką korzyść wynikającą z ostatniéj broszury, upatrujemy w tém raczéj, że w niéj Proudhon ukazał się cały, czém jest w istocie: demokratą-tyranem, filozofem bez zasad, socjalistą - niesocjalnym, ateuszem - katolikiem — obrazoborcą klęczącym przed własnym wizerunkiem. Jako smaczna zakąska po niesmacznéj miksturze, smakuje po broszurze Proudhona „Obraz życia wiejskiego w Anglji" odmalowany przez biografa Channing'a. Pisarz, który był niegdyś odkrył przed światem najczystszy wzór ducha chrześcijańskiego w Ameryce, kreśląc żywot Channinga, poznajamia teraz Francją z życiem wieśniaczem społeczności Wielkiéj Brytanji, z którego Anglicy czerpią swoją niczem nie zatartą indywidualność. Autor stawi przed oczy czytelnika zakłady i instytucje prywatne, ofiary dobrowolne — oprowadza po fundamentach tego gmachu społecznego, którego tylko szczyty widać z daleka. Ze stolicy i wielkich miast przemysłowych, wychodzi na wieś, gdzie bije serce rodziny angielskiéj, która na łonie cywilizacji tak czynnéj, tak skomplikowanéj, zachowała zamiłowanie natury, równie zdrowe dla ciała jak dla duszy.

Chcąc pokazywać, a nie opisywać, autor przyjął żywą formę powieści, co bynajmniéj powadze pracy jego nie ubliżyło. W téjże Anglji znalazł ku temu wzory: znana pisarka miss Martineau do kształtu powieści nagięła przedmiot najmniéj romansowy: ekonomją polityczną. Trzeba zapewne do tego wiele zręczności i rozwagi: tylko ręka pewna może utrzymać równowagę pomiędzy praktyczną myślą, a wymysłami wyobraźni.

Autor książki, o któréj mowa, całkowicie zadaniu swojemu odpowiedział. Zajęcie miłe i ciągłe ożywia jego krajobraz, nie przeistaczając go zbyt jaskrawemi barwy, któreby odwracały oczy od głównego przedmiotu. Osoby prawdziwe, do których jak do uczciwych ludzi obudza się sympatja, położenia proste, widoki prześliczne, najprzyjemniejsze zostawiają czytelnikowi wrażenie. Pisarz nie tylko do rozumu politycznego chciał przemawiać, ale trafić i do serca kobiet, opowiadając jak w Anglji wszyscy, aż do dziewcząt drobnych, przyczyniają się do postępu społecznego, do ulżenia bliźniemu i udoskonalenia go.

W tym celu autor pokazuje długi łańcuch związanych z sobą zakładów, opartych na współdziałaniu bogatych i ubogich. Anglicy sądzą, iż lepiéj jest, ażeby obywatel ubogi sam sobie pomagał, przyjmując tylko pomoc obywatela zamożnego, jak, żeby pobierał publiczną jałmużnę. Stąd systemat współki, do któréj członkowie bogaci przynoszą pieniądz, a ubodzy pracę.

Obok tych Towarzystw wspólnéj pomocy, kwitną po wsiach szkoły elementarne dla ludu, szkoły gospodarcze dla dziewcząt; szkoły niedzielne, gdzie pod okiem pastora młodzież płci obojéj, uczy dzieci religji (jedyna nauka bezpłatna). Prócz wymienionych, są szkoły dla opuszczonych dzieci; szkoły dla młodych przestępców na więzienie skazanych; szkoły ogromnie rozgałęzionego Towarzystwa Edukacyjnego Hants and Wiltshire; nakoniec zakłady pracy dla wyrobnic.

Historja tych ostatnich ciekawa. Za ministerstwa Grey'a zostały założone przez radykalistów ochrony dla wyrobnic, jako narzędzia polityczne. Torysy pozakładali podobneż, w duchu przeciwnym: pierwsze owładnął sekciar-

ski materjalizm — drugie konserwatywne faryzeuszostwo. Potrzeba było środka. Jakoż znalezli się ludzie ożywieni prawdziwą miłością bliźniego, i z tych maszyn wojennych zrobili maszyny oświaty.

Odtąd biblioteki ludowe, odczyty publiczne, kursa naukowe bezpłatne, dawane przez dzentlemenów wyrobnikom, mnożyły się szybko, obfitując w najlepsze skutki.

Ostatecznie, autor „Życia Wiejskiego“ wykazuje ogromny ruch, wywołany dobrowolnem działaniem społeczności na siebie samą, a którego charakterem: współubieganie się klasy zamożnéj we wszelkich przedsięwzięciach, mających na celu ulepszenie moralne i materjalne klassy ubogiéj.

We Francji ruch podobny objawiać się zaczyna — ale impuls zawsze jeszcze idzie z góry, nie z natchnienia prywatnego, jak w Anglji. Państwo zadekretowało utworzenie księgozbiorów gminnych. Stowarzyszenia oparte na zasadzie współdziałania, są i tutaj: Towarzystwo wzajemnéj pomocy, kassa emerytalna starców — ale wszystko to stworzył i uorganizował rząd.— Po roku 1848 potworzyły się towarzystwa wyrobnicze samoistne, nader zbawienne; stłumione wypadkami politycznemi zapewne z czasem znowu się odrodzą, gdyż były prawdziwym postępem społecznym, nie urojeniem wzburzonych namiętności. Stowarzyszenia pod opieką, lub współdziałaniem członków honorowych, są dobre, ale stowarzyszenia bez opiekunów, lepsze: pierwsze są środkiem — drugie są celem. Trzeba pomagać wyrobnikowi, ażeby mógł się obejść bez pomocy.

Są także we Francji, chociaż nieliczne, kursa dawane bezpłatnie wyrobnikom przez ludzi wykształconych; stowarzyszenia, zamierzające kształcić kobiety na nauczycielki, zawiązują się obecnie. Pomijamy czynności miłosierdzia katolickiego, chwalebne zapewne, ale zbyt zmięszane z polityką.

Usiłowania prywatne i tutaj wielkie, ale rozstrzelone — całość jest tylko w tém co od rządu pochodzi. Duch stowarzyszenia tu jeszcze nie rozwinięty. Czemu? Bo obywatele od niepamiętnych czasów przywykli wszystkiego od rządu się domagać, rząd zaś krępować lub porządkować wszystko co nie od niego pochodzi.

Jest jeszcze druga przyczyna stojąca na zawadzie stowarzyszeniom prywatnym: brak koleżeństwa pomiędzy wyrobnikami — brak rodziny. Francuz stał się zbyt materjalnie osobisty, chociaż prawdziwéj indywidualności nie posiada. Stowarzyszeniu chłopa z mieszczaninem stoi na zawadzie zobopólna nieufność i uprzedzenia. Za wielki tu jeszcze rozbrat moralny pomiędzy warstwami społecznemi. Jest w tém wina jednych i drugich: korzystniéj położeni powinni zrobić pierwszy krok ku pojednaniu. Czyż bogaci we Francji nie są miłosierni? Przeciwnie, bardzo miłosierni — ale tu nie o jałmużnę, lecz o braterstwo chodzi — chodzi o prawdziwą spółkę pomiędzy bogatymi a ubogimi obywatelami. W Anglji ta spółka istnieje — chociaż może nie na miłości, ale na interesie oparta; dość że jest, a we Francji jéj nie ma, chociażby powinna łatwiéj się zawiązać w kraju demokratycznym, gdzie rzeczywiście tylko różnice majątkowe istnieją.

Z pewnych oznak wnosić można, iż ciągłe cofanie się bogatych od ubogich mieszkańców téj ziemi, reakcja, która się objawiła po 1848 roku, ustaje. Możni zaczynają poznawać swój interes i zbliżać się do ludzi, od których z przestrachem uciekli. „Życie wiejskie w Anglji“ wywołało wiele zdrowych pomysłów w tym ważnym przedmiocie; tém więcéj, że bez przesady odmalowane, w powieści jest takiem jak w rzeczywistości. (D. n.)

Dom Zleceń braci Chotomskich i Koronowicza.
W Królewcu w Pr. Kniephoeffsche Langgasse 9.
W Londynie 8. Great College Street. Camden Town. N. W.

Sprawozdanie zbożowe Królewiec 13 Listopada 1862.

Od dni kilku mieliśmy suche przymrózki, które wzniecały obawę, że przyczynią się do prędszego przerwania żeglugi aniżeli się spodziewano. Silny i niezmienny wiatr wschodni tamował przypływ i odpływ statków morkich, i ta przyczyna wpłynęła także przy ogólnych niepocieszających wiadomościach o handlu zbożowym na zniżenie większe jeszcze cen, i na naszym targu. — W Anglji zniżyły się ceny na wszystkich produktach zbożowych, mianowicie na pszenicy bo o 1—2 szylingów na kwarterze.—W ubiegłym tygodniu odpłynęło z Piławy 32 okrętów ze zbożem, z tych: do Anglji 18— do Danji 10—do Szwecji 4.

Z siemieniem lnianém, konopiami, lnem, szmatami razem 11, do Anglji i Amsterdamu. Od łasztu zboża do Hamburga płacono: 4¾ za żyto, 5¼ za groch, 5 tal. za siemię. Do Anglji drożéj.— Do Piławy przybyłe okręta w ubiegłym tygodniu przywiozły: z Antwerpji dachówkę, z Hull sól, z Neapolu oliwę, z Pomorza spirytus, który tu już od lat kilka lepiéj płaci, niż w innych portach Baltyku.— Z Varel żelazo.

Miasto Królewiec domaga się gwałtem kolei do Piławy i wtenczas dopiero stanie się portowém miastem, zostającém w bezpośredniej styczności ciągłéj z morzem. Powietrze od dwóch dni złagodniało.

Żegluga z Petersburga do 10 b. m. jeszcze nie była przerwaną.

W Tylży zwinięto już w dniu św. Marcina most łączący nadbrzeża niemieńskie pruskiéj i ruskiéj Litwy i przerwano zbyt zawcześnie i niepotrzebnie już i tak utrudzouą kommunikację tych krain.

Okolnik cen zbożowych na giełdzie naszéj:

płacono za szefel pruski wagi holender.	funt.	sgr.		złp.	gr.	złp.	gr.
				za korzec warszawski z doliczeniem 12⅕ % agio.			
pszenicy jasnéj	123—131	73	—83½	37	23	43	7
„ ciemnieiszéj	125—128	73	—78	37	23	40	11
„ czerwonéj	128—129	78	—79	40	11	40	28
żyta	115—120	46	—52	23	23	26	28
„	124/5 128	54	—56½	28	—	29	7
„ na odst. wios.	80— —	53	——	27	13	—	—
„ „ w maj i czerw.	120— —	52	——	27	—	—	—
jęczmienia dużego	113/4 —	42	——	21	23	—	—
„ małego	93—108	32	—42	16	17	21	23
owsa	80— 82	23½	—26½	12	4	13	21
na wiosen. odstawę	50— —	26	——	13	14	—	—
grochu białego	— — —	52	54—	27	—	28	—
„ burego	— — —	53	——	27	13	—	—
„ zielonege	— — —	60	62—	31	3	32	4
bobu	— — —	95	——	28	14	—	—
wyki	— — —	42	—43½	21	23	22	16
Siem. lnian. prima	110— —	86	——	44	16	—	—
„ „ secun.	107—111	64	—78	33	4	40	12
„ „ tertia	104/5 —	61½	——	31	25	—	—

Koniczyny czerw. 1 cent. 5—15 Tal.
„ białéj „ 8—18 „
Tymoteusza „ 5— 6½ Tal.
Oleju rzepiowego „ 14½
Spirytusu 8000% Tral. bez naczynia 15½ Tal.
— — z naczyniem 16⅚ Tal.

Kursa weksli: Ruble 29$\frac{17}{24}$ gr. Londyn 3 m. 199$\frac{3}{8}$. Amsterdam 77 dni 102$\frac{5}{12}$. Hamburg 45⅛.

Sprostowanie: W zeszłem sprawozdaniu z d. 6 t. m. czytaj $(S. O_5)$ zamiast $(L. O_8)$ Kurs rubli 29⅝ zamiast 28⅝.

Odessa, 15 października.

Nie zważając na to, że niepomyślne dla naszego handlu wywozowego wiadomości sypią się na nas jak grad, rynek odesski w ciągu upłynionego tygodnia był trochę więcéj ożywiony, niż w początkach bieżącego miesiąca. Przybycie kilku statków rozjaśniło oblicza kupców posiadających w magazynach znaczne zapasy pszenicy i innego zboża. Zakupiono też rzeczywiście na wywoz przeszło 34,000 czetwerti głównie pszenicy. Ceny gryki i arnautki podniosły się, co pochodzi ztąd, że dowóz tego ziarna do naszego portu znacznie się zmniejszył. Dowozy z gubernji podolskiéj i kijowskiéj i z Bessarabji zawsze dość znaczne i ceny zboża polskiego w niczém się nie zmieniły. Cisza zupełna.

WIADOMOSCI BIEŻĄCE.

— Z nadejściem zimy, od dnia dzisiejszego t. j. od 6-go listopada zmieniony został rozkład jazdy na kolei żelaznej między Petersburgiem, Wilnem, granicą pruską i Warszawą, w następny sposób:

1.) Pociąg z Petersburga, zawierający wagony wszystkich trzech klass, przychodzić będzie do Wilna codziennie o godzinie 9-éj min. 55-éj rano.

2.) Pociągi z Wilna do granicy pruskiéj (wagony wszystkich 3 klass), odchodzić będą dwa razy na dzień: wieczorem o godz. 10-éj min. 30-éj i przychodzić do Kowna o godz. 2-éj min. 2-éj po północy; z rana o godz. 9-éj min. 40-éj i przychodzić do Kowna o godz. 1-éj min. 24 po południu.

3.) Pociągi z nad granicy pruskiej, wyprawione z Kowna o godz. 2-éj min. 44 po południu, przychodzą do Wilna o godz. 6 min. 45-éj wieczorem, wyprawione zaś z Kowna o godz. 2 min. 5 po północy przychodzą do Wilna o godz. 5 min. 51 rano i wyprawiane będą codziennie do Petersburga o godz. 6-éj min. 25-éj.

Według tego rozkładu jazdy podróżni, którzy wyjechali z Petersburga o g. 9 m. 30 wieczorem, mogą przenocowawszy w Wilnie, wyruszyć nazajutrz pociągiem rannym, wychodzącym z Wilna o g. 9 min. 40 i będącym w zetknięciu się z pociągiem, który wyprawiony z Ejdkunen o g. 7 min. 39 wieczorem staje nazajutrz w Berlinie o godz. 9 min. 20 wieczorem.

Podróżni zaś przybywający z zagranicy do Wierzbołowa pociągiem rannym, mogą jechać dalej pociągiem odchodzącym z Wierzbołowa o g. 10 m. 40 rano i przybywszy do Wilna o godz. 6 min. 45 wieczorem przenocować tutaj i wyruszyć stąd do Petersburga pociągiem rannym o godz. 6 min. 25-téj.

4.) Pociągi przygotowawcze między Wilnem i Warszawą krążyć będą jak dotąd trzy razy na tydzień, a mianowicie wychodzić będą z Wilna do Warszawy w poniedziałki, środy i sóboty o godz. 11 min. 10 wieczorem i przychodzić do Warszawy we wtórki, czwartki i niedziele o godz. 3 po południu. Z Warszawy do Wilna pociągi odchodzić w niedziele, wtorki i czwartki o godz. 12 min. 40 po południu i przychodzić tutaj w poniedziałki, środy i piątki o godz. 5-éj z rana.

— Dnia 20 października w Mohylewie nad Dnieprem, w kościele św. Michała odbyło się żałobne nabożeństwo za spokój duszy niezapomnianego Wł. Syrokomli. Licznie zgromadzone duchowieństwo i niezliczoae tłumy ludu wszelkich stanów i wyznań, w kornéj modlitwie oddali hołd pamięci przedwcześnie nam wydartego poety.

— Nieustanny rozwój fotografji, niemało się przyczynił do postępu paleografi, tak, że dziś rękopisma wcale nie są tak rzadkiemi jak dawniéj. W téj sztuce celuje mianowicie nasz rodak, przebywający w Paryżu, Adam Piliński. Kopje jego starych rękopismów tak są doskonałe, że najbieglejszy znawca nie odróżni ich od oryginału. Francuzi przyznali jednomyślnie panu Pilińskiemu palmę piérwszeństwa, a bibljoteki francuzkie osypały go swojemi obstalunkami. Piliński biorąc na uwagę, że przy obecnéj reorganizacji szkół w Królestwie Polskiem i jego talent może się na co przydać, wszedł w stosunki, jak mówią, z jednym fotograficznym zakładem w Warszawie, dla obeznania go ze swoją metodą. Tym sposobem jest nadzieja, iż polskie bibljoteki tanim kosztem będą zasilone najrzadszemi manuskryptami, co niemało się przyczyni do rozwoju historycznych i ligwistycznych nauk.

KURSA GIEŁDOWE.

PETERSBURG, 2 (14) listopada.
Sześcioprocentowe ross. srebrem „ 111¾
Pięcioprocentowe 1-éj . . . pożycz. 96¾
„ 2-éj „ . . . . . . 100.
„ 3-éj „ 97¼
„ 4-éj „ 97¼
„ 5-éj „ 96¾
„ 6-éj „ 105¼
Czteroprocentowe 1-éj „ 89½
„ 2, 3 i 4-éj „ 89½
Pięcioproc. bilety banku państwa 99¼
Akcje Głównego Tow. kolej żel. . . . . . . 113.
Obligacje 4½ proc. tegoż Tow. 89¼
Akcje ryzko-dynab. kolei żelaz. 92
Weksle (na 3 mies.): na Londyn . . . . . . 35½, ⅝ p.
— — na Amsterdam . . . . . 172 1¾, 173 c.
— — na Hamburg . . . . . 31⅛, ⅝ c.
— — na Paryż . . . . . . 372 c.

WARSZAWA, 14 (2) listopada.
Listy zastawne oprócz kuponu 14 r. 87 k.
Obligi skarbowe, — — 92— 87 —
Akcje głów. Tow. kol. żel. w Ross. 116— 52 —
Akcje drogi żel. warsz.-wiedeńsk. 87— 50 —
— — warsz.-bydgoskiéj 96— „ —
Weksle: na Berlin (2 mies.) za 100 tal. 100 r. 45 p.
— na Hamburg (2 mies.) za 300 m. 152 — 70 —
— na Paryż (2 mies.) za 300 fr. 80 — 70 —
— na Wiedeń (2 mies.) za 150 złr. 83 — 10 —
— na Londyn (3 mies.) za 1 fst. 6 — 78 —
— na Petersburg (1 m.) za 100 r. 99 — 66 —
— na Moskwę (1 m.) za 100 r. 99 — 33 —

RYGA, 2 (14) listopada.
Pięcioproc. 5-éj pożycz. . . . . 96½ %.
Pięcioproc. bilety banku państwa . . . . 98¾ %.
Weksle: na Londyn . . . . 35⅞ p.
— na Amsterdam . . . . . 174½ c. b.
— na Hamburg . . . . . . 31⅞ sz. b.
— na Paryż . . . . 376 c.

ODESSA, 28 października (9 listopada).
Weksle: na Londyn za 1 rub . . . . 35½ p.
— na Paryż za 1 r. . . . . . . 371 c.
— na Marsylję za 1 r. . . . . . 372½, c.
— na Genuę za 1 r. . . . . . . 372¾, ½

BERLIN, 12 (1) listopada.
Rossyjskie 5-procentowe 5-éj poż. . . . . 89½.
— — 6-éj poż. . . . 97½.
Polskie obligacje skarbowe oprócz kup. . . 85½.
— listy zastawne 88½
— bilety bankowe. 89⅛
Weksle: na Petersburg (3 tyg.) za 100 rub. 98⅞ t.
— na Warszawę (krótki term). . . . . 89.

HAMBURG, 13 (1) listopada.
Rossyjskie 5-proc. 5-éj pożyczki . . . . 83¾.
— — 6-éj pożyczki . . . . 91½.
Weksle na Petersburg (3 mies.) za 1 r. . . 30¾ sz. b.

AMSTERDAM, 13 (1) listopada.
Rossyjskie pięcioproc. 5-éj pożyczki. . . 83½
— — 6-éj p . . . . : 91⅛ %.
Weksle na Petersburg (3 mies.) za 1 r. 167½ c.

LONDYN, 13 (1) listopada.
3-procentowe ang. konsolidy. . . . . . 92 %.
Rossyjskie 5-proc. 2-éj poż. . . . . . 92¾ %.
Weksle na Petersburg (3 mies.). . . . 35 p.

PARYŻ, 13 (1) listopada.
Renta 3-proc. bez kuponu . . . . . 70 fr. 70 c.
Akcje kredytu ruchomego. . . . . . 1182 fr.
Akcje głównego Tow. kol. żel. w Rossji 420 fr.
Weksle na Petersburg za 1 r. . . . . 358 c.

TEATR.

We czwartek, 8 listopada: Podróżomanja—komedja.— Frenolog i Fizionomista—wodewil.

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно съ 1-го по 5-ое ноября.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Пом. Наполеонъ Климански.— Графъ Левъ Потоцки.—Викентій Матусевичъ.—Леопольдъ Лабунски.—Графъ Сигизмундъ Плятеръ.—Дымша съ женою.—Баронъ Гроттусъ.— Игнатій Плавски.— Поруч. гр. Грабовски.— Ѳаддѣй Желиговски.— Эдуардъ Быковски.— Графъ Николай О'Рурвъ.— Конст. Комаръ съ дочерью.—Влад. Козеллъ съ дочерью.—Ксендзъ Ипполитъ Главацки.—Софія Ушинская.—Анна Гертикъ.— Флорентина Брешелль.—Панкрація Ягельска.—Юлія Рокицка съ дочерью.—Генералъ-маіоръ баронъ Дельвигъ.—Генералъ-лейт. Манюкинъ.— Стат. сов. Короленко.— Стат. сов. Кржижановски.— Стат. сов. Беленко.—Коллеж. асс. Осипъ Короткевичъ.— Капит. де Лязари.—Тит. сов. Карлъ Пешко.—Шт.-кап. Бринкенъ.—Стан. Танаевски.—Штабсъ-кап. Солтанъ.—Капит. Енакель.—Лудовикъ Бляншъ съ женою.--Яковъ Новаковски.--Иванъ Краникфельдтъ.— Чинов. по желѣз. дор. Монбе.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНСКИ. Пом. г-жи де Липпе-Липска.— Купецъ Людвигъ Левинъ.—Пом. Осипъ Абламовичъ съ женою.— Пом. г-жи Неморшанская.—Кс. Карлъ Гудвиловичъ.—Пом. Влад. Оскерко.—Г-жи Паулина Оскерко.—Пор. Цюндзевицки.—Чинов. желѣз. дор. Блюмъ.— Пом. Игнатій Верещински.— Пом. Длужневски.— Пом. Лаппа.— Мировой посред. маіоръ Афанасьевъ.— Маіоръ Діяконовъ.—Шт.-кап. Дембски.

Выѣхавшіе изъ Вильна съ 1-го по 5-ое ноября.

Князь Радзивиллъ.— Ѳедоровичъ.— Оскерчина съ дочерью.— Кашицъ съ семействомъ.— Окушко.— Неселовски.— Онуфри и Генрихъ Гоувальды.—Новаковски.—Кржижановски.—Танаевски.— Святецки.—Раздѣрышинъ.— Ивашкевичъ.—Таньски.—Мокржецки.— Марциновски.— Булгаринъ.— Орвидъ.— Графъ Плятеръ.— Пешко.—Янушкевичъ.—Балински съ семействомъ.—Брешель.— Ягельска.—Г-жа Рокицка.—Г-жи Энекель.—Быковски.—Бляншъ. Матусевичъ.—Соколовски.— Желиговски.—Баронъ Кліопманъ.— Баронъ Дельвигъ.— Аристовски.— Довнаровичъ.— Манковски.— Муйжель.—Сесицки.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 1 do 5 listopada.

HOTEL NISZKOWSKI. Ob. Napoleon Klimański.— Hr. Leon Potocki.— Wincenty Matusewicz.— Leopold Łabuński.— Hr. Zygmunt Plater.—Dymsza z żoną.—Baron Grottus.—Ignacy Pilawski.—Porucz. hr. Grabowski.—Tadeusz Żeligowski. Edward Bykowski Hr. Mikołaj O'Rurk.—Konst. Komar z córką.—Wład. Koziełł z żoną.—Ks. Hipolit Głowacki.— Panie Zofja Uszyńska.—Anna Gertyk.—Florentyna Brocschell.—Pankracja Jagielska.—Julja Rokicka z córką.—Jenerał-major baron Delwig.— Jenerał-lejten. Maniukin.— Radca st. Korolenko.— Radca st. Krzyżanowski.--Rad. st. Bielenko.—Ass. koll. Józef Korotkiewicz.— Kapit. de Lazari.— Radca hon. Karol Pieszko.—Szt.-kapit. Stanisław Tanajewski.—Szt.-kap. Sołtan.—Kapit. Enakiel.— Ludwik Blansch z żoną.— Jakób Nowakowski.— Jan Kranichfeldt.—Urzęd. kolei żelaz. Monbe.

HOTEL POZNAŃSKI. Pani de Lippe-Lipska.— Kupiec Ludwik Lewin.— Ob. Józef Abłamowicz z żoną.— Ob. pani Niemorszańska.— Ks. Karol Gudwiłowicz.—Ob. Wład. Oskierko.—Pani Paulina Oskierko. Porucz. Ciundziewicki.—Urzęd. kolei Blum.—Ob. Ignacy Wereszczyński.—Ob. Dłużniewski.— Ob. Łappa.— Sędz. pojed. Major Afanasjew. Major Diakonow.—Szt.-kap. Dembski.

Wyjechali z Wilna od 1 do 5 listopada.

Książe Radziwiłł.— Fedorowicz.— Oskierczyna z córką.—Kaszyc z rodziną.— Okuszko.— Niesiołowski.— Onufry i Henryk Houwalt.— Nowakowski.— Krzyżanowski.—Tanajewski.— Swiątecki.—Razdieryszyn.—Iwaszkiewicz.—Tański.— Mokrzecki.—Marcinowski.— Bułharyn.—Orwid.—Hr. Plater.—Pieszko.— Januszkiewicz.—Baliński z rodziną.—Brocschel.—Jagielska.—Panna Rokicka.—Pani Enekiel.—Bykowski.—Blansch.— Matusewicz.—Sokołowski.—Żeligowski.— Baron Klopman.— Baron Delwig.— Arystowski.— Downarowicz.— Mankowski.—Mujżel.—Siesicki.

Одобрено Ценсурою, 5 Ноября 1862 г. Вильно.

W Drukarni A. H. Kirkora.